

کتابخانه

ماهنامه عمومی سازمان پدافند غیرعامل کشور
دوره جدید، شماره دوازدهم، خرداد و تیرماه ۱۳۹۸

در این شماره می‌خوانید:

تشکیل سپر دفاع هیبریدی / دکتر محسن محبی

رسانه و جنگ جهانی روایت / محمد اسکندری

مهمترین تهدید اقتصادی کشور / دکتر حسن مرادی

قیام جهانی علیه اینترنت کالیفرنیا / پوریا شاه‌مثنوی

استقلال کشور در فضای سایبری / مهدی صرامی

راهبردهای رسانه‌ای قرارگاه پدافند پرتوی / محمدحسین اسماعیلی

تحلیل راهبردی سردار جلالی از عدم تمایل آمریکایی‌ها برای جنگ با ایران

کارزار دروغین «جنگ»؛ هیاهویی برای «هیچ»

غربی‌ها با محاسبه هزینه فایده جنگ مستقیم با ایران به این مهم دست یافته‌اند که ترساندن و ایجاد یک «نمایش جنگ» قطعا نسبت به جنگ مستقیم برای آن‌ها کم‌هزینه‌تر خواهد بود

سازمان پدافند غیرعامل کشور

واردات شوم

گفتند تولید گندم و خودکفایی گندم صرفه‌ی اقتصادی ندارد؛ صرفه‌ی اقتصادی به این است که گندم را وارد کنیم. خوب، بله معلوم است، ممکن است یک وقت صرفه‌ی اقتصادی در این باشد؛ اما وقتی جلوی گندم شما را گرفتند، جلوی واردات را گرفتند، به شما گندم نفروختند، چه کار می‌کنید؟ کدام دولت عاقل دنیا این کار را می‌کند؟

دین باطنی

«وَعَلَّمَنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لِيُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ»
و ما به داود صنعت زره ساختن برای شما آموختیم تا شما را از زخم شمشیر و آزار یکدیگر محفوظ دارد، آیا شکر به جای می آورید؟

آیه ۸۰ سوره انبیاء

امام خامنه‌ای (مدظله العالی):

کار پدافند غیرعامل را با جدیت کامل دنبال کنید

اصرار دارم که هم سردار جلالی و هم بقیه همکارانی که با ایشان همکاری می کنند کار پدافند غیرعامل را با جدیت کامل دنبال کنند.

دیدار مسئولان سازمان پدافند غیرعامل کشور ۱۳۹۷/۰۸/۰۶

ماهنامه خبری تحلیلی سازمان پدافند غیرعامل کشور

دوره جدید، شماره دوازدهم، خرداد و تیرماه ۱۳۹۸

مدیر مسئول: سردار دکتر غلامرضا جلالی

سر دبیر: دکتر محسن محبی

دبیر تحریریه و مجری پروژه: محمد اسکندری

اعضای هیئت تحریریه: دکتر حمیدرضا حسینی دانا،

دکتر سامان ولی نوری، دکتر یعقوب نعمتی،

حسین جمشیدیان، محمدرضا متانت

مهناز رضایی، فاطمه صیدی و...

طراح و صفحه بندی: علیرضا تدریسی

عکاس: پوریا شاه منصوری

ترجمه و پژوهش: سمانه قلی زاده

ناظر پروژه: دکتر محمد حسین اسماعیلی

کارشناس عملیات روانی: حسین عسکری

ارتباط با ما: Sianatepaydar@gmail.com

@sianatepaydar

فهرست

تیتریک	۷
یادداشت سرپر	۵
گزارش راهبردی	۱۰
مصاحبه	۱۴
گزارش ویژه	۲۲
مصاحبه	۲۶
مصاحبه	۳۰
گزارش	۴۴
خبر	۴۶

کارزار دروغین جنگ

سردار دکتر جلالی

تشکیل سپر دفاع هیبریدی

دکتر محسن محبی

رسانه و جنگ جهانی روایت

محمد اسکندری

مهمترین تهدید اقتصادی کشور

دکتر حسن مرادی

قیام جهانی علیه اینترنت کالیفرنیا

پوریا شاه منصوری

استقلال کشور در فضای سایبری

مهدی صرامی

تحقق شبکه ملی اطلاعات، شعار یا واقعیت؟

روح الله مومن نسب

برگزاری موفق رزمایش پرتوی در بوشهر

راهبردهای رسانه‌ای قرارگاه پدافند پرتوی

محمد حسین اسماعیلی

دکتر محسن محبی
معاون توسعه فرهنگی و اطلاع‌رسانی سازمان
پدافند غیرعامل کشور

جنگ‌های هیبریدی یا ترکیبی آخرین و جدیدترین مفاهیمی هستند که در دو دهه اخیر در ارتباط با جنگ و دفاع به کار برده شده‌اند. این عبارت در متن ادبیات و اسناد استراتژیک ناتو، اتحادیه اروپا و دولت‌های جهان می‌باشد و الهام‌بخش بسیاری از کتب مقالات و مباحث سیاسی بوده است. جنگ هیبریدی، عملیات هیبریدی، حمله هیبریدی و دفاع هیبریدی مفاهیمی نزدیک به هم هستند. جنگ هیبریدی در حقیقت بکارگیری و بسیج تمام ظرفیت‌های ملی برای رسیدن به پیروزی و اهداف سیاسی است. به عبارتی بهتر جنگ هیبریدی استفاده هماهنگ از ابزارهای مختلف قدرت برای ضربه‌زدن و آسیب‌پذیر کردن همزمان چندین عرصه از جامعه هدف از طریق هم‌افزایی است. ابزارهای قدرت شامل ابزار نظامی، سیاسی، اقتصادی اجتماعی و اطلاعاتی و اهداف نیز به همین منوال ضربه‌زدن سیاسی، اقتصادی، نظامی، زیرساختی، اجتماعی و اطلاعاتی می‌باشند. در این زمینه یان استولتنبرگ دبیر کل ناتو در سال ۲۰۱۵ عنوان می‌کند که «هیبرید انعکاس تاریک رویکرد جامع ما است. ما از ترکیب ابزارهای نظامی و غیرنظامی برای ثبات کشورها استفاده می‌کنیم و دیگران از همین ابزارها برای بی‌ثبات‌سازی استفاده می‌کنند.»

در یک جنگ ترکیبی لزوماً از جمله نظامی استفاده نمی‌شود بلکه استفاده از اصطلاح جنگ نشان‌دهنده ماهیت خصمانه جدی و ماندگاری چالش آن است و آثار و تبعاتش درست به مانند جنگ است. در حالیکه به کارگیری همزمان ابزارهای خشونت‌آمیز و غیرخشونت‌آمیز برای رسیدن به اهداف یک پدیده قدیمی است هماهنگی انعطاف‌پذیر آنها سرعت عمل و نحوه هدف‌گیری آنها در قالب جنگ هیبریدی کاملاً جدید است. جنگ هیبریدی یک عملیات پیچیده است که در درجه اول به یک رهبری قوی نیاز دارد تا بتواند در سریع‌ترین زمان ممکن مجوز عملیات ترکیبی را صادر کند و منابع را به آن تخصیص

تشکیل سپر «دفاع هیبریدی» در برابر «جنگ هیبریدی»

دهد. شناسایی آسیب‌پذیری دشمن و لیست کردن اهداف و نقاط ضعف کلیدی آن گام مهمی در این خصوص است. جنگ‌های ترکیبی به ذات خود پیروزی‌بخش هستند و با کمترین مبارزه و حتی بدون مبارزه نظامی به حداکثر اهداف دست می‌یابند.

در حقیقت جنگ‌های ترکیبی در اثر یک سری از رقابت‌ها و درگیری‌ها بین بازیگران در سطح بین‌المللی صورت می‌گیرد. بسیاری بر این عقیده‌اند که جنگ‌های هیبریدی در دهه‌های آینده تشدید خواهد شد و در سطوح منطقه‌ای و جهانی قدرت‌های رو به رشد و یا بازیگران ناراضی در مناطقی که می‌توانند از مزیت‌های نسبی آن بهره‌مند شوند به رقابت پرداخته و از تکنیک‌های جنگ ترکیبی و از طریق طیف گسترده‌ای از ابزارها اهداف خود را جلو ببرند. از طریق جنگ هیبریدی آنها توابع مختلف اجتماعی را نه برای شورش علیه حاکمیت بلکه برای تضعیف هنجارها و فروپاشی قوانین و مقررات دنبال خواهند کرد.

در ارتباط با مصادیق جنگ هیبریدی برخی بر این باورند اوکراین به سرزمینی برای تست جنگ‌های هیبریدی روسیه تبدیل شد و کشورهای غربی هم نظاره‌گر این موضوع بودند. گام اول در مقابله با جنگ‌های ترکیبی شناسایی ابعاد این تهدید است قدم بعدی اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی مردم از جنگ ترکیبی است. گام بعدی تصمیم‌گیری در مورد چگونگی جاه‌طلبی دشمن در جنگ ترکیبی است. در واقع اساسی‌ترین هدف استراتژیک در مقابل جنگ هیبریدی حفظ و ارتقای ظرفیت دولت و جامعه برای اقدام متقابل است. دولت و جامعه باید با ارزیابی آسیب‌پذیری‌ها و ایجاد یک رویکرد مشترک و هماهنگ در برابر طیف وسیع تهدیدهای ترکیبی توان مقاومت و مقابله داشته باشند، یک وضعیت دفاعی معتبر و مستحکم در برابر تهدیدهای هیبریدی نمی‌تواند صرفاً بر روی نیروهای

■ جنگ هیبریدی استفاده هماهنگ

از ابزارهای مختلف قدرت برای

ضربه زدن و آسیب پذیر کردن

همزمان چندین عرصه از جامعه

هدف از طریق هم افزایی است

■ در یک جنگ ترکیبی لزوماً از

جمله نظامی استفاده نمی شود

بلکه استفاده از اصطلاح جنگ

نشان دهنده ماهیت خصمانه جدی

و ماندگاری چالش آن است و آثار و

تبعاتش درست به مانند جنگ است

■ دفاع هیبریدی باید بر اساس اقدام

مشترک تمام ارکان و ذی نفعان جامعه

از دولت تا بخش خصوصی و نهادهای

مدنی باشد و یک برنامه جامع امنیتی

بایستی پیاده شود که تمام بخش های

کلیدی جامعه در برنامه ریزی و اجرای

آن گنجانده شوند

نظامی و امنیتی بنا شود چرا که اهداف کاملاً
پراکنده هستند بنابراین دفاع هیبریدی باید بر
اساس اقدام مشترک تمام ارکان و ذی نفعان
جامعه از دولت تا بخش خصوصی و نهادهای
مدنی باشد و یک برنامه جامع امنیتی بایستی
پیاده شود که تمام بخش های کلیدی جامعه در
برنامه ریزی و اجرای آن گنجانده شوند.

به عنوان نمونه دولت فنلاند دقیقاً همین رویکرد را
در رابطه با دفاع هیبریدی پیاده کرده است

و از طریق همکاری بین مقامات، جامعه، کسب و کارها، سازمان های مدنی و شهروندان رویکرد
جامع امنیتی خود را تأمین کرده است. مرحله مهم دیگری که در دفاع هیبریدی و در برنامه ریزی
استراتژیک دفاع هیبریدی وجود دارد جلوگیری از تجاوز هیبریدی دشمن و اقدامات بازدارنده
است. اقدامات بازدارنده در مقابل تهدیدات هیبریدی نیز خود باید ترکیبی باشد. علائم و اطلاعات
جنگ های ترکیبی به مانند شیوه های سنتی جنگ نیست بلکه تشخیص جنگ های هیبریدی،
شناخت آستانه ها در آنها و چگونگی ورود به آنها نیازمند فراتر رفتن از رویکردهای فعلی و سنتی
است و به هوش نظامی بالایی نیاز دارد. در جنگ های هیبریدی تأکید بر خلاقیت و بهره گیری از
ابهام و فریب و استفاده مبتکرانه از ابزارهای غیرنظامی برای هدف قرار دادن تمام اهداف در جامعه
مورد نظر است. در جنگ هیبریدی دشمن تلاش می کند نقاط آسیب پذیر را که بیشترین عدم تقارن
در آنها وجود دارد شناسایی کرده و مورد هدف قرار دهد. او اهداف ساده ای را در کنار هم قرار
داده که در ترکیب با هم بیشترین اثرگذاری را خواهند داشت. اطلاعات این نقاط آسیب پذیر به
ظاهر ساده را دشمن می تواند از طریق میدانی و یا اپراتورهای نرم افزاری و تکنیک های اطلاعاتی و
ارتباطی به دست آورد. در این خصوص عملیات ضد اطلاعات باید تمام تلاش خود را به کار گیرد
که دشمن نتواند اطلاعات مهم و کاربردی و لازم را از متن جامعه به دست آورد. آسیب پذیری های
دو بار کشتی های سایبری که امروزه توسط بسیاری از کشورها به عنوان یک بحران شناخته می شود
در همین راستاست و سایبر و رسانه امروزه میدان دار و نقطه اتکای عملیات هیبریدی هستند. شاید
بیان عواطف، احساسات، افکار و باورها و انتقادات که در فضای مجازی و شبکه های اجتماعی به راحتی
و بدون حساسیت اتفاق می افتد خوراک مناسب و مفیدی برای حملات هیبریدی باشد و مخاطب
بدون آنکه متوجه باشد خود را به عنوان یک سیبل و خوراک برای حمله عرضه می کند.

بر این مینا مقابله با تهدیدات هیبریدی نیاز به برنامه ریزی و پاسخ استراتژیک دارد. بالا بردن
تاب آوری و انعطاف پذیری اجتماعی در مقابله با تهدیدات ترکیبی شاید مهمترین و مطمئن ترین
راه باشد اما این کار یک برنامه بلندمدت و متعهد به پیاده سازی است. برنامه ریزی ایجاد آگاهی و
آموزش در این مسیر بسیار مهم و راهبردی هستند. این برنامه ریزی خود یک فرصت است. فرصتی
که به ایجاد ساختارهایی در جامعه می انجامد که ضمن ارتقا کارآمدی اجتماعی توان پاسخگویی
آنها به تهدیدات هیبریدی را نیز بالا می برد. در همین راستا و در ارتباط با تهدیدات هیبریدی، کشور
جمهوری اسلامی ایران امروزه در شرایطی خاص قرار دارد بنابراین دفاع هیبریدی در این شرایط
کاملاً موضوعیت دارد. امروزه دشمنان تمام ابزارهای خود از تهدید به حمله نظامی گرفته تا ایجاد
تنگناها و تحریم های اقتصادی تا دامن زدن به شکاف های قومیتی و مذهبی تا به قهقهرها بردن
باورهای فرهنگی دینی و سست و لرزان نمودن بنیان های خانوادگی و اجتماعی همه و همه را به
کار گرفته است و مصداق تمام و کمال یک نبرد هیبریدی را علیه کیان نظام و ملت به راه انداخته
است. در این عرصه متاسفانه اطلاعات و گراهایی خواسته یا ناخواسته در اختیار دشمن قرار گرفته
و به نقاط آسیب پذیر از جمله آسیب پذیری اقتصادی دست یافته است.

سرعت عمل و توان پاسخگویی ما در این اوضاع و احوال در قالب دفاع همه جانبه، همگرا

و هیبریدی بسیار مهم و سازنده خواهد بود تا بتوانیم نقاط
ضعف را برطرف کرده و از آسیب پذیری بکاهیم.

تحلیل راهبردی سردار جلالی از عدم تمایل آمریکا به ابراهام جنگ با ایران

کارزار دروغین «جنگ»؛ هیاهویی برای «هیچ»

شد، عزیزان ارتشی که دنبال کننده این تفکر بودند؛ مثل شهیدان والامقام، صیاد شیرازی، عباس دوران، شیروزی، کشوری، آبناسان و ... برخلاف نظر بی صدر بر این نظر بودند که امکان پیروزی در جنگ بر دشمن بعثی با همین امکانات موجود نیز وجود دارد.

فرمول جنگ انقلابی و خط بطلانی بر تفکر بن بست جنگ

رییس سازمان پدافند غیرعامل کشور یادآور شد: فرمول جنگ انقلابی خارج از فرمول‌های جنگ‌های کلاسیک است، تفکر انقلابی در سپاه، ارتش و بسیج موجب شد تا علی‌رغم بضاعت محدود آن دوران توان مقابله و پاسخ به دشمن بعثی را بدست بیاوریم، عملیات‌هایی را انجام دهیم، اولین عملیات نیز در بخش‌هایی در جنوب اهواز انجام شد و نقطه اوج این عملیات‌ها آزادسازی شهر خرمشهر بود. در عملیات بیت‌المقدس (آزادسازی خرمشهر) چند نکته برای فرماندهان و رزمندگان مهم بود، (۱) پیروزی نظامی، (۲) استفاده از فرمول‌های نظامی در جنگ‌های کلاسیک (۳) انجام عملیات‌های کوچک با اهداف بزرگ و در نهایت انجام عملیات نهایی یعنی همان عملیات فتح خرمشهر، (۴) پایان و خط بطلانی بر این تفکر که جنگ به بن بست رسیده، (۵) ایجاد الگوی جدیدی از جنگ و عملیاتی بودن آن الگو در جنگ.

ایجاد تفکر و اندیشه مقاومت در جریان دفاع مقدس

سردار جلالی عنوان کرد: تفکر انقلابی و مقاومت از عملیات آزادسازی خرمشهر آغاز شد و تا امروز نیز ادامه دارد همانطور که رهبری معظم انقلاب می‌فرماید: «ما خرمشهرها در پیش داریم» باید توجه داشته باشیم که مسیر انقلابی و مقاومت هنوز باز است و باید مثل گذشته با توجه به الگوی مقاومتی که ایجاد شده است در مسیر رهبری معظم و خط امام (ره) قدم برداریم. به همین خاطر است که صرف پیروزی در عملیات آزادسازی خرمشهر مطرح نیست، بلکه ایجاد یک نگاه و رویکرد در آن دوران بوده که توانسته این چنین پیروزی شگرفی را رقم بزند. تفکر و اندیشه مقاومت در جریان دفاع مقدس و پس از آن توانسته در وهله اول یک الگویی را برای کشور و بعد برای منطقه شکل دهد.

وی در ادامه با اشاره به این که ما توانستیم، با این استراتژی و با تمرکز بر نقاط ضعف دشمن و تکیه بر روی نقاط قوت خود با استفاده از حداکثر قابلیت‌های سرزمینی و جغرافیایی توازن جنگ را برهم بزنیم و

سردار دکتر غلامرضا جلالی در جمع کارکنان سازمان پدافند غیرعامل کشور با بیان اینکه روز سوم خرداد و روز آزاد سازی خرمشهر یک حادثه تاریخی و یک نماد ملی است، اظهار داشت: استراتژی که آمریکا به رژیم بعثی در جریان جنگ تحمیلی دیکته کرده بود باعث شد تا صدام به ایران حمله کند و کشور ما را در عرصه سیاسی و دفاعی مورد آسیب قرار دهد، آسیب سیاسی که به کشور وارد شد ناشی از حضور بنی صدر و آسیب امنیتی آن ناشی از حمله نظامی صدام و منافقین بود، که ساختار سیاسی و امنیت ما را در آن زمان حساس دچار مخاطره کرده بود.

اختیارات تام، بدون موفقیت

وی در ادامه گفت: برخی آن زمان کشور را محکوم به شکست در برابر دشمنان می‌دانستند و برخی دیگر ایستادگی و مقاومت در برابر دشمن بعثی را راه حل عبور از بحران‌ها می‌دانستند، در آن زمان رییس جمهور وقت (بنی صدر) برای صدور دستور حملات و مدیریت جنگ از امام خمینی (ره) اختیارات تام خواست و امام (ره) برای تسریع در انجام امور اختیار فرماندهی قوا را به او داد.

بنی صدر با در اختیار داشتن اختیارات تام نیز نتوانست عملیات‌ها را مدیریت کند و هر سه عملیاتی که با دستور او انجام گرفت با عدم فتح مواجه شد. بنی صدر پس از، از دست دادن مناطقی از کشور، ایجاد خسارت‌های مالی، انسانی و تجهیزاتی به این نتیجه رسید که با اقتضائات آن دوران نمی‌توان با دشمن تا بن دندان مسلح بعثی جنگید، هم زمان با این تصمیم بنی صدر، تفکری به نام بسیج و سپاه شکل گرفت، یا اگر بخواهم به عبارتی به صورت دقیق‌تر بیان کنم، تفکر انقلابی متبلور شد، این تفکر در بین نیروهای ا ارتش، سپاه، داوطلب، بسیجی و ... ایجاد

یک حادثه عظیم را شکل دهیم، تصریح کرد: یکی از نقاط قوت بسیار مهم ما تکیه بر نیروی بسیجی مومن، ترس، شجاع و شهادت طلب و البته داشتن نیروهای طراح، مبتکر و جوان، در کنار ایمان و اعتقادات قوی آنان و همچنین استفاده از قابلیت‌های سرزمینی و بهره‌مندی از شناخت موقعیت‌های جغرافیایی منطقه بود و توانست کمک‌های شایانی به پیروزی در عملیات‌های ما بکند؛ از این رو این چهار مولفه توانست به عنوان کلید استراتژی پیروزی در مقابل دشمن در دست ما باشد.

قدرتی فراتر از نیروی هوایی

رییس سازمان پدافند غیرعامل کشور، افزود: ما پس از دفاع مقدس نتوانستیم نیروی هوایی که بتواند در کورس رقابت با نیروهای هوایی مطرح دنیا باشد را داشته باشیم ولی در عوض این کمبود را توانسته‌ایم با جایگزینی تسلیحات و دانش موشکی به عنوان یک توان داخلی جبران کنیم. ما با توان موشکی توانستیم به یک قدرتی فراتر از نیروی هوایی دست پیدا کنیم، در حوزه پدافند هوایی به توانمندی‌های قابل توجهی دست پیدا کرده‌ایم، در ظرفیت‌های نیروهای پیاده و نیروی انسانی توانستیم به قابلیت‌های بسیار زیادی برسیم، امروز یکی از ظرفیت‌هایی که در جریان سوم خرداد و عملیات بیت المقدس (آزادسازی خرمشهر) ایجاد کردیم و آن را توانستیم در آینده به دیگران انتقال دهیم، ایجاد کانون هوادارانی از حکومت است که در قالب نیروهای مردمی می‌توانند فعالیت‌های نظامی و غیرنظامی مهمی را مدیریت، کنترل و هدایت کنند. تشکیل سازمانی مردمی که می‌توان اعضای آن را آموزش و پرورش داد تا در بحران‌ها بتوان از کمک و امداد آنها استفاده کرد و به عبارتی ارتشی جدید را شکل داد تا کشور را از تهدیدات محافظت نماید از آن گوهایی مبارکی است که از دفاع مقدس به ارث برده‌ایم.

صدور انقلاب با تشکیل بسیج مردمی سوریه و عراق

سردار جلالی اظهار داشت: همین تفکر و تجربه در سوریه با عنوان جمعیت دفاع الوطنی سوریه و به عبارتی بسیج مردمی سوریه شکل گرفت و به یک قدرت نظامی قابل توجه در سوریه و یک دفاع مردمی در کنار ارتش سوریه تبدیل شد و توانست سوریه را از یک نقطه در حال سقوط نجات دهد. این خواسته‌ای بود که امام عظیم‌الشان (ره) به عنوان صدور انقلاب اسلامی مد نظر داشتند یعنی ما یک الگویی از دفاع را در منطقه و یا حتی فرامنطقه‌ای ارائه کردیم و با این الگو اندیشه‌های انقلاب اسلامی را توانستیم به بیرون از مرزهای کشور نیز صادر کنیم. همه دنیا مطلع هستند ما در سوریه و عراق نیرو و ارتشی به معنای تیپ و لشکر مستقر نکردیم اما نیروی متخصص و کارشناس نظامی فرستادیم و همچنین برخی از تسلیحات مورد نیاز دول عراق و سوریه را در راستای شکل‌گیری بسیج مردمی در

این کشورها دادیم، در واقع ما هدایت، کنترل و انتقال تجربه را انجام دادیم. این یعنی نهایی که ما در خرمشهر کاشتیم خود به یک درخت تنومند تبدیل شده است و اکنون شاخه‌های آن به عنوان بازوان قدرت جمهوری اسلامی در منطقه تبدیل شده است.

از تیراندازی اقتصادی امریکایی‌ها تا اتلاف وقت اروپایی‌ها در برجام

رییس سازمان پدافند غیرعامل کشور گفت: امروز ما در شرایطی شبیه سوم خرداد قرار گرفتیم با اقتضائات زمان امروز، امریکایی‌ها در حوزه‌های مختلف سایبری، اقتصادی و سیاسی آرایش کاملاً جنگی به خود گرفته‌اند، امریکایی‌ها در حوزه سیاسی با قبول اینکه برجام خوب است به شرطی که ایران به آن پایبند باشد ولی ما هیچ پایبندی به آن نداشته باشیم، اروپایی‌ها را برای درگیر کردن ایران و ماندن ایران در برجام وارد قضیه کردند و خودشان از برجام خارج شدند تا دستشان برای ایجاد تحریم‌های جدید باز باشد، بر اثر کم توجهی برخی مسئولان در وزارت امور خارجه اروپایی‌ها ما را بدون هیچ عایدی یک سال در برجام نگه داشتند، این که ما اتلاف وقت اروپایی‌ها را بپذیریم به مثابه این است که اروپایی‌ها ما را در مقابل تیراندازی اقتصادی امریکایی‌ها به عنوان یک هدف ثابت نگه داشته‌اند. تدبیر حکیمانه‌ای که رهبری معظم انقلاب در خصوص تغییر مسیر برجام اتخاذ فرمودند موجب می‌شود که طی یک سیر پلکانی با کاهش تعهدات و پس از محقق نشدن خواسته‌های ایران از برجام خروج از برجام رقم بخورد

دیپلماسی اقتصادی غیرقابل تحریم و اختلال ایجاد نکردیم

دکتر جلالی هشدار داد: ما در ذیل استراتژی سیاسی امریکایی‌ها در خصوص برجام مورد یک تهاجم همه‌جانبه اقتصادی قرار گرفته‌ایم. ابزارهای این اعمال فشار اقتصادی بر کشور، تحریم‌های پولی، مالی و بانکی، صفر کردن فروش نفت و برخی کالاها استراتژیک و ایجاد تنهات بازار هستند، امریکایی‌ها از طرفی با استفاده از نفوذ شبکه‌های اجتماعی که زیر ساخت آن کاملاً در اختیار خودشان است این امکان را برای اثرگذاری بر مردم و افکار عمومی ایجاد کرده‌اند تا بتوانند انواع عملیات‌های رسانه‌ای و روانی را بر روی مردم انجام دهند. البته این دو امکان برای امریکایی‌ها بر اساس اشتباهات ما در گذشته ایجاد شده است، اینکه ما نتوانستیم دیپلماسی اقتصادی را بر اساس پایه‌های محکم و غیرقابل تحریم و اختلال ایجاد نماییم و نتوانستیم شبکه‌های اجتماعی بومی و امکان مدیریت آن را برای کشور تسهیل کنیم. جزء اشتباهاتی است که ما انجام داده‌ایم که باعث شده تا دشمن با استفاده از این ابزارها بتواند فشارهایی را بر کشور ایجاد کند، امریکایی‌ها دو مولفه قدرت مبنی بر اثرگذاری بر افکار عمومی و مردم با استفاده از شبکه‌های اجتماعی و شرطی کردن اقتصاد کشور در مقابل ما آرایش جنگی گرفته‌اند.

برخی نشریات ستون پنجم هستند

این فرمانده ارشد نظامی کشور خاطرنشان کرد: با وجود دو مولفه قدرتی که ذکر شد و دشمن آن را در اختیار دارد می‌توان گفت که احتمال جنگ کم است، لذا حمله نظامی و این دو مولفه قدرت در مقابل یکدیگر قرار دارند، لذا اگر احیاناً جنگی رخ دهد شبکه‌های اجتماعی در حالت امنیتی قرار خواهند گرفت و فشارهای اقتصادی اثرگذاری خود را از دست می‌دهد، لذا امریکایی‌ها استراتژی خود را مبنی بر تمرکز بر اعمال فشارها مودون جنگ را در دستور کار خود دارند. کسانی که امروز احتمال وقوع جنگ را بر رنگ می‌کنند و در نشریات خود این موضوع را برجسته جلوه می‌دهند طرفداران دشمن و ستون پنجم هستند، اینها افرادی هستند که علاقمندند جامعه ایرانی که تحت فشارهای اقتصادی و روانی دشمن است دچار یک فشار جدید به عنوان ترس از جنگ نیز شود.

چرا جنگ نمی‌شود؟

سلطنت‌طلبان، بهایان، منافقین و صهیونیست‌ها استفاده کردند و یک شورای هماهنگی برای مخالفان نظام ایجاد کرده‌اند، ما نیز در مقابل این اقدام امریکایی‌ها راهکاری داریم و آن استفاده از ظرفیت جمعیت‌های هوادار نظام جمهوری اسلامی در سوریه، لبنان، عراق، فلسطین، یمن و بسیاری از کشورهای دیگر است.

تدابیر راهبردی ۳۰ ساله در خلیج فارس و دریای عمان

وی یادآور شد: ما در جنگ خلیج فارس الگویی را به جهان نمایش دادیم که بیانگر این است که هر جنگی در خلیج فارس اتفاق بیافتد برنده آن جنگ ایران است، علت آن هم این است که ما برای جنگ در خلیج فارس یک نیروی خاص به عنوان نیروی دریایی سپاه طراحی کردیم و همچنین برای درگیری در آب‌های فرامنطقه‌ای و دریای عمان یک نیروی راهبردی به عنوان نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران را آموزش، پرورش و تجهیز کرده‌ایم، آموزش، پرورش و تجهیز این نیروها چه در خلیج فارس و چه در دریای عمان در امروز و دیروز انجام نشده ما در حوزه‌های موشکی، پدافند غیرعامل و عامل بالغ بر ۳۰ سال است که تدابیری راهبردی را در این راستا در دستور کار قرار داده‌ایم، البته کشورهای منطقه باید به این نکته توجه کنند که راهبرد و تجهیزات ما در راستای جنگ‌افروزی و تجاوز به هیچ کشوری نیست و تمام توان نظامی ما مبتنی بر دکتترین دفاعی ما تنظیم شده است.

رییس سازمان پدافند غیرعامل کشور با تأکید بر حذف دلار از چرخه پولی و مالی کشور، اظهار داشت: اگر این اراده در کشور بوجود بیاید که دلار امریکایی توسط مردم در خیابان‌ها مثل ترکیه به آتش کشیده شود و تمرکز برای بالا بردن ارزش پول ملی کشور ایجاد شود می‌تواند یک حمله تمام عیار به نقطه ضعف دشمن باشد. امریکایی‌ها می‌دانند که اگر اجماعی برای خارج کردن دلار از چرخه پولی جهان شکل بگیرد، بزرگترین نقطه قوت خود در عرصه اقتصاد را از دست می‌دهند، البته که این اتفاق رقم خواهد خورد، امروز چین، روسیه، ترکیه، ایران و بسیار از کشورهای شرقی خواستار خارج شدن دلار از چرخه مالی و پولی خود هستند.

سردار جلالی با اطمینان خاطر از این که جنگ نخواهد شد، تشریح کرد: استدلال‌های زیادی وجود دارد که جنگی رخ نمی‌دهد یکی از استدلال‌ها این است که برای وقوع جنگ باید این دو مولفه قدرت را که هزینه کمتری نسبت به حمله نظامی دارد را کنار بگذارند و با صرف هزینه‌های بیشتری در حوزه نظامی حمله‌ای را علیه ایران انجام دهند، البته استراتژیست‌های امریکایی به این نتیجه رسیده‌اند که قطعاً حفظ این دو مولفه در برهه کنونی امریکا که خود با مشکلات اقتصادی فراوان دست و پنجه نرم می‌کند، صرفه اقتصادی بیشتری از جنگ مستقیم نظامی دارد. استدلال بعدی این است که ژئوپولیتیک منطقه‌ای ایران باعث می‌شود که این عامل بازدارنده ایجاد شود و جنگی رخ ندهد، چرا که ۶۰ درصد انرژی جهان از خلیج فارس عبور می‌کند و اقتصاد امریکایی‌ها و اروپایی‌ها و اقتصاد کشورهای عربی جنوب خلیج فارس از این آبراه حیاتی تأمین می‌شود پس هرگونه ناامنی در این آبراه حیاتی لطمات بزرگی را بر اقتصاد این کشورها وارد می‌کند. در واقع غربی‌ها با محاسبه هزینه فایده جنگ مستقیم به این مهم دست یافته‌اند که ترساندن و ایجاد یک نمایش جنگ قطعاً نسبت به جنگ مستقیم برای آن‌ها کم‌هزینه‌تر خواهد بود.

وی در ادامه با بیان اینکه در مواجهه با این استراتژی امریکایی‌ها دو تفکر وجود دارد، عنوان کرد: تفکر غیرانقلابی بر این باور است که برای مقابله با استراتژی امریکایی‌ها باید مذاکره کنیم، این نوع تفکر تشریح و نمایش جنگ دشمن را با یک محاسبه غلط سه برابر بیشتر از واقعیت پوشالی دشمن فرض می‌کند و از این موضوع نیز ترس زیادی دارند، برجام تجربه خوبی است برای کسانی که پیشنهاد مذاکره دوباره با امریکایی‌ها را می‌دهند باید این افراد توجه کنند که در جریان مذاکرات برجام چه تعهداتی را ما انجام دادیم و چه تعهداتی را طرف مقابل انجام داد، اگر به این موضوع توجه شود می‌بینیم که طرف‌های غربی به هیچ یک از تعهدات خود در برجام در مقابل انجام همه تعهدات توسط ایران پایبند نبودند، این نکته را باید عرض کنم که حتی بسیاری از ثنورسین‌هایی که خودشان را نسبت به نظام جمهوری اسلامی متعهد نمی‌دانند و جزء مخالفان نظام محسوب می‌شوند نیز با مذاکره در برهه کنونی کاملاً مخالفند و این کار را اشتباه و بیهوده می‌دانند. در مقابل تفکر انقلابی بیان می‌کند که دشمن ما یک غول بزرگی است که دچار پوکی استخوان شده است، دشمن ما در داخل خود هزاران مشکل لاینحل دارد، موضعی هم که اتخاذ کرده باعث شده که نه در درون و نه در بیرون از کشور خود حمایت‌هایی را جذب کند این عدم جلب حمایت‌ها را می‌توان در ایجاد مجامعی که با کشورها دیگر چه متحد و چه غیر متحد مشاهده کرد.

رییس سازمان پدافند غیرعامل کشور گفت: در مقابل این تهاجم دشمن محور اساسی کشور مقاومت است و اما در این مقاومت چه باید کرد اول اینکه ما مولفه‌های قدرت درونی را استحکام بخشیم به عنوان مثال ما در حوزه اقتصاد یک بازار ۸۴ میلیونی در اختیار داریم که اقتصاد ما می‌تواند با ایجاد زنجیره تولید، توزیع و مصرف کشور را از تهدیدات اقتصادی دشمن مصون کند، دوم قابلیت‌های فنی و صنعتی است. ما می‌توانیم با استفاده از این مولفه قدرت خود اقتصادی پویا را شکل دهیم و در آخر استفاده از تجربه ارزشمند دفاع مقدس در اداره مردم در شرایط بحران است که می‌تواند جریان هدایت افکار عمومی توسط امریکا مبتنی بر شبکه‌های اجتماعی را از دست دشمن خارج نماید.

نقطه ضعف دشمن نفت ۱۲۰ دلاری

سردار جلالی افزود: ما در سال ۱۳۶۵ درآمدی بالغ بر ۷ میلیارد دلار داشتیم که ۳ میلیارد دلار آن را برای صرف هزینه‌های جنگ استفاده می‌کردیم و مابقی آن را برای اداره مردم و تأمین نیازهای اساسی مردم هزینه می‌کردیم. این در شرایطی بود که بسیاری از خودکفایی‌های در عرصه کشاورزی، صنعتی و ... در کشور وجود نداشت اما به‌حمدالله امروز بسیاری از نیازهای کشور در داخل تأمین می‌شود. نکته دوم افزایش قیمت نفت و توجه به این نقطه ضعف دشمن است، بسیاری از اقتصاددانان بر این باور هستند که اگر قیمت نفت به ۱۰۰-۱۲۰ دلار برسد عملاً کل تحریم‌ها برداشته خواهد شد برای اینکه نه امریکایی‌ها و نه اروپایی‌ها تحمل نفت ۱۰۰-۱۲۰ دلار را نخواهند داشت. امریکایی‌ها از همه ظرفیت‌های ضد نظام مثل اپوزوسیون،

■ در کشور ما باید جایگاه رسانه اعم از دیداری، نوشتاری، اجتماعی، دیجیتال و... و ماموریت آنها در عرصه جنگ رسانه‌ای مورد واکاوی قرار گرفته و برای مبارزه با غول‌های رسانه‌ای که بی‌وقفه کشور را به چالش‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی می‌کشند کسب آمادگی شود

■ نظریه پردازان جنگ رسانه‌ای معتقدند انسان و ذهن او اصلی‌ترین و مهمترین هدف جنگ به شمار می‌رود وقتی ذهن انسان تسخیر شد و جهت پیدا کرد او به یک حیوان سیاسی شکست خورده بدل می‌شود که بدون شلیک گلوله کشته شده است

پروپاگاندا معنای منفی خود را از همان زمان می‌گیرد. در فاصله بین دو جنگ نیز رسانه‌ها در تفسیر جنگ و بازنمایی آن در مسیر سیاست بین‌الملل نقش‌آفرین بودند. در این دوره روزنامه‌ها به عنوان رسانه‌ای فراگیر به لحاظ کمی افزایش چشمگیری یافتند به عنوان مثال در فاصله سال‌های ۱۹۲۰ تا ۱۹۳۹ روزنامه‌های انگلستان پنج برابر شدند و تیراژ آنها به ۲۰ میلیون نسخه در روز رسید. همچنین انتشار فیلم و مستند نیز در طول جنگ اول جهانی کاربرد موثری در تهییج افکار عمومی داشت. به عنوان نمونه انتشار

محمد اسکندری - دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی سیاسی
در دوران مدرن نگاه به رسانه به عنوان جنگ‌افزار یک واقعیت است و همگان بر این نکته واقفاند که پیروزی در یک جنگ بجای آنکه غلبه نظامی باشد بیشتر سیاسی است. استفاده از رسانه به عنوان یک ابزار جنگی کمکی، در طول جنگ جهانی اول اهمیت یافته و در جنگ جهانی دوم به سطح پیشرفته‌تری رسید. استفاده از رادیو و آژانس‌های خبری برای مدیریت اطلاعات و دادن اطلاعات غلط در جنگ جهانی دوم معروف است. در واقع واژه تبلیغات یا

رسانه و «جنگ جهانی روایت»

محصولات فرهنگی و دیگر مصادیق آن به سمت و سوی مورد و جهت نیل به اهداف مورد نظر نظر جنگ شناختی گفته می‌شود. در واقع جنگ شناختی تعبیری عام‌تر از جنگ رسانه‌ای است که به لحاظ واژه‌های توسط جوزف نای استاد دانشگاه هاروارد مطرح شده است. جنگ شناختی شامل تمام اقدامات غیرخشونت‌آمیز مانند جنگ‌های سایبری، تحریم‌های اقتصادی، جنگ‌های تجاری، تبلیغات، نافرمانی مدنی، استفاده از ظرفیت قوانین بین‌المللی برای اهداف استراتژیک و ... می‌باشد. رسانه به طور کلی و رسانه‌های اجتماعی در وضعیت امروزی کلان روایت‌ها را تغییر داده و تفسیر می‌کنند آنها در قلب راهبردهای ارتباطی بین‌المللی در همه حوزه‌ها اعم از تجارت و کسب و کار سیاست فرهنگ و جنگ قرار دارند نبرد روایتها و نریشن‌ها به سنگ بستر سیاستهای بین‌المللی تبدیل شده است و رسانه‌های اجتماعی جنگ افزاری قدرتمند در این نبرد است امروزه لیدرهای نظامی و سازمانهای اطلاعاتی در تلاشند که خود را به سرعت با موضوع رسانه‌های اجتماعی سازگار کرده و نهایت بهره را ببرند. رسانه‌های اجتماعی که میزان دسترسی فرکانس پایداری و سرعت عمل رسانه‌ها را بهبود بخشیده‌اند امروزه به موتور محرک درگیری‌ها تبدیل شده‌اند. به هر حال جنگ اطلاعاتی که رسانه‌ها بانی و بردار اصلی آن هستند جزئی مهم از عملیات نظامی مدرن به شمار می‌آیند و در سازماندهی عملیات نقشی مهم دارند. آنها یک ابزار قدرتمند برای بسیج افکار و جهت‌دهی آن هستند. در جهانی که جدال بر سر ارزش‌ها و فرهنگ‌ها مشخصه آن است رسانه‌های اجتماعی توان ایجاد تقابل و کنترل آن را دارند. رسانه‌ها و بخصوص رسانه‌های اجتماعی که سرعت عمل و ویژگی بارز آنهاست قادرند کفه ترازوی جنگ را به سمتی سنگین کرده و معادلات را پیچیده کنند. افشای اطلاعات و انتشار اخبار مربوط به زندان ابوغریب تلاش‌های جنگی ایالات متحده را تضعیف و اقتدار اخلاقی ایالات متحده را نه در عراق بلکه در کل جهان به قهقرا برد. جنگ جهانی روایت‌ها، مدت‌هاست آغاز شده است و برای شکل‌دهی به ادراکات در خدمت موضوعی است که به اصطلاح استراتژی‌های شبکه‌های ترولی خوانده می‌شود و یک پدیده نسبتاً جدید در امنیت بین‌المللی است. امروزه دولت‌ها شبکه‌های ترولی را توسعه داده تا از این طریق از فضای ژئوپلیتیکی خود محافظت کنند. این امر در چین و روسیه از ابتدای قرن ۲۱ مورد استفاده قرار گرفته و رژیم اشغالگر قدس نیز بنا بر درس‌های دردناکی که از شکست برابر حزب الله در دهه اول این قرن آموخته سعی کرده رسانه اجتماعی را به عنوان ابزاری برای کاهش نفوذ اطلاعاتی و عملیات روانشناختی حزب‌الله به کار گیرد. همچنین در ارتش بریتانیا در سال ۲۰۱۵ یک نیروی مخصوص رسانه‌های اجتماعی در بدنه ارتش ایجاد شد تا در جنگ‌های غیرمعمول عصر اطلاعات شرکت کنند. پیشرفت‌های تکنولوژیکی و هوش مصنوعی باعث شده است که رسانه‌های اجتماعی بیش از قبل کاربردی شده و در جنگ‌ها به عنوان ابزاری مخوف به کار گرفته شوند. در جنگ کلمات ربات‌های چت‌باز و گمراه‌کننده با استفاده از هوش مصنوعی نقش مهمی در انتشار روایت‌ها دارند و شکل دادن به درک پیروزی یا شکست دارند. به هر تقدیر رسانه‌ها از سپیده دمان ظهور تا اکنون که مرحله فوق تصور خود را در عصر دیجیتال می‌گذرانند و تکاملی حیرت‌انگیز داشته‌اند همواره ابزاری مهم و انکارناپذیر در جنگ بوده‌اند و امروزه خود به تنهایی به عرصه‌ای از نبرد تبدیل شده‌اند که در آن گلوله‌های شلیک نمی‌شود اما پیروزی‌ها و شکست‌های بسیاری رقم می‌خورد.

بنابراین در کشور ما نیز باید جایگاه رسانه اعم از دیداری، نوشتاری، اجتماعی، دیجیتال و ... و ماموریت آنها در عرصه جنگ رسانه‌ای مورد واکاوی قرار گرفته و برای مبارزه با غول‌های رسانه‌ای که بی‌وقفه کشور ما را به چالش‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی می‌کشند کسب آمادگی کنند.

مستند نبرد سم توسط دولت بریتانیا باعث شد هر بریتانیایی در داخل منزل با عذاب وجدان روبه‌رو شود. همچنین در ۱۹۱۷ دولت آلمان ایجاد دفتر اداری فیلم و تصویر را برای انتشار تصاویر جنگ در دستور کار قرار داد. آخرین رسانه‌ای که در جنگ جهانی اول ظهور کرد رادیو بود و بی‌بی‌سی به عنوان یک ایستگاه خصوصی رادیویی در ۱۹۲۳ راه‌اندازی شد و بعد از آن در قالب جشنواره یادآوری تفسیر جنگ و تداوم گفتمان آن را عهده‌دار شد. بسیاری بر این باورند که ترویج گفتمان خشونت بار بین دو جنگ توسط رسانه‌ها در شکل‌گیری دیگر وقایع نظامی و درگیری‌ها بسیار تاثیرگذار بوده است. نظریه‌پردازان جنگ رسانه‌های معتقدند انسان و ذهن او اصلی‌ترین و مهمترین هدف جنگ به شمار می‌رود وقتی ذهن انسان تسخیر شد و جهت پیدا کرد او به یک حیوان سیاسی شکست خورده بدل می‌شود که بدون شلیک گلوله کشته شده است. رسانه‌هایی مانند بی‌بی‌سی، سی‌ان‌ان و رویترز در اکثر جنگ‌ها مانند جنگ ویتنام، جنگ خلیج فارس، جنگ یوگسلاوی، جنگ افغانستان، جنگ عراق و ... همواره یک ابزار اصلی در خدمت قدرت مهاجم بوده‌اند. آنها در وارونه جلوه دادن حقایق ید طولایی دارند در این

رابطه سی‌پی‌اسکات سردبیر گاردین در پایان جنگ جهانی اول گفت اگر مردم می‌دانستند حقیقت جنگ کدام است و از حقایق باخبر بودند جنگ یک روز بیشتر طول نمی‌کشید و فردا متوقف می‌شد اما البته که آنها نمی‌دانند و نباید بدانند و نمی‌توانند بدانند. در طی

جنگ جهانی اول از رئیس اطلاعات نظامی ارتش بریتانیا سوال شد که یک خبرنگار جنگ ایده‌آل از نظر شما کیست گفتی شخصی که ژنرال می‌گوید او می‌نویسد و فقط حرف‌های ژنرال را به عنوان حقیقت و درست جلوه می‌دهد و خودش دنبال حقیقت و فکر کردن به صحت صحبت‌ها نباشد. والتر لیپمن فیلسوف، نویسنده، خبرنگار و مفسر سیاسی آمریکایی نیز در این باره واقعیت ماجرا را گفته است. وی می‌گوید یادمان باشد در زمان جنگ آنچه که از جبهه دشمن شنیده می‌شود همیشه تبلیغات و پروپاگاندا و آنچه از جبهه خودی و از طرف ما پخش می‌شود همواره حقیقت و عدالت است و در راستای اعتلای بشریت و تلاش برای صلح است. حرف‌هایی را در این مورد وینستون چرچیل زده است که می‌گوید در زمان جنگ حقیقت آنقدر ارزشمند است که همواره باید در لعاب و حفاظی از دروغ پیچیده شده و پوشانده شود.

جنگ ویتنام اولین جنگی بود که از تلویزیون در آن استفاده شد و شاید عدم مدیریت صحیح تلویزیون توسط رهبران جنگی ایالات متحده باعث شکست آنها در جنگ مذکور شد. در پوشش جنگ فاکلند، و همچنین حمله آمریکا به گرانادا زمانیکه رسانه‌ها مجاز به حضور در صحنه واقع جنگ شدند تاثیرگذاری آنها بیشتر شد و در جنگ خلیج فارس مدیریت رسانه بهبود بیشتری یافت. از آن به بعد رسانه‌ها به سلاح‌های جنگ روانی تبدیل شدند که می‌توانستند جنگ را توجیه کنند و ادامه آن را منطقی جلوه دهند. امروزه از این موضوع یعنی استفاده از رسانه‌ها اعم از دیداری، شنیداری، نوشتاری، دیجیتالی و ... برای توصیف، تشریح و توزیع عمدی و جهت‌دهی اطلاعات اخبار،

حمید اسدی - کارشناس اقتصادی

اگر یک صفت را بتوان بر اکثریت کشورهای رو به توسعه اطلاق کرد همانا اتکا اقتصادی به فروش عمدتاً فرآوری نشده یک یا چند محصول است و ذات اقتصاد تک محصول آسیب پذیری و شکنندگی است. کشورهایی که تک محصولی هستند و فاقد زنجیره کامل خلق ارزش هستند در اغلب رقابت‌ها و جنگ‌های اقتصادی طرف بازنده و شکست خورده هستند. رهایی از اقتصاد تک محصولی آرزویی دیرینه برای کشور ما محسوب شده و در راستای آن نیز در طول دوران انقلاب اقدامات ارزشمندی صورت گرفته است. چرا که طبق آمار و ارقام طی چهل سال گذشته سهم صادرات نفتی به کل صادرات از ۱۷٫۶ درصد به نزدیک ۴۰ درصد رسیده است و وابستگی بودجه به نفت از ۷۳ درصد به ۲۸ درصد رسیده است. همچنین تولید محصولات پتروشیمی از ۷٫۲ میلیون تن در سال ۵۶ به ۵۰٫۷ میلیون تن در سال ۹۶ رسیده است اما با همه این احوالات تا رهایی کامل از اقتصاد متکی به نفت راهی دراز باقی مانده است.

بسیاری از کشورهایی که در وضعیت آسیب پذیری اقتصادی قرار دارند و در اقتصاد همبسته جهانی شدت شکننده هستند به صادرات یک کالا یا خدمات وابسته هستند. کشورهای آفریقایی که محور جغرافیای فقر و گرسنگی هستند تک محصولی از نوع کشاورزی هستند. اوگاندا عمدتاً به صادرات قهوه، تانزانیا به بادام زمینی، سودان به دانه کنجد و اتیوپی به قهوه و بورکینافاسو به پنبه وابسته هستند. در آمریکای لاتین و جنوبی نیز بسیاری از اقتصادها تک محصول هستند. شکر در کوبا، قهوه در برزیل، سویا در پاراگوئه و موز در پاناما همین اوضاع را برای کشورهای خود رقم زده‌اند. این امر در برخی کشورهای اروپای شرقی مانند اوکراین و وابستگی به صنایع معدنی مانند زغال سنگ و ... نیز قابل طرح است. اقتصادهای نفتی نیز از این قضیه مستثنی نیستند.

هر زمان صحبت از اقتصاد تک محصول به میان می‌آید بلافاصله تحریم و آسیب پذیری به ذهن متبادر می‌شود. تحریم ضد کاسترو ایالات متحده بر روی شکر کوبا یک نمونه است. آمریکا در دهه ۶۰ میلادی هنگامی که درگیر جنگ سرد با شوروی بود از روابط کوبا و شوروی نگران بود و در همین راستا دست به تحریم شکر کوبا زد در حالیکه مقصد ۷۰ درصد صادرات شکر کوبا بود. آیزنهاور و در ادامه جان اف کندی فرمان تحریم شکر کوبا و دیگر واردات و صادرات کوبا را صادر کردند در حالیکه کندی یک روز قبل از امضا فرمان تحریم، سیگار کوبایی مورد نیاز خود را تهیه و ذخیره کرد. به هر حال این تحریم‌های فلج کننده در مقطعی به کاهش ۳۰ درصدی تولید ناخالص داخلی کوبا انجامید. این تحریم بعنوان یکی از ضد انسانی ترین و طولانی ترین تحریم‌های ایالات متحده تا دسامبر ۲۰۱۴ و از سرگیری گفتگوهای هائوآنا-واشنگتن ادامه داشت و کوبا ادعا کرد که این محاصره اقتصادی پنجاه و پنج ساله یک تریلیون دلار زیان اقتصادی داشته است. به هر تقدیر کشور کوبا علی‌رغم موقعیت جزیره‌ای و نزدیکی جغرافیایی به آمریکا توانست به سلامت نیم قرن محاصره اقتصادی همه جانبه را پشت سر بگذارد بدون اینکه تغییری در نوع حکومت یا نگرش کوبایی‌ها ایجاد شود. این موضوع باعث شد مارک فالكوف متخصص کوبا در موسسه سرمایه‌گذاری آمریکا و مشاور کمیسیون کسینجر در سال ۲۰۱۸ بگوید من فکر می‌کنم ما از تحریم کوبا باید درس بگیریم که دیگر هرگز این کار را تکرار نکنیم. تحریم خرید پنبه مصر در زمان عبدالناصر و نیز تحریم مصر که توسط کشورهای عرب بعد از امضای کمپ دیوید بکار گرفته شد مثال دیگری در این زمینه است.

کشور ما نیز در جرگه اقتصادهای نفتی قرار می‌گیرد که گاه و بیگاه از زمان نخست‌وزیری مصدق تاکنون از این ناحیه مورد تحریم قرار گرفته و به نوعی نفت به پاشنه آشیل کشور تبدیل شده است. در ارتباط با ریشه اقتصاد تک محصولی نیز ذکر این نکته لازم است که این امر در اکثر موارد میراث استعمار و وضعیت شبه استعماری این کشورهاست که کشورهای مستعمره را صرفاً به عنوان فروشندگان

مواد خام طبیعی و کشاورزی در آوردند و سرمایه‌های آنها را به کشور مادر انتقال می‌دادند و پس از فرآوری مواد اولیه آنها را به شکل کالا دوباره به همان کشورها برگرداندند؛ بدین طریق زنجیره بهره‌کشی خود را تکمیل می‌کردند.

تحریم اقتصادی سابقه‌ای هزاران ساله دارد و شاید بتوان اولین نمونه آن را به دوران یونان باستان نسبت داد که طی آن آتن در ۴۳۲ پیش از میلاد به فرمان پریکلس مگارا را تحریم کرد. این موضوع در زمان استعمارگرایی بریتانیایی ادامه داشته و در عصر جدید نیز توسط آمریکا ادامه یافته است. همانطور که عنوان شد تحریم‌ها در اغلب موارد به اهداف مورد نظر کشور تحریم کننده دست نیافته و در بسیاری موارد برای کشور تحریم‌شونده به فرصت تبدیل شده‌اند. تحریم ایالات متحده علیه کشور ما مسبوق به سابقه است و تبدیل تحریم به فرصت نیز نه شعار بلکه نمونه واقعی و عینی دارد. نمونه شکوفایی در زمان تحریم، پیشرفت‌های حوزه صنایع نظامی و فناوری فضایی و هسته‌ای است. پیشرفت حوزه‌های مذکور در زمان اوج تحریم‌ها و صدور قطعنامه‌ها حاصل شد. واقعیت این است که اقتصاد تک محصولی یک تنگنا محسوب می‌شود و اگر آن محصول نفت باشد که تولید و قیمت جهانی آن نسبت به هر کالای دیگری نوسان بیشتری را تجربه می‌کند گرفتاری بیشتر هم می‌شود. نوسان پذیری و اتمام پذیری دو ویژگی منابع طبیعی تجدیدناپذیر هستند. شوک‌های نفتی که اولین آن در ۱۹۷۳ به وقوع پیوسته و پس از آن نیز به کرات تکرار شده است با توجه به نوسان زیادی که در میزان درآمد کشورهای صادرکننده این کالای استراتژیک ایجاد می‌کند ثبات را دستخوش تلاطم و فرصت و مجال برنامه‌ریزی بلندمدت اقتصادی را از این کشورها می‌گیرد.

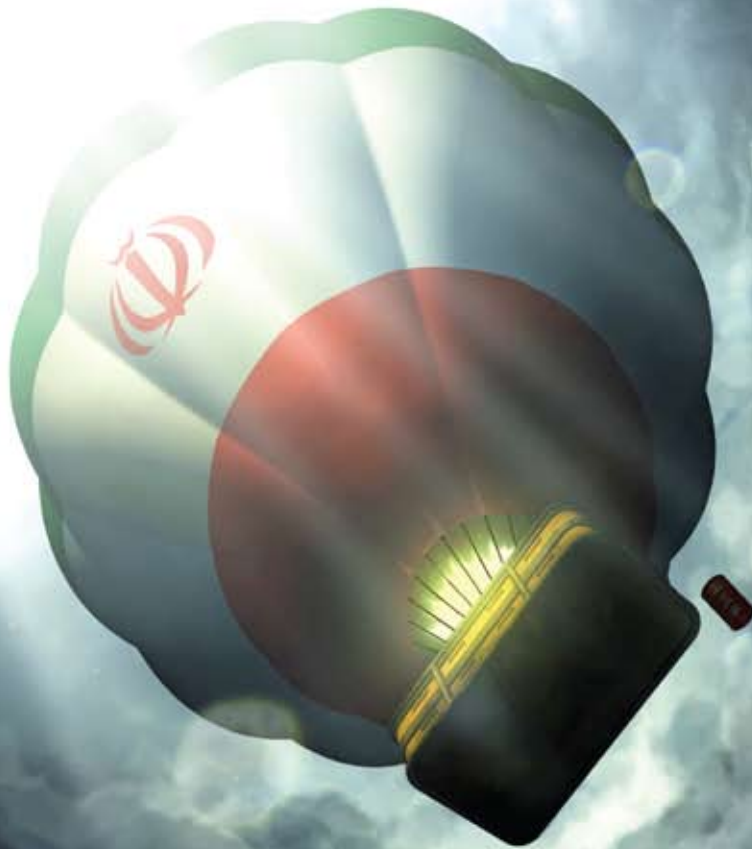
در مورد معایب اقتصاد نفتی و خام‌فروشی در کشور ما از زمان کشف اولین چاه نفت در ۱۹۰۸ تاکنون بسیار نوشته شده است. اکثریت صاحب‌نظران بر این باورند کشوری که بر فروش منابع نفتی آن هم بصورت خام و فرآوری نشده تکیه می‌کند مانند کسی است که بجای دخل از جیب می‌خورد! اتکا به کالایی که حتی قیمت‌گذاری آن در اختیار ما نیست و افزایش و کاهش سطح تولید آن نیز به هماهنگی و هم‌افزایی با کشورهای متعددی نیازمند است باید اضافه کرد که در اینجا صحبت از نامطلوب بودن نفت نیست بلکه نفت نعمتی خداداد است که به عنوان یک موهبت جغرافیایی به کشور اعطا شده است و باید به نحو احسن در چرخه تولید به کار گرفته شود. اما اگر نفت به صورت سرپوشی بر روی ضعف‌های اقتصادی گذاشته شود و ناکارآمدی‌های تولید را پنهان کند مشکل ساز است. همچنین نگاه فرصت‌محور به تحریم‌ها به معنای تسلیم شدن محض در برابر تحریم‌ها و استیصال در فروش نفت نیست بلکه باید با قدرت در پی بازارهای نفتی جدید برای فروش محصول خود باشیم و تمام ظرفیت دیپلماتیک خود را فعال کنیم. مسئله دیگری که باید بدان پرداخته شود فرصت‌های بیشماری است که کشور ما می‌تواند از آنها به عنوان جایگزین نفت و یا حداقل در کنار نفت از آنها استفاده کند و روز به روز از وابستگی خود به فروش نفت کم کند.

یکی از این صنایع جایگزین بدون شک صنعت توریسم است که در حال تبدیل شدن به صنعت اول و پررونق‌ترین بخش اقتصادی جهان است. سفره‌ای به وسعت ۸ تریلیون دلار که سهم ایران به عنوان یکی از پرجاذب‌ترین کشورهای جهان از آن لقمه ناچیزی در حد چند میلیون دلار است. ژئوتوریسم، اکوتوریسم، گردشگری تاریخی، توریسم پزشکی، توریسم ساحلی و .. تنها بخشی از پتانسیل‌های بخش گردشگری کشور است. کشاورزی بخش مهم دیگری از اقتصاد ایران است که در صورت شکوفایی و رهایی از وضعیت سنتی و با بهره‌وری بالا و به کارگیری تمام ظرفیت‌ها یقیناً کشور را از نفت بی‌نیاز می‌کند. صنایع معدنی نیز توان بالایی در این زمینه دارند که رها شده هستند. بنا بر همین وضعیت است که الگوی اقتصاد مقاومتی دورن‌زای و برون‌نگر توسط مقام معظم رهبری به ساده‌ترین زبان بیان شده است و چنانچه به درستی پیاده شده و نهادینه شود این مشکل بنیادی اقتصادی برای همیشه حل خواهد شد.

سازمان برنامه ریزی و اقتصاد

پدافند اقتصادی

«صیانت پایدار» گزارش می دهد

تحریم نفتی تهدید یا یک فرصت تاریخی؟!!

█ کشورهای آفریقایی که محور جغرافیای فقر و گرسنگی هستند تک محصولی از نوع کشاورزی هستند. اوکانه اعمد تا به صادرات قهوه، تانزانیا به پادام زمینی، سودان به دانه کنجد و اتیوپی به قهوه و یور کینافانسو به پنبه وابسته هستند. در آمریکای لاتین و چترپی نیز بسیاری از اقتصادها تک محصول هستند

█ هر زمان صحبت از اقتصاد تک محصول به میان می آید بلافاصله تحریم و آسیب پذیری به ذهن متبادر می شود

تاریخ

ماهنامه خبر ۷۰ - تحلیل سازمان پدافند غیر عامل کشور

در گفت‌وگو با دکتر حسن مرادی، استادیار دانشگاه تهران و مدیران هیئت مدیره

مهمترین تهدید اقتصادی کشور، «هراس بیجا» است

شمه مشکلات اقتصادی کشور راه حل دارد

در این خصوص گفت‌وگویی را با دکتر حسن مرادی، کارشناس اقتصادی و استادیار دانشگاه تهران ترتیب دادیم که چکیده آن در ذیل تقدیم می‌گردد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی سال ۹۸ را به عنوان رونق تولید ملی نام گذاری کردند. به نظر شما مهمترین راهکار برای عملیاتی‌سازی این راهبرد چیست؟

اساسا تولید دارای یک مرحله نیست، تولید در همه ابعاد، اشکال، صنایع و خدمات وجود دارد، تولید می‌تواند فعالیت خود را در عرصه تولید کالا نشان دهد و یا در تولید خدمات ارائه شود، لذا بایستی خدماتی که در کشور انجام می‌شود رونق پیدا کند.

بنظر بنده رونق تولید می‌تواند شامل کالاهای حوزه کشاورزی نیز باشد، با توجه به پتانسیل کشور در تولید محصولات کشاورزی این موضوع در کشور مورد غفلت مسئولین قرار گرفته است و توجه بیشتر و برنامه‌ریزی مدون می‌تواند رونق تولید را در عرصه کشاورزی ایجاد کند. در واقع هنگامی که از رونق تولید صحبت می‌شود، ذهن مخاطب به سمت تولیدات کارگاهی و تولیدات کارخانجات سوق پیدا می‌کند اما باید بدانیم تولید محصور این نوع خدمات نمی‌شود، لذا بایستی اشکال و ابعاد گسترده تولید همانطور که عرض کردم همانند تولید در عرصه کشاورزی، نیز در نظر گرفته شود.

ادارات و نهاد های دولتی کشور فضا و امکانات بسیار زیادی را در اختیار دارند که می‌توانند با استفاده از این فضا و امکانات سهم ویژه‌ای را در رونق تولید ایجاد کنند، اما متأسفانه برخی از ادارات و نهادها به دنبال کشت درخت مثمر نیستند، تا از حصار تنگ تولید در بحث کارخانجات خارج شوند، احساس بنده این است که اگر تولید را در همه ابعاد گسترش دهیم می‌توانیم شعار سال که «رونق تولید» است را محقق نماییم.

کشور ما در سال ۹۷ درگیر یک جنگ اقتصادی تمام عیار بود. نقاط قوت و ضعف مسوولان در برخورد با این جنگ چه بود؟

برخی از مسئولین این موضوع که درگیر یک جنگ تمام عیار اقتصادی هستیم را به خوبی درک کردند و در جهت رفع مشکلات اقتصادی کشور و مردم گام‌های خوبی را برداشتند، اما برخی دیگر از مسئولین درک درستی از شرایط و موقعیت کنونی نداشتند و عملکرد و تصمیمات درستی را در این خصوص نگرفتند، برخی دیگر از افراد نیز از این جنگ اقتصادی

گفت‌وگو از زهرا رضایی

رهبر معظم انقلاب اسلامی از سال ۱۳۷۸ با تعیین شعارهای سالانه، راهبرد مشخصی را برای همان سال مشخص کردند تا در سال ۹۸ یکی از مهمترین راهبردها سالانه از سوی رهبر انقلاب تعیین شود. نگاهی به عناوین سال‌ها طی دو دهه گذشته نشان می‌دهد، غالب عناوین حول محور «اقتصادی» بوده و این نشان از تاکید ویژه ایشان به موضوعات اقتصادی دارد. اما در بین عناوین اقتصادی نیز، تاکید راهبردها و استراتژی‌های ایشان بر «کار و تولید» بوده است چراکه امروز بیکاری به ویژه در یک دهه اخیر به یکی از ابرچالش‌های اقتصادی تبدیل شده و رفع آن به عنوان اولویت نخست دولت بارها یاد شده است. بر اساس آخرین گزارش مرکز آمار ایران جمعیت بیکار کشور (دوازده ماهه منتهی به پاییز ۹۷) حدود ۳ میلیون و ۱۷۰ هزار نفر و جمعیت شاغل کشور نیز بالغ بر ۲۳ میلیون و ۹۰۰ هزار نفر برآورد می‌شود. البته نرخ مشارکت به عنوان یکی از متغیرهای مهم بازار کار طی سال‌های اخیر روند افزایشی داشته که سیگنال مثبتی به بازار کار است. با این حال هر چند رهبر انقلاب سال گذشته با نامگذاری سال به عنوان «حمایت از کالای ایرانی» بر اشتغال کارگر ایرانی تاکید داشتند، امسال نیز با نامگذاری «رونق تولید» اشتغالزایی را منوط به رونق بنگاه‌ها و واحدهای تولیدی می‌دانند.

IRAN

■ به نظر بنده مهم‌ترین تهدید اقتصادی کشور در برهه کنونی، ترس است، این احساس که ما بازنده هستیم و این که ترس در وجود ما رخنه کند و موجب ناامیدی و یاس شود، بزرگترین تهدید است، و به طور قطع بازنده خواهیم بود در حالی که ما می‌توانیم با استفاده از ظرفیت‌هایی عظیمی که در کشور وجود دارد، بسیاری از تحریم‌ها و مشکلات و معضلات اقتصادی کشور را مرتفع کنیم، باید به این باور برسیم که توانایی و ظرفیت حل مشکلات در کشور وجود دارد، با این حس می‌توانیم زمینه «رونق تولید» را فراهم آوریم

اقتصاد مقاومتی؛ اقتصادی است که در همه زمینه‌ها حرکت کند، اگر اقتصاد ما در همه زمینه‌ها فعالیت کند طبیعتاً تاب‌آور نیز خواهد بود و در مقابل تهدیدات می‌تواند از خود دفاع کند، ولی اگر اقتصاد ما وابسته به یک یا چند محصول محدود باشد با تهدید مستقیم این محصولات مواجه خواهد شد، و قطعاً آسیب‌پذیر خواهد شد، یکی از ظرفیت‌هایی که در اقتصاد ما کمتر به آن توجه می‌شود، صنعت توریسم و گردشگری است، اگر ما صنعت توریسم و گردشگری را به عنوان یک منبع درآمدزا و ارزآور قلمداد کنیم، قطعاً ظرفیت‌های عظیمی در گردشگری کشور وجود دارد که می‌تواند چرخ تولید را تحت الشعاع خود قرار دهد و موجب رونق آن گردد.

از اینکه وقت خود را در اختیار مخاطبین ماهنامه «صیانت پایدار» قرار دادید تشکر می‌کنم.
بنده هم صمیمانه از شما تشکر می‌کنم.

و به نوعی آب گل‌آلود ماهی گرفتند، و کالاهایی که منشأ دلاری داشت را احتکار کردند و با افزایش قیمت دلار کالاهای خود را از انبارها روانه بازار کردند و به تبع افزایش قیمت کالاهای وارداتی برخی از اقلام داخلی هم با افزایش تصاعدی قیمت مواجه شد، این افراد سودهای کلانی را از این اقدام نادرست خود کسب کردند و با مردم همراه نبودند، آنها باید بدانند که خیانت به ملت و کشور خیانت به نسل‌ها است، خیانتی است که دامان فرزندان آنها را در آینده خواهد گرفت، این افراد باید به مردم و خداوند پاسخ دهند.

تحلیل و ارزیابی شما از وضعیت اقتصادی کشور در سال ۹۸ چیست؟! چگونه می‌توان این سال را سال گشایش اقتصادی قرار داد؟!

تاکید بنده در سال ۹۸ بر تولید محصولات کشاورزی است، این تولید صرفاً به کشاورزانی که در این عرصه فعال بودند محدود نمی‌شود، همه افراد که امکانات برایشان مهیا است بایستی بحث رونق تولید را جدی بگیرند، سرمایه‌گذاران، پژوهشگران، جوانان و مخترعان بایستی در بحث کشاورزی ورود پیدا کنند، تحول در بحث کشاورزی با ایجاد گلخانه‌های نوین و صنعتی، استفاده از روش‌های نوین آبیاری، اصلاح بذر و استفاده از گونه‌های جدید پر محصول کشاورزی یک همت همه‌جانه را طلب می‌کند، دامپروری نیز از اهمیت بالایی برخوردار است، بالا بردن تولید می‌تواند در بخش دامپروری نیز محقق شود، یکی دیگر از بخش‌هایی که می‌تواند سهم بسزایی در گشایش اقتصادی داشته باشد، صنعت ساختمان است، صنعت ساختمان حداقل با ۵۰ صنعت دیگر مرتبط است. به عبارتی رونق تولید موجب گشایش اقتصادی در صنعت ساختمان و به تبع آن ۵۰ صنعت مرتبط با آن شود. صدور خدمات فنی و مهندسی گزینه‌ای دیگری است که موجب ایجاد گشایش اقتصادی می‌شود، کشورهای همسایه خواستار این خدمات هستند و با توجه به روابط خوب ایران و همسایگان خود به ویژه عراق و سوریه قطعاً صادرات این نوع خدمات هم موجب ارزآوری و هم موجب گشایش اقتصادی خواهد شد.

به نظر شما مهم‌ترین تهدید اقتصادی برای کشور ما چیست و چه تمهیداتی باید در برابر آن اتخاذ شود؟!

به نظر بنده مهم‌ترین تهدید اقتصادی کشور ما در برهه کنونی، ترس ما است، این احساس که ما بازنده هستیم و این که ترس در وجود ما رخنه کند و موجب ناامیدی و یاس ما شود، این بزرگترین تهدید است، و به طور قطع بازنده خواهیم بود در حالی که ما می‌توانیم با استفاده از ظرفیت‌هایی عظیمی که در کشور وجود دارد، بسیاری از تحریم‌ها و مشکلات و معضلات اقتصادی کشور را مرتفع کنیم، باید به این باور برسیم که توانایی و ظرفیت حل مشکلات در کشور وجود دارد، با این حس می‌توانیم زمینه «رونق تولید» را فراهم آوریم.

به عنوان سوال آخر؛ ما چگونه می‌توانیم یک اقتصاد مقاومتی و دفاعی و تاب‌آور را محقق کنیم؟!

«صیانت پایدار» گزارش می‌دهد

سهولت کسب و کار اولین گام در «دفاع اقتصادی»

محمد بهرامی - پژوهشگر

رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با کارگزاران نظام و آحاد مردم در ۲۴ اردیبهشت ۹۸ یکی از رئوس سخنرانی مهم و راهبردی خود را به سهولت در فضای کسب و کار و رفع موانع این حوزه اختصاص دادند و فرمودند که در برخی کشورها راه‌اندازی یک کسب و کار گاهی کمتر از نیم روز طول می‌کشد اما در کشور ما متأسفانه این قضیه بسیار پیچیده و زمان‌بر است. در این خصوص بد نیست وضعیت سهولت کسب و کار و شاخص‌های آن و راهکارهای ارتقاء تسهیل کسب و کار را مرور کنیم.

محیط کسب و کار مجموعه‌ای از سیاست‌ها، شرایط حقوقی، نهادی و مقرراتی است که بر فعالیت‌های کسب و کار حاکم‌اند. ثبات اقتصاد کلان، کیفیت زیرساخت‌های کشور، کیفیت دستگاه‌های اجرایی، نظام وضع قوانین و مقررات، هزینه و امکان دسترسی به اطلاعات و آمار، فرهنگ کار و ... از عواملی هستند که عملکرد واحدهای اقتصادی را تحت تأثیر قرار می‌دهند. محیط کسب و کار نامناسب، هزینه عملکرد بنگاه‌های اقتصادی را افزایش می‌دهد و باعث از بین رفتن انگیزه سرمایه‌گذاری و نیز عقب ماندن تولیدکنندگان کشور از رقبای جهانی می‌شود. هنگامی که کسب و کارهای محلی شکوفایی شوند و می‌توانند شغل ایجاد کنند و درآمد کسب کنند که فضا برای آنها در زمینه سرمایه‌گذاری فراهم

باشد. هر دولت عقلانی که به بهبود رفاه و توسعه اقتصادی کشور خود اهمیت می‌دهد و پیشرفت مملکت خود را دنبال می‌کند توجه ویژه‌ای به مقررات حاکم بر کسب و کارهای کوچک و متوسط دارد. مقررات تسهیل‌گرانه و حمایت‌های اقتصادی از کسب و کار می‌تواند آثاری همچون فرصت رشد، افزایش نوآوری، کاهش فساد و کاهش بخش اقتصاد غیر رسمی را به همراه داشته باشد. سهولت کسب و کار بر این اصل استوار است که فعالیت اقتصادی از قوانین واضح ساده منسجم پیروی می‌کند. قوانینی که حقوق مالکیت را به خوبی حمایت می‌کند، حل اختلافات را تسهیل می‌کنند و شرکای قراردادی را در برابر سوءاستفاده محافظت می‌کند. چنین قواعدی در ترویج رشد و توسعه بسیار موثر هستند وقتی که قواعد شفاف کارآمد و قابل دسترس باشند و قدرت و انعطاف‌پذیری لازم را داشته باشند استراتژی‌های توسعه را جاری و ساری می‌سازند. در زمینه فضای کسب و کار موسسات و نهادهای مختلفی اقدام به انتشار گزارش می‌کنند. بانک جهانی به طور سالانه اقدام به ارائه گزارشی تحت عنوان انجام کسب و کار از وضعیت کشورهای مختلف می‌کند. این گزارش از شاخص‌ها و پارامترهای مختلفی استفاده می‌کند که شامل استارت یا شروع کسب و کار، نحوه گرفتن مجوزهای احداث، تامین برق، ثبت اموال، گرفتن اعتبارات حفاظت از سرمایه‌گذاران، پرداخت مالیات و عوارض، تجارت برون مرزی، اجرای قراردادهای حل و فصل تاخیر در پرداخت بدهی‌ها می‌شود. در واقع این رتبه‌بندی ویژگی‌های مقررات بازار کار را اندازه می‌گیرد. در زمینه شاخص شروع کسب و کار مولفه‌هایی مانند رویه‌ها، زمان، حداقل پرداخت دستمزد و حقوق، حداقل سرمایه مورد نیاز برای شروع، محدودیت شرکت برای مردان یا زنان مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. در شاخص اخذ مجوزها، مولفه‌هایی همچون روندها، زمان و هزینه تکمیل صورت‌های مالی مکانیزم کنترل کیفیت و ایمنی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در زمینه

■ محیط کسب و کار مجموعه‌ای از سیاست‌ها، شرایط حقوقی، نهادی و مقرراتی است که بر فعالیت‌های کسب و کار حاکم‌اند

■ طبق گزارش‌های بین‌المللی در زمینه شاخص تاسیس و شروع کسب و کار ایران جایگاه ۱۷۳ را دارد. ۷۲ روز طول می‌کشد که یک کسب و کار راه اندازی شود و ۱۲ رویه و روند در این خصوص وجود دارد. در زمینه مواجهه با مجوزهای ساخت و احداث، ایران در رتبه ۸۶ قرار دارد و این مرحله ۱۳۰ روز به طول می‌انجامد و ۶ درصد کل هزینه‌ها را در بر می‌گیرد

بسته شده است حاصل نگاه بخشی و مدیریتی متفرق موضوع است. نهادهایی مانند بانک‌ها به عنوان تامین کننده اعتبار، سازمان مالیاتی، امور بیمه‌ها، دستگاه‌های حقوقی و قضایی می‌توانند با مشارکت و هم‌افزایی و ارتباط بیشتر با همدیگر و با محیط کسب و کار شمار زیادی از موانع را بردارند. در چنین سالی که به نام رونق تولید نامگذاری شده و مقام معظم رهبری نه تنها رئیس کلی که حتی جزئیات کار را نیز تشریح می‌کنند و راه چاره را نشان می‌دهند باید و باید به سمت اصلاح مقررات و قوانین محدودکننده کسب و کار گام برداشته شود و تنها در صورت رفع موانع کسب و کار است که تولید رونق خواهد گرفت.

الکتریسیته نیز هزینه اتصال به شبکه برق، قابلیت اطمینان شبکه برق و شفافیت تعرفه‌ها پارامترهای مورد ارزیابی هستند، زمان و هزینه انتقال سند، سیستم مدیریت زمین، قوانین وثیقه، مقررات مالیاتی، زمان و هزینه صادرات محصول، مزیت نسبی محصول، زمان و هزینه حل اختلاف‌های تجاری، کیفیت فرایندهای قضایی، قوانین مربوط به ورشکستگی، انعطاف‌پذیری قوانین اشتغال و جنبه‌های کیفیت کار از جمله دیگر پارامترها هستند که در قالب شاخص‌های گفته شده مورد ارزیابی قرار می‌گیرند و رتبه نهایی یک کشور را در زمینه سهولت کسب و کار تعیین می‌کند. طبق گزارش سال ۲۰۱۹ بانک جهانی در زمینه سهولت کسب و کار کشورهای نیوزلند، سنگاپور، دانمارک، هنگ کنگ و کره جنوبی در رتبه‌های اول تا پنجم هستند. در انتهای این رتبه‌بندی نیز که در بین ۱۹۰ کشور انجام شده است کشورهای سومالی، اریتره، ونزوئلا، یمن و لیبی قرار دارند و کشور ایران نیز در رتبه ۱۲۸ این رتبه‌بندی قرار دارد که اصلاً جایگاه مناسبی نیست. طبق این گزارش در زمینه شاخص تاسیس و شروع کسب و کار ایران جایگاه ۱۷۳ را دارد. ۷۲ روز طول می‌کشد که یک کسب و کار راه اندازی شود و ۱۲ رویه و روند در این خصوص وجود دارد. در زمینه مواجهه با مجوزهای ساخت و احداث در رتبه ۸۶ قرار دارد و این مرحله ۱۳۰ روز به طول می‌انجامد و ۶ درصد کل هزینه‌ها را در بر می‌گیرد. در شاخص ثبت اموال و دارایی در رتبه ۹۰، در زمینه گرفتن اعتبار در رتبه ۹۹ در زمینه حمایت از حقوق سرمایه گذاران و سهامداران خرد در رده ۱۷۳، در خصوص پرداخت مالیات در رده ۱۴۹، در ارتباط با تجارت برون مرزی در رتبه ۱۲۱، در زمینه اجرای قراردادهای در رتبه ۸۹ و نهایتاً در زمینه ورشکستگی پرداخت دیون و انحلال کسب و کار در رتبه ۱۳۱ قرار دارد و یک و نیم سال طول می‌کشد تا این مرحله انجام شود. این در حالیست که در کشوری مانند کره جنوبی که جایگاه بالایی در این رنکینگ دارد تنها دو رویه استارت کسب و کار وجود دارد و تنها ۴ روز طول می‌کشد که یک کسب و کار راه‌اندازی شود و در زمینه ثبت قراردادهای نیز تنها ۲۷ روز زمان لازم است اتصال یک کسب و کار به شبکه برق و حل مسئله الکتریسته در کره فقط ۱۳ روز طول می‌کشد.

اگر نگاهی به رتبه‌بندی این شاخص بیندازیم ملاحظه می‌شود که ارتباط مستقیمی بین توسعه اقتصادی کشورها و سهولت کسب و کار وجود دارد و به میزانی که قواعد و قوانین برای تاسیس کسب و کار راحت‌تر و شفاف‌تر باشد سطح توسعه کشورها نیز بالاتر است. جمهوری اسلامی ایران طی سال‌های اخیر تلاش‌های قابل توجهی در زمینه از بین بردن موانع کسب و کار انجام داده است اما همچنان از جایگاهی درخور در این زمینه برخوردار نمی‌باشد. به نظر می‌رسد یک واکاوری و بازنگری اساسی در این زمینه لازم است و این کار باید توسط متخصصان و متولیان امر انجام شود. اینکه چرا ایجاد یک کسب و کار در کشور ما باید فرایندی چنین طولانی داشته باشد نیاز به آسیب‌شناسی جدی دارد. بسیاری از قواعد و مقررات دست و پاگیر هستند. برخی از قوانین راهگشا و مترقی به خوبی اجرا نمی‌شوند. زمان ابلاغ قوانین تا رسیدن آنها به مرحله اجرا بعضاً طولانی است. همگرایی و مشارکت دستگاه‌ها در برخی موارد بسیار ضعیف و باعث ایجاد بن بست می‌شود. بسیاری از کسب و کارها بخصوص کسب و کارهای خرد نیازمند رویکرد حمایتی نهادهای خدمات‌رسان و نهادهای حساس‌رس هستند. بسیاری از گره‌هایی که بر دست و پای کسب و کار

«صیانت پایدار» گزارش می‌دهد درس‌هایی که ما باید از «جنگ‌های تجاری» بگیریم

علی صیدی - مدرس دانشگاه و کارشناس اقتصاد بین‌الملل

تجارت بین‌الملل که روزی به عنوان موتور رشد و با هدف گسترش توسعه و انتقال زنجیره ارزش و تولید به اقصی نقاط جهان معرفی می‌شد اکنون به عرصه‌ای برای جنگ اقتصادی تبدیل شده است. به نظر می‌رسد تغییر معنی‌داری در روند تجارت آزاد بین‌الملل رخ داده و حمایت‌گرایی و ناسیونالیسم اقتصادی رو به گسترش است. این تغییر از آنجایی آغاز شد که چین به عنوان یک غول اقتصاد جهانی جهشی کم‌نظیر در عرصه اقتصادی داشت و ایالات متحده از این موضوع بیزار است.

جنگ تجاری که آمریکا علیه چین راه انداخته و خواهان مشارکت بقیه کشورهای جهان نیز در این جنگ است نشان از عمق وحشت این کشور دارد. بسیاری از صاحب‌نظران معتقدند که چین برای تبدیل شدن به قدرت اول اقتصادی جهان به زمان بیشتری نیاز دارد. ایالات متحده به لحاظ سرانه تولید ناخالص با بیش از ۶۱ هزار دلار در رتبه هشتم جهان قرار دارد و اگر برابری قدرت خرید را مبنا قرار دهیم در رتبه ۱۳ جهان قرار

دارد اما سرانه تولید ناخالص داخلی چین کمی بیش از ۹ هزار دلار است و از این منظر در رتبه ۷۴ جهان قرار دارد اما این موضوع نمی‌تواند افکار ایالات متحده را منحرف کند. دلیل دیگر تنش تجاری بین آمریکا و چین کسری تجاری آمریکا نسبت به چین است. رشد چشمگیر چین همواره به عنوان تهدیدی توسط آمریکا نگریسته می‌شود و آنها را به سرقت از مشاغل آمریکا متهم می‌کنند. طی این سال‌های اخیر تراز تجاری چین همواره مثبت و آمریکا منفی بوده است. مازاد تجاری چین در سال ۲۰۱۷ با ایالات متحده ۲۷۵ میلیارد دلار و در مجموع مازاد تجارت جهانی آن ۴۲۲ میلیارد دلار بوده است. این بدان معناست که چین ۶۵ درصد از مازاد تجاری خود را از محل صادرات به آمریکا به دست می‌آورد. طبق اطلاعات بانک جهانی چین اصلی‌ترین صادرکننده به ایالات متحده با حجم صادرات ۳۸۵ میلیارد دلار است. به عبارت دقیق‌تر ۱۶٫۴ درصد از کل تجارت خارجی آمریکا با کشور چین است اما آمریکا چهارمین صادرکننده و رتبه چهارم شرکای تجاری چین محسوب می‌شود و این موضعی است که عصبانیت ترامپ را به دنبال داشته و از بدو ورود در حال تلاش برای بر هم زدن این معادله است. در این خصوص دونالد ترامپ در مارس ۲۰۱۸ اعلام کرد وقتی کشوری عملاً میلیاردها دلار را در تجارت با هر کشوری که با آن روابط اقتصادی دارد از دست می‌دهد، جنگ‌های تجاری گزینه خوبی است و به راحتی می‌توان در آنها برنده شد. در این راستا با وجودی که در ترامپ و چین‌پینگ در نوامبر ۲۰۱۸ در آرژانتین دیدار کردند و بر سر توقف جنگ تجاری به توافق رسیدند اما اخیراً بار دیگر ایالات متحده بر روی ۲۰۰ میلیارد دلار کالای چینی تعرفه ۲۵ درصدی اعمال کرده است. چین نیز در اقدامی تلافی‌جویانه تعرفه ۲۵ درصدی را بر روی ۶۰ میلیارد دلار کالای آمریکایی بسته که از تاریخ ۱ ژوئن ۲۰۱۹ اعمال خواهند شد. همچنین بر روی ۶۰ میلیارد دلار دیگر از کالاهای آمریکا از جمله گاز مایع، مواد شیمیایی تعرفه ۵ تا ۱۰ درصدی اعمال کرده و از سپتامبر گذشته اجرایی شده است. بستن تعرفه بر روی کالاها توسط آمریکا مختص چین نیست. ایالات متحده برای جبران کسری تراز تجاری و بر هم زدن نظم نوین تجارت جهانی به هر دری می‌زند. از جمله اینکه بر کلیه کالاهای وارداتی مکزیک و کانادا به عنوان شرکای تجاری قرارداد نفتا

اسلامی ایران که به لحاظ بنیانی و جهان بینی با آمریکا همخوان و هم راستا نیست و نبردی چهل ساله را در عقبه سیاسی خود می بیند چیز جدید و غربی نیست. همانطور که اشاره شد کشورهای مختلف در مقابل تحریم ها و تعرفه های آمریکارویکرد منفعلانه ندارند بلکه در حد توان اقتصادی خود به مقابله به مثل می پردازند و تسلیم نمی شوند. این

که هم جز پنج صادر کننده و هم جز پنج وارد کننده برتر ایالات متحده هستند تعرفه وضع نموده است. در این راستا در مارس ۲۰۱۸ آمریکا بر روی واردات فولاد از کلیه کشورها تعرفه ۲۵ درصدی و واردات آلومینیوم تعرفه ۱۰ درصدی اعمال کرد و فقط به تعداد معدودی از کشورها معافیت اعطا کرد. همچنین در ژانویه ۲۰۱۸ بر روی واردات ماشین لباسشویی تعرفه ۲۵ تا ۵۰ درصدی اعمال کرد و دلیل آن را حمایت از تولید داخل عنوان کرد. همچنین در ژانویه ۲۰۱۸ تعرفه ۳۰ درصدی را بر روی واردات پنل های انرژی خورشیدی برای حمایت از تولید کنندگان داخلی این پنل ها اعمال کرد. در اقدامی متقابل و به جبران تعرفه اعمال شده دولت کانادا نیز در سال ۲۰۱۸ بر روی ۱۲ میلیارد دلار

موضوع برای ما که شعار اصلی مان مقاومت است باید با شدت و حدت بالاتر و بیشتری دنبال شود. مسئولان و تصمیم گیران کلان نظام باید بدانند که استیصال و درماندگی چاره کار در مقابل تحریم ها نیست و تقویت اقتصاد و بارور نمودن ظرفیت های اقتصادی راه مبارزه و مقاومت است.

کالای آمریکایی از جمله فولاد و آلومینیوم و قهوه تعرفه اعمال کرد. مکزیکی نیز تعرفه ۲۵ درصدی بر روی واردات گوشت، پنیر و فلزات آمریکایی اعمال کرد. همچنین اتحادیه اروپا به تلافی اقدامات آمریکا تعرفه ۲۵ درصدی را بر روی ۲,۸ میلیارد دلار کالای آمریکایی به صورت هدفمند اعمال کرد. هند نیز از این غائله مستثنی نیست و به عنوان بزرگترین وارد کننده بادام از ایالات متحده بر روی واردات این کالا و دیگر آجیل ها تعرفه ۲۰ درصدی بست.

ملاحظه می شود که جهان درگیر یک جنگ تعرفه های است که ایالات متحده به راه انداخته است. نکته تاسف بار این است که سازمان های جهانی نظیر سازمان تجارت جهانی، بانک جهانی و صندوق بین المللی پول نیز با وجود آنکه از تأثیرات این روند فراینده اعمال تعرفه بر روی اقتصاد جهانی آگاهند اما نظاره گر این موضوع هستند و اقدامی در راستای بهبود اوضاع و محدود کردن عطش تعرفه های ایالات متحده انجام نمی دهند. در حالیکه در چنین شرایطی آنها وظیفه دارند که مداخله کنند و مکانیزم های مذاکره و نظارت را مدیریت کنند. به نظر می رسد ایالات متحده و دونالد ترامپ به دشمن شماره یک تجارت جهانی و چند جانبه گرایی اقتصادی تبدیل شده و در حال ترویج نوعی ناسیونالیسم و پوپولیسم اقتصادی هستند که آسیب آن برای تمامی کشورهای جهان است چرا که زنجیره های تولید در فراسوی مرزها و قلمروها پراکنده اند و محدود کردن و بستن تعرفه در واقع قطع کردن زنجیره تولید جهانی است. در واقع اعمال تعرفه منجر به افزایش قیمت تمام شده محصولات و به تبع آن افزایش تورم می شود. به هر صورت ترامپ و مقامات ایالات متحده زمین بازی تجارت جهانی را غیرمسطح و به ضرر خود می دانند. این ضرر باعث شده است که آنها در پی باز نویسی بسیاری از قراردادهای تجاری بین المللی باشند. خوی سیری ناپذیر آمریکا که همه را برای خود و هیچ را برای دیگران می خواهد باعث تلاطم های اقتصادی و تجاری در جهان شده است اما بسیاری از تحلیلگران بر این باورند که این بازی به سود ایالات متحده تمام نخواهد شد و برای ایالات متحده که تازه از رکود و بحرانی مرگبار رهایی یافته این جنگ تمام عیار تجاری، کشنده خواهد بود.

هدف از نگارش این مطلب القاء این نکته است که در جهان نابرابر امروز و در فضایی که خوی امپریالیستی و زیاده خواهی آمریکا بیداد می کند نبردهای اقتصادی در قالب تحریم، تعرفه و بایکوت اقتصادی امری کاملاً عادی و جهانشمول است بنابراین تحریم های آمریکا و تلاش برای ضربه زدن اقتصادی به کشور ما در قالب تحریم نباید چیزی جدید و جدای از سمت و سوی سیاست های آمریکا قلمداد شود. وقتی ایالات متحده با دوستان نزدیک و متحدان استراتژیک خود نیز بر سر مسائل اقتصادی مناقشه دارد و گاه و بیگاه به تحریم و تعرفه متوسل می شود، تحریم کشوری مانند جمهوری

■ جهان درگیر یک جنگ تعرفه ای است که ایالات متحده به راه انداخته است. نکته تاسف بار این است که سازمان های جهانی نظیر بانک جهانی و صندوق بین المللی پول نیز با وجود آنکه از تأثیرات این روند فراینده اعمال تعرفه بر روی اقتصاد جهانی آگاهند اما نظاره گر این موضوع هستند و اقدامی در راستای بهبود اوضاع و محدود کردن عطش تعرفه های ایالات متحده انجام نمی دهند

پاداشت تخصصه

منطقه گرایی اقتصادی و دور زدن تحریم‌های آمریکا

حسن علی محمدی - دکتری اقتصاد کلان

کار می‌گیرند. به نظر می‌رسد یکی از نقاط ضعف کشور ما به لحاظ سیاسی و اقتصادی عدم عضویت و یا عضویت ناکارآمد در چنین سازمان‌هاست. به عنوان نمونه سازمان همکاری شانگهای که از سال ۱۹۹۶ آغاز به کار کرده و در حوزه پیرامونی کشور ما فعال می‌باشد اما تاکنون عضویت رسمی ما را نپذیرفته است. نگاهی به استراتژی و فعالیت‌های سازمان شانگهای طی سال‌های گذشته نشان می‌دهد که رویکردهای منطقه‌ای و بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران با اهداف و سیاست‌های سازمان شانگهای کاملاً منطبق و همراستا است و با توجه به موقعیت ژئوپولیتیک و ژئواستراتژیک ایران، مسائل مربوط به حوزه انرژی و قدرت ایران به‌عنوان صادرکننده نفت و گاز، نقش ایران در مبارزه با تروریسم و توان اقتصادی این کشور، عضویت ایران در این سازمان علاوه بر منافع ایران در جهت تقویت منافع دیگر اعضای شانگهای نیز موثر است. بر پایه منشور سازمان شانگهای اهداف اصلی این سازمان عبارت است از افزایش اعتماد متقابل، حسن همجواری و دوستی میان کشورهای عضو، گسترش همکاری‌های موثر در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، بازرگانی، دانش و تکنولوژی فرهنگ، آموزش، انرژی، حمل و نقل، حفاظت محیط زیست و دیگر زمینه‌ها. همچنین همکاری در زمینه تثبیت صلح امنیت و ثبات منطقه‌ای و تقویت و ایجاد نظم تازه اقتصادی و سیاسی بین‌المللی که نمایانگر دموکراسی عدالت و خردورزی باشد از دیگر اهداف این سازمان است بنابراین به لحاظ هدف‌گذاری هیچ مانعی برای ورود و عضویت رسمی ایران در این سازمان به چشم نمی‌خورد و عضویت ایران در این سازمان هم از توجیه جغرافیایی و هم از توجیه پیشینه فرهنگی و تاریخی برخوردار است.

سابقه تکوین سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای به قرن نوزدهم برمی‌گردد اما توسعه این نهادها پدیده‌ای جدید است. موضوع‌هایی مانند ناتوانی و نارسایی نظام‌های سیاسی منفرد در جلوگیری از جنگ‌های خانمانسوز، گسترش روزافزون تجارت و ارتباطات بین‌المللی، پیشرفت به‌سوی جهانی شدن و گسترش همبستگی‌های اقتصادی، روند جهان‌شمول شدن حقوق بشر، افزایش مسایل جهانی مانند آلودگی محیط زیست، ضرورت مبارزه با تروریسم و سلاح‌های کشتار جمعی و... منجر به سر برآوردن و دامن‌گستری روزافزون نظامی‌نو، بر پایه بازیگران تازه، یعنی نهادها و سازمان‌های بین‌المللی، فرامنطقه‌ای و منطقه‌ای شده است. امروزه سازمان‌های منطقه‌ای علاوه بر گسترش کمی، از نظر میزان تاثیرگذاری بر تحولات نظام بین‌المللی نیز در نقطه عطفی قرار دارند. در مواردی نیز توفیقات این سازمان‌ها بسیار قابل ملاحظه است که از آن جمله به اتحادیه اروپا و آ.سه. آن می‌توان اشاره کرد. عضویت در سازمان‌های همکاری و همگرایی جهانی و منطقه‌ای امروزه به عنوان یک مزیت اقتصادی و سیاسی برای کشورها در نظر گرفته می‌شود و بسیاری از کشورهای جهان در این زمینه تمام توان دیپلماتیک خود را برای عضویت در چنین سازمان‌هایی به

سازمان پانزده فروردین ۱۳۹۵

بزرگ جهان از جمله خلیج فارس، دریای عمان، اقیانوس هند، دریای مدیترانه، دریای سیاه و دریای خزر و همچنین وجود شبکه‌های ارتباطی گسترده در حوزه اکو، ظرفیت‌های فراوانی را برای این سازمان فراهم آورده است. چنان که ملاحظه می‌شود، کشورهای عضو سازمان اکو در یکی از حساس‌ترین مناطق جهان با میراث تاریخی و فرهنگی کم و بیش مشترک واقع شده‌اند و این استعداد را دارند که تبدیل به یکی از قطب‌های اقتصادی جهان شوند اما واقعیت ماجرا اینست که نقش‌آفرینی اکو در عرصه سیاسی-اقتصادی جهان به نسبت پتانسیل‌های آن بسیار ناچیز است و این سازمان نیازمند یک بازآرایی و تجدید قوا است تا بتواند به عنوان یک سازمان قدرتمند منطقه‌ای ایفای نقش کند این مهم به عهده سه کشور بنیانگذار آن یعنی ایران که محل مقرر دائمی دبیرخانه اکو است و ترکیه و پاکستان قرار دارد که هم‌اکنون ۶۶ درصد از بودجه سالانه این سازمان را تامین می‌کنند. در مقابل موضع و جایگاه نسبتاً ضعیف این سازمان و همگرایی نیم‌بند کشورهای عضو آن می‌توان به اتحادیه یورو و حتی اتحادیه عرب و همچنین آ.سه. آن در شرق آسیا اشاره کرد که بسیار پویاتر و قدرتمندتر در عرصه جهانی و بین‌المللی ایفای نقش می‌کنند. صد البته نمی‌توان تلاش‌های ایالات متحده آمریکا و در مواردی هم روسیه را در کاهش قدرت نفوذ سازمان همکاری اقتصادی اکو نادیده گرفت اما از آنجا که ترکیه بیشتر انرژی خود را معطوف به عضویت در اتحادیه اروپا نموده و دیگر اعضا نیز وزن جمهوری اسلامی ایران را ندارند به نظر می‌رسد تلاش برای احیا و قدرتمندتر کردن اکو وظیفه ایران باشد. این وظیفه جزئی از رؤس و استراتژی‌های اقتصادی کشور است که در اقتصاد مقاومتی نیز بر آن تاکید شده است به نحوی که در بند ۱۱ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی بر توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان بویژه همسایگان تاکید شده است.

بنابراین دولتمردان و بدنه دیپلماسی کشور برای خنثی‌سازی آثار تحریم‌های یکجانبه و ظالمانه ایالات متحده بایستی تمام توان خود را در جهت توسعه مناسبات و روابط بخصوص از طریق عضویت در سازمان‌های قدرتمند منطقه‌ای و یا تاسیس چنین سازمان‌هایی متمرکز سازند.

نقش آفرینی اکو در عرصه سیاسی-اقتصادی جهان به نسبت پتانسیل‌های آن بسیار ناچیز است و این سازمان نیازمند یک باز آرای و تجدید قوا است تا بتواند به عنوان یک سازمان قدرتمند منطقه‌ای ایفای نقش کند

مثال قابل توجه دیگر در این زمینه سازمان همکاری‌های اقتصادی (اکو) است. سابقه سازمان همکاری‌های اقتصادی به دهه ۱۹۵۰ و پیمان بغداد بازمی‌گردد که بعدها در اثر تحولاتی به سنتو، آر. سی. دی و در نهایت در سال ۱۹۸۴ به اکو تغییر نام داد. در واقع پس از تشکیل کنفرانس توسعه و تجارت وابسته به سازمان ملل متحد (انکتاد) در ۲۳ مارس ۱۹۶۴ و تعیین دهه ۶۰ به‌عنوان دهه توسعه، کشورهای در حال رشد برای بهبود شرایط داخلی خویش به همکاری‌های منطقه‌ای با یکدیگر روی آوردند. سازمان همکاری عمران منطقه‌ای (آرسی‌دی) در ژوئیه ۱۹۶۴ با عضویت ایران، ترکیه و پاکستان به‌وجود آمد. پس از انحلال آن، سازمان همکاری اکو به‌عنوان جانشین آن به‌منظور بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی منطقه در سال ۱۹۸۵، مجدداً میان سه کشور فوق به‌وجود آمد. ارتقای شرایط برای توسعه اقتصادی پایدار از طریق بسیج امکانات بالقوه اقتصادی و اجتماعی منطقه؛ حذف تدریجی موانع تجاری در منطقه و گسترش تجارت درون منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای؛ فراهم آوردن شرایط ادغام تدریجی و آرام اقتصاد کشورهای عضو با اقتصاد جهانی؛ ارتقاء همکاری منطقه‌ای فعال و کمک متقابل در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، فنی و علمی؛ تحکیم بیشتر پیوندهای تاریخی و فرهنگی در میان مردم منطقه؛ تسریع در توسعه زیربنای حمل و نقل و ارتباطات کشورهای عضو را با یکدیگر و جهان خارج و... از اهداف این سازمان است. سازمان اکو با ۴۳۴ میلیون نفر جمعیت، مجموع تولید ناخالص داخلی بیش از ۱٫۵ تریلیون دلار و ۱۷۴ میلیارد بشکه نفت (۱۲٫۸ درصد جهان) در سه کشور ایران، قزاقستان و آذربایجان و ۱۴۶۱ تریلیون مترمکعب گاز (۲۲٫۱ درصد جهان) می‌تواند به عاملی موثر و تعیین‌کننده در تجارت جهانی تبدیل شود. گستره کشورهای عضو اکو از نظر طولی از شرق اروپا تا غرب چین و از نظر عرضی از مدیترانه، خلیج فارس و دریای عمان تا مرزهای جنوبی روسیه کشیده شده است و در برگیرنده مناطقی همچون آسیای مرکزی، بخش‌هایی از قفقاز جنوبی، آسیای صغیر، فلات ایران و بخش‌هایی از شمال غربی شبه قاره هند است. این سازمان به لحاظ تعداد اعضا و وسعت جغرافیایی و حجم جمعیتی، پس از اتحادیه اروپا در جایگاه دومین اتحادیه منطقه‌ای در دنیا قرار دارد. اوراسیا و خلیج فارس که دو حوزه ژئوپولیتیک و ژئواکونومیک دنیا به شمار می‌روند، درون جغرافیای این سازمان قرار دارند. دسترسی مستقیم به آبراه‌های

■ حتی متحدان سیاسی، اقتصادی و امنیتی آمریکا نیز در زمینه امنیت سایبری خود اظهار نگرانی و برای رفع وابستگی به آمریکا به برنامه‌ریزی پرداخته‌اند

■ در چین ملی کردن اینترنت بخشی از یک پروژه بزرگتر بنام ناسیونالیسم دیجیتال است که فرهنگ سایبری چینی را در درون خود پرورش می‌دهد

■ آلمان مانند بسیاری از کشورهای اروپایی در مورد وابستگی خود به فناوری‌های اطلاعاتی ایالات متحده و قانون پاتریوت که اجازه دسترسی به داده‌های شرکت‌ها را به ایالات متحده می‌دهد ناخرسند است

گزارش «صیانت پایدار» از گرایش به مله‌لانی فضای مجازی در سطح دنیا

قیام جهانی علیه اینترنت کالیفرنایی

پوریا شاه‌منصوری

اینترنت به عنوان یکی از موتورهای جهانی شدن رسالت شکستن مرزها و موانع بین فرهنگ‌ها، ایدئولوژی‌ها و جوامع را برعهده داشته و در راستای دموکراتیزه شدن تکنولوژی کار می‌کند اما این امر تا یک زمانی درست بود و بعد از آن بنا بر دلایلی این رسالت به انحراف کشیده شده است. فضای مجازی به عنوان یک کمون جهانی که در آن افراد و ملت‌ها می‌توانند و یا باید بتوانند آزادانه، عادلانه و بدون محدودیت به آن دسترسی داشته باشند جلوه می‌کند اما واقعیت امر با این تصور فاصله زیادی دارد. شباهت فضای سایبری با یک کمون جهانی در حال حاضر به قدری غیر دقیق و ایده‌آلیستی است که باید آن را کنار گذاشت. واقعیت این است که در این کمون جهانی نه تنها مجرمان سایبری، گروه‌های تبهکار و تروریستی و اپراتورهای بدخیم و بدافزارها سکنی دارند بلکه دولت‌های مقتدر و زیاده‌خواه، فضای مشترک جهانی البته بدون کنترل ملی دیگر دولت‌ها را خواهانند. در حال حاضر دولت‌های مقتدر اینترنت را از یک فضای مشترک جهانی به دریای سرزمینی خود تبدیل کرده‌اند و به مانند همان دوازده مایل ساحلی مقررات خود را بر آن اعمال می‌کنند، حق استفاده انحصاری از آن را دارند و دیگران فقط حق عبور بی‌ضرر از آن را دارند.

ملی شدن فضای سایبری به ویژه توسط تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران سیاسی پاسخی به چالش‌های امنیتی، اقتصادی، فرهنگی فراوانی است که وضعیت فعلی اینترنت پدید آورده است. کشورهای مختلف امروزه سعی در ملی کردن اینترنت دارند.

در چین ملی کردن اینترنت بخشی از یک پروژه بزرگتر بنام ناسیونالیسم دیجیتال است که فرهنگ سایبری چینی را در درون خود پرورش می‌دهد. برخی منتقدان غربی علت رجوع چین به اینترنت ملی را ناشی از سرکوب‌های چینی‌ها به خصوص وضعیت تبتی‌ها ربط می‌دهند و استلال می‌کنند که چون اینترنت نظارت جهانی را بالا می‌برد و در راستای دموکراتیزه کردن جوامع گام برمی‌دارد مورد مخالفت چینی‌ها قرار دارد. آنها همین موضع را در مورد شورشیان زاپاتیستا در چیپاس مکزیک نیز به کار می‌برند که از طریق اینترنت و فناوری اطلاعات با جهان ارتباط برقرار می‌کردند بنابراین طبیعی است که مکزیک روی خوشی به اینترنت نامحدود و آزاد نشان ندهد. بر مبنای این استدلال در اندونزی برای برکناری سوهارتو و در مصر نیز برای ساماندهی به اعتراضات جهت پایان بخشیدن به حکومت سی ساله مبارک اینترنت وسیله‌ای در خدمت رهایی بخشی و آزادی بوده است و بر این اساس بدیهی است که دولت‌های سرکوبگر به اینترنت به چشم تهدید بنگرند. در مورد چین و فیلترینگ شدید اینترنت در این کشور نیکلاس کریستوف در روزنامه نیویورک تایمز در سال ۲۰۰۵ طی یادداشتی عنوان کرد که رهبران حزب کمونیست با این اقدام در واقع در حال کندن قبر خود هستند!

اما به نظر می‌رسد این فقط ساده‌سازی یکجانبه موضوع باشد بلکه فیلترینگ اینترنت در چین و ملی‌سازی آن بیشتر از احتیاط و تدبیر این کشور و بدبینی آن نسبت به اینترنت کالیفرنایی است. چین به روشی غیر از روش معمول لیبرالیسم راه توسعه را شتابان در حال طی کردن است و این امر حساسیت‌های فراوانی را به دنبال دارد. موضوع اینترنت چین تنش‌های مختلفی را در عرصه واقعی به دنبال داشته است. بسیاری از خبرنگاران و وبلاگ‌نویسان در جریان المپیک ۲۰۰۸ پوشش این رویدادها را تحریم کردند. سی‌ان‌ان گزارش‌های بسیار تندی را علیه فضای مجازی چین منتشر کرد که باعث شد چینی‌ها وب سایت آنتی‌سی‌ان‌ان را با نام جوانان آوریل رونمایی کنند و در آن ادراک رسانه‌های غربی از چین را به چالش کشیدند و رسالت خود را مقاومت در برابر گفتمان هژمونیک غربی عنوان کردند که سال‌ها انحصاراً برای گمراهی مردم

به کار گرفته شده‌اند. بلومبرگ در گزارشی در آوریل ۲۰۱۸ عنوان می‌کند که یکی از موانع اساسی بر سر راه مذاکرات تجاری آمریکا و چین، پشتیبانی گسترده پکن از شرکت‌های فناوری خود است. چیزی که ترامپ توقع دارد به زودی زود تغییر رویه دهد. با این روند حمایتی توقف شرکت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات چینی بعید به نظر می‌رسد چرا که حجم سرمایه‌گذاری در این بخش از ۱۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۲ به ۱۲۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. سال گذشته ۳۴ شرکت چینی به رتبه‌های الیت در زمینه استارت‌آپ‌ها با ارزش بالای یک میلیارد دلار رسیده‌اند.

چین بخاطر حرکت‌های استقلال‌طلبانه سایبری امروزه به شدت مورد توجه قرار گرفته است و بعضاً مورد اتهام نیز واقع می‌شود. طبق گزارشی که در دسامبر ۲۰۱۸ در روزنامه ایندپندنت انتشار یافته بریتانیا و متحدان غربی‌اش مدعی شده‌اند که دولت چین در حال جنگ‌افروزی با جنگ‌افزارهای سایبری است. طبق این ادعا گروهی بنام APT۱۰ از طرف وزارت امنیت چین در حال انجام یک حمله مخرب برای هدف قرار دادن مالکیت معنوی و اطلاعات تجاری حساس در اروپا، آسیا و ایالات متحده است. آنها این تحرکات را مغایر با تعهدات G۲۰ در سال ۲۰۱۵ می‌دانند که طبق آن هیچ کشوری نباید از سرعت مالکیت معنوی و از جمله اسرار تجاری و سایر اطلاعات کسب و کار محرمانه استفاده کند. جرمی هانت وزیر امور خارجه انگلیس این حرکت را یکی از مهمترین و گسترده‌ترین حملات سایبری علیه انگلیس و متحدان آن نامیده که با هدف دسترسی به اسرار تجاری و اقتصاد در سراسر جهان انجام گرفته است و خواهان متوقف شدن هرچه سریعتر آن شده است. به هر حال چین و روسیه و بسیاری دیگر از کشورهای جهان در پی گستردن چتر امنیتی بر سر داده‌ها و اطلاعات سایبری خود هستند و اینترنت کالیفرنایی را محرم نمی‌دانند. این بی‌اعتمادی ریشه در بروز فراوان جاسوسی و جرائم سازمان‌یافته سایبری توسط ایالات متحده دارد. در همین راستا در سال ۲۰۱۵ چین و روسیه توافقنامه دوجانبه همکاری در زمینه امنیت اطلاعات امضا کردند. این معاهده که برخی آن را پیمان عدم تجاوز برای فضای سایبری نامیده‌اند جزئیات اقدامات هر دو کشور را در خصوص تبادل اطلاعات و چشم‌انداز پیشرفت آنها در مورد امنیت اطلاعات و کم کردن نگرانی‌های آنها در مورد امنیت سایبری را در بر می‌گیرد. این توافقنامه در حقیقت حکمرانی اینترنت را که تحت سیطره آمریکاست به چالش کشیده و خواستار ایجاد یک سیستم مدیریت چندجانبه، دموکراتیک و شفاف برای اینترنت است که طی آن صدای دولت‌ها و ملت‌ها در این فضا بیشتر شنیده شود. حتی کشوری مانند آلمان که خود در جرگه کشورهای غربی قرار دارد از وضع موجود امنیت سایبری خود راضی نیست و در پی ملی‌سازی فضای سایبری است. آلمان مانند بسیاری از کشورهای اروپایی در مورد وابستگی خود به فناوری‌های اطلاعاتی ایالات متحده و قانون پاتریوت این کشور که اجازه دسترسی به داده‌های شرکت‌ها را به ایالات متحده می‌دهد ناخرسند است. در این خصوص هورست زیهوفر وزیر خارجه آلمان در اگوست ۲۰۱۸ بیان کرد که آلمان به یک رویکرد و ابزار جدید برای ایفای نقش در عرصه بین‌الملل در زمینه امنیت فضای مجاری نیاز دارد. وی گفت ما باید اذعان کنیم که در این زمینه عقب افتاده‌ایم و زمانی که عقب افتاده‌اید حتماً به رویکرد جدیدی نیاز دارید. ملاحظه می‌شود که حتی متحدان سیاسی، اقتصادی و امنیتی آمریکا نیز در زمینه امنیت سایبری خود اظهار نگرانی و برای رفع آن به برنامه‌ریزی پرداخته‌اند.

در این خصوص تلاش برای تامین امنیت فضای مجازی و حرکت به سمت اینترنت ملی در کشور ما نیز باید جزو اولویت‌های سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان عرصه اطلاعات و ارتباطات باشد.

اصول دهفتگانه امام‌الله

ملت ایران برای دستیابی به اهدافی که در انقلاب اسلامی دنبال میکند باید راه امام و اصول امام را بشناسد. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در بیانات

حمایت جدی
از محرومان
و مستضعفان

اعتقاد به اراده
مردم و مخالفت با
تمرکزهای دولتی

اعتماد به وعده الهی
و بی‌اعتمادی
به مستکبران

اثبات اسلام
ناب‌محمدی
و نفی اسلام آمریکایی

۴

۳

۲

۱

- تأکید بر مصرف درست بیت‌المال و پرهیز از اسراف
- برحذر داشتن مسئولان از خسوی گناه نشینی

- سپردن کارها به مردم در عرصه اقتصادی
- انجام ده انتخابات و عقب‌نشینی از زمان مقرر خود

- اعتناء نکردن به نامه و وعده‌های رئیس‌جمهور آمریکا

- اسلام مبتنی بر متد علمی جا افتاده و تکمیل شده در حوزه‌های علمیه

- ایجاد جهاد سازندگی در عرصه سازندگی کشور

- تأکید بر اعتماد مسئولان به وفاداری طبقات ضعیف مردم

پیام مهم امام در مورد جهاد سازندگی
برای مرحله سازندگی، دستمان را بسوی ملت دراز می‌کنیم

- تکلیف قدرت الهی

- نفی اسلام آخوندهای درباری

- تکیه به مردم در تبلیغات
- ایجاد بسیج مردمی در عرصه نظامی

- همه باید تلاش کنند فقر را ریشه‌کن کنند

- با انگشت اشاره امام، مردم با جان و دل در صحنه حاضر شدند

- امام به خاطر اعتماد به خدا در مواضع انقلابی صریح بود

- پیرو امام باید با اسلام متحجر و سکولار مرزبندی داشته باشد

در حرم امام خمینی در تاریخ ۹۴/۳/۱۴ مهم‌ترین اصول امام خمینی را برشمردند

وحدت ملی
و توجه به توطئه‌های
تفرقه افکن

۷

• تذکر برای جلوگیری از علنی شدن اختلافات در فتنه لیبی‌ها

• توصیه به وحدت و اینکه هر چه فریاد دارید بر سر آمریکا بکشید

• باید روی مشترکات تکیه کرد و از جریحه دار کردن احساسات یکدیگر خودداری نمود

اعتقاده
استقلال ملی
و ردّ سلطه پذیری

۶

• تأکید بر اسلامی شدن دانشگاه برای نجات جوانان از احساس نیاز و وابستگی

• مخالفت با الگوبرداری از نظام‌های غربی و تدوین قانون اساسی توسط خبرگان

• همه باید در برابر خدشه به استقلال کشور هوشیار باشیم

قرارداشتن
در جبهه مخالف
مستکبران

۵

• ابداع واژه «شیطان بزرگ» برای آمریکا

• حمایت از افغانستان در مقابل شوروی

• موضع‌گیری امام در مسئله لانه جاسوسی

• حمایت از فلسطین

• حمایت از ملت لبنان

• هر جاعل ظلم هست ما طرفدار مظلوم هستیم

گفت‌وگو از سیدهاشم گلخندان

جهان امروز در معرض دگرگونی، تغییر و تحولات فزاینده‌ای قرار دارد، به خصوص حرکت به سمت و سوی «دهکده واحد جهانی» و درهم ریختن نظام‌ها و سازمان‌های ملی موجود. در عین حال بروز و ظهور چالش‌ها و بحران‌های جدید در عرصه‌های سیاست، فرهنگ، اقتصاد، امنیت و... در جهان ایجاب می‌کند که این تحولات و جریان‌ها به دقت مورد مطالعه قرار گیرد و مهم‌تر اینکه فاکتورها، عوامل و اسباب مؤثر در خیزش، تسریع و یا سمت و سو دادن این حوادث و تغییرات نیز باید ارزیابی و مورد شناخت قرار گیرد. رسانه‌های ارتباط جمعی و به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی مجازی، در عصر حاضر نقش عمده و مهمی را در عرصه تغییر و تحولات اجتماعی برعهده دارند و این وسایل منشأ بسیاری از تحولات معاصر، راهنما و کنترل‌کننده جریان‌ها و تحولات در جهان محسوب می‌شوند. با توجه به گسترش و تنوع شبکه‌های مجازی در جوامع امروزی، فرصت‌ها و تهدیدات در این حوزه نیز گسترش یافته که توجه به این

در گفت‌وگو «صیانت پایدار» با رئیس مجمع فعالان فضا مجاز، انقلاب اعلام مطرح شد

صیانت از استقلال کشور در جغرافیای سایبری

سیاست‌های کشور در حوزه شبکه‌های مجازی به گونه‌ای بوده که سخت‌افزار، نرم‌افزار، خدمات و محتوای مختلف فضای مجازی از خارج وارد کرده و آسیب‌هایی در پی دارد. متأسفانه این سیاست همچنان ادامه داشته که منجر به از دست رفتن فرصت‌های بزرگ فضای مجازی می‌شود. در چند دهه اخیر، زندگی انسان‌ها، شدیداً تحت تأثیر ارتباطات نوین، قرار گرفته است؛ این واقعیت نه تنها زندگی اجتماعی انسان را متأثر ساخته، بلکه به خصوصی‌ترین ابعاد زندگی او رسوخ کرده است. در این میان شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان بخشی از این رسانه‌ها و ارتباطات نوین، امکانی را فراهم آورده‌اند که کاربران به واسطه آنها از یک سو علاقه مندی‌ها، افکار و فعالیت‌های خودشان را با دیگران به اشتراک می‌گذارند، از دیگر سو این شبکه‌ها بر روی درک و دریافت افراد از وضعیت زندگی خود در همه زمینه‌ها اعم از فرهنگی و ارزشی تأثیر می‌گذارند. فضای مجازی یکی از مهمترین ابزارها برای «نمود» اثرات جهانی شدن است. در دنیای امروز، شبکه‌های اجتماعی با اینکه عمر خیلی زیادی ندارند نقش بسیار مهمی را در روابط مردم سرتاسر جهان ایفا می‌کنند؛ به طوری که به جزئی جدایی‌ناپذیر از زندگی بشر تبدیل شده‌اند. مردم بسیاری در سنین مختلف و از گروه‌های اجتماعی متفاوت در شبکه‌های اجتماعی مجازی کنار هم آمده‌اند و از فاصله‌های بسیار دور در دنیای واقعی، از طریق شبکه‌های اجتماعی با هم ارتباط برقرار می‌کنند. همچنین فرآیند جهانی شدن با گسترش قلمرو، روابط زندگی اجتماعی دنیای اجتماعی افراد را بسیار بزرگتر می‌کند و احساس کنترل ناپذیر شدن چنین دنیایی را در آنها به وجود می‌آورد.

سوال: شما ظرفیت داخلی کشور در راستای ملی‌سازی فضای سایبری را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

امروز بهترین استعدادها و رشته‌های فناوری اطلاعات و فضای مجازی تحصیل کرده و جمعیت جوان فعالی در این حوزه مشغول هستند. در زمینه ظرفیت‌های موجود جزو کشورهای درجه یک محسوب می‌شویم اما به سبب اشکالات جدی در سیاست‌ها که در راس آنها وابستگی و اتکا به خدمات و زیرساخت‌های خارجی است، رتبه مطلوبی در عرصه فضای مجازی نداریم. متأسفانه عزم جدی برای استقلال در فضای مجازی در بین مسئولان کشور مشاهده نمی‌شود که سبب می‌شود با هزینه‌های بسیار بالا و منابع سرشار وارد این عرصه شده اما خروجی مطلوب حاصل نشود که در این صورت نمی‌توان از ظرفیت‌ها به خوبی استفاده کرد.

در دنیای ارتباطات علمی، شبکه‌های اجتماعی را می‌توان از بسترهای مؤثر در تولید علم، اشتراک عقاید و رشد فردی و اجتماعی دانست. هدف شبکه اجتماعی این است که با فراهم آوردن امکان

مسائل باید مدنظر باشد. از سوی دیگر آگاه‌سازی عمومی در حوزه تهدیدات فضای مجازی امری اساسی بوده و باید سیاست‌های لازم در این زمینه اتخاذ شود.

مهدی صرامی رئیس مجمع فعالان فضای مجازی انقلاب اسلامی (فرا) در گفت‌وگو با خبرنگار ماهنامه «صیانت پایدار» بر توجه به ابعاد مختلف فضای مجازی تأکید و فضای مجازی را در جوامع امروزی فضای زیستی جدیدی عنوان کرد. مشروح این گفت‌وگو را در ادامه می‌خوانید:

سوال: در جوامع امروزی فضای مجازی چه فرصت‌ها و تهدیداتی دارد؟

فضای مجازی امروز بعد جدیدی از زندگی بوده و تهدیدات و فرصت‌هایی به همراه دارد که اگر متناسب با این زیست جدید با برنامه و فعالانه مواجه شویم در سطوح مختلف حاکمیتی، مدیریتی و رویکرد بهره‌گیری عمومی می‌توان فرصت‌سازی کرده و باعث پیشرفت و شکوفایی و گسترش تمدن اسلامی در دنیا شد.

به دلیل گستردگی حوزه تسلط شبکه‌های اجتماعی مجازی در جوامع امروزی و نیز برخورداری این پدیده از ویژگی سیال بودن و حرکت پویا، لازم است که همگام با رشد و تکامل تکنولوژیکی و محتوایی شبکه‌های اجتماعی مجازی، در ابعاد مختلف، کار کرد آنها، به‌ویژه نقش آنها در تحولات اجتماعی، در عصر جهانی شدن مطالعات بیشتری صورت بگیرد. به میزانی که فرصت‌های فضای مجازی بالقوه وجود دارند، تهدیدات آن نیز بالفعل بوده که ناشی از اتکا به زیرساخت‌های خارجی است. وابستگی در حوزه فضای مجازی امکان رشد را از کشور سلب کرده و باعث نگون‌بخشی جامعه می‌شود. متأسفانه سیاست‌های کشور در این زمینه منفعلانه بوده و جامعه را دچار مشکلات و آسیب‌های جدی در حوزه اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و امنیتی می‌کند.

سوال: سیاست‌گذاری‌ها در کشور در عرصه شبکه‌های اجتماعی را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

اطلاعات جنبه اجتماعی پیدا کرده و سهم قابل توجهی از افراد جامعه در این سرویس‌ها فعالیت کنند که این داده‌ها جنبه راهبردی نیز دارند. کشورهای که در حوزه کلان داده‌ها امکان برنامه‌ریزی نداشته باشند، وابسته هستند در حالی که کشورهای مستقل از آن به عنوان دانش و اقتصاد دانش‌بنیان استفاده می‌کنند.

در کشور ایران دیدگاه و قوانین درستی نسبت به بیگ دیتاها وجود نداشته و امکان بهره‌برداری در این عرصه وجود ندارد اما خوشبختانه به تازگی مجلس شورای اسلامی به موضوع حمایت از پیام‌رسان‌های داخلی که بستر اصلی کلان داده‌ها هستند، ورود کرده که افق خوبی را نشان می‌دهد و امیدواریم با قوت دنبال شود.

باید سیاست‌های لازم در زمینه حفاظت از حریم فضای مجازی با مشارکت قوای مربوط اتخاذ شود و مسئولان در این زمینه اقدامات جدی انجام دهند تا شاهد رشد و شکوفایی ظرفیت‌های فضای مجازی در کشور باشیم. بی‌شک، شبکه‌های اجتماعی نقش بسیار موثری در توسعه آموزش‌های تخصصی و عمومی دارند. گرچه به علت عدم امکان نظارت علمی، بسیاری از محتواهای اینترنتی هنوز به مرتبه قابل قبولی از اعتبار علمی نرسیده‌اند، اما در عین حال شبکه‌های اجتماعی یکی از عرصه‌های اینترنتی هستند که کاربران بی‌شمار آنها به صورت خودجوش اقدام به آموزش و انتقال دانسته‌های تخصصی و عمومی خویش به دیگران می‌کنند. علاوه بر این، شبکه‌های اجتماعی علمی و آموزشی نیز به صورت تخصصی و با هدف آموزش از راه دور یا همان آموزش مجازی، مشغول فعالیت هستند.

با تشکر از شما
من هم سپاسگزارم

یکی از سیاست‌های اصلی کشورهای پیشرفته در حوزه فضای مجازی عدم وابستگی بوده به طوری که استقلال را پایه فعالیت خود قرار داده‌اند که از جمله آنها می‌توان به کشورهای آمریکا، چین و کره جنوبی اشاره کرد

برخی کشورهای اروپایی علیرغم هم‌پیمانی با آمریکا به سبب مصلحت کشور خود، بر نامه‌های استقلال در فضای مجازی را پیاده‌سازی کرده‌اند در حالی که کشورها به ۲ دسته مستقل و وابسته تقسیم می‌شوند

ارتباط بین سرمایه‌های فردی و تشکیل سرمایه اجتماعی، به رشد و ارتقای سطح علم کمک کند. هدف کلی هر شبکه اجتماعی، ایجاد سرمایه اجتماعی و تسهیل ارتباط بین متخصصان، هنرمندان و صاحبان حرفه‌های متعدد است. تبدیل سرمایه فردی به سرمایه اجتماعی، از مسائل مهم و مورد توجه تمامی حوزه‌های علمی است. از این طریق، دانش فردی به دانش جمعی تبدیل و در واقع از دانایی جمعی برای حل مسائل و مشکلات دنیای علم بهره‌برداری می‌شود. از نظر هرم جمعیتی جوان و متخصص، کشور ایران جزو چند کشور اصلی در جهان بوده و ظرفیت کم نظیری دارد در حالی که مهمترین ظرفیت برای پیشرفت در فضای مجازی نیروی انسانی است اما سیاست‌های فارغ از استقلال و منفعلانه کشور، ظرفیت‌های موجود را تقدیم دشمن کرده و رقبا را تقویت می‌کند.

در کنار همه آثار مثبت شبکه‌های اجتماعی مجازی، تصور برخی از پیامدهای منفی آنها و چالش‌هایی که ایجاد نموده‌اند، امری بدیهی است. آنچه مسلم است اینکه به جای برخورد سلبی با این پدیده نوین، بررسی و ریشه‌یابی مشکلات و پیامدهای منفی ناشی از آن و در پیش گرفتن راه‌های اصلاحی، قطعاً نتایج بهتری را در بر خواهد داشت.

سوال: کشورهای دیگر جهان در برخورد با این چالش چه راهکاری را اندیشیده‌اند؟!

یکی از سیاست‌های اصلی کشورهای پیشرفته در حوزه فضای مجازی عدم وابستگی بوده به طوری که استقلال را پایه فعالیت خود قرار داده‌اند که از جمله آنها می‌توان به کشورهای آمریکا، چین و کره جنوبی اشاره کرد. برخی کشورهای اروپایی علیرغم هم‌پیمانی با آمریکا به سبب مصلحت کشور خود، برنامه‌های استقلال در فضای مجازی را پیاده‌سازی کرده‌اند در حالی که کشورها به ۲ دسته مستقل و وابسته تقسیم می‌شوند. امروز رقابت اصلی در عرصه فضای مجازی در بین ۱۰ کشور پیشرو بوده که محصولاتشان در دنیا فراگیر شده و دیگر کشورها را زیرمجموعه خود تعریف می‌کنند. سیاست‌های کشور ایران در عرصه فضای مجازی نه تنها بازنگری نشده بلکه توسط مسئولان با سرعت بیشتری در جهت سیاست‌های وابسته پیش رفته که متأسفانه بهره‌برداری از موج تکنولوژی محقق نمی‌شود. پیش از اشاعه و ترویج هر امکاناتی در هر جامعه نیاز است تا فرهنگ استفاده از آن ذکر شود. چه بسا امکانات و وسایلی که جهت رفاه در جامعه بودند اما با فقدان فرهنگ استفاده از آن مضراتش بیشتر از منفعتش شده‌است. در حال حاضر گستردگی شبکه‌های مختلف اجتماعی در جامعه باعث شده، نظارت بر آن را با مشکلات بیشتری مواجه کند تا جایی که تشخیص اخبار کذب از واقعیت را در آن بسیار سخت می‌کند. این در حالی است که انتشار اخبار نادرست خصوصاً در زمینه سلامت، و پیروی کورکورانه از اخبار دروغ، می‌تواند خطرات و خسارت‌های جبران‌ناپذیری به بار آورد.

سوال: ظرفیت «کلان داده‌ها» در عرصه فضای مجازی چگونه باید مورد استفاده قرار گیرد؟

موضوع بیگ دیتاها یا کلان داده‌ها زمانی مطرح می‌شود که فضای مجازی و خدمات مبتنی بر فناوری

اعظم جهانخش

حتی هوشیارترین و امنیتی‌ترین کاربران اینترنت نیز می‌توانند طعمه فیشینگ و کلاهبرداری و دیگر حملات پیچیده سایبری باشند. ظاهراً نقطه پایان احساس امنیت برای کاربران، تازه نقطه شروع حمله هکرها و مهاجمان سایبری است. طبق مطالعات و تحقیقات ۹۳ درصد هکرها اذعان داشته‌اند که برای دستبرد زدن فقط به چند دقیقه زمان نیاز دارند. این در حالیست که شرکت‌ها و سازمان‌ها به هفته‌ها و ماه‌ها زمان برای کشف و ردیابی حمله سایبری وقت لازم دارند. همچنین ۹۵ درصد هکرها دارای انگیزه‌های مالی بوده‌اند. کمتر کلمه‌ای مانند سایبر امروزه در زبان و گفتار و ذهنیت ما تثبیت شده است. استفاده مفرط از این کلمه ناظر به این واقعیت است که تمام زندگی ما امروزه به تکنولوژی وابسته است. تکنولوژی همچنان که در مسیر تکامل پیش می‌تازد. فرصت‌ها و چالش‌هایی را نیز خلق می‌کند. ما در جاده‌ای قرار داریم که به سوی جامعه‌ای تماماً متصل به اینترنت حرکت می‌کند؛ عصر اتوماسیون، بیگ دیتا و اینترنت اشیا!

چشم‌انداز جهانی صنعت سایبر و امنیت سایبری در سال‌های آتی همچنان مبهم و نگران‌کننده است. سایت اینترنتی فردای ایمن در گزارشی عنوان می‌کند که همانطور که سال ۲۰۱۸ رو به اتمام است شاید باید شکرگزار باشیم که این سالی که سپری شد به طور کامل تحت سلطه رنوم‌وار (ransomware) قرار نگرفت اگرچه ظهور برندهایی مانند گندکراپ و سام (بدافزارهای سرقت و اخاذی اینترنتی) نشان می‌دهد که تهدید همچنان فعال است. در سال ۲۰۱۹ ما شاهد همکاری هر چه بیشتر تبهکاران سایبری و فعالیت آنها در شبکه بازار زیرزمینی و غیررسمی خواهیم بود که این امر به آنها اجازه می‌دهد که بازار خود را با بهره‌وری بالا گسترش دهند. بازی موش و گربه صنعت امنیت و توسعه‌دهندگان ویروس‌ها سرعت بسیار بالایی به خود گرفته است. در سال ۲۰۱۹ همچنان انتظار داریم رسانه‌های اجتماعی که به بخش مهمی از زندگی ما بدل شده‌اند به محفلی برای گسترش جاسوسی و فضایی برای جولان مجرمان سایبری تبدیل شوند. هکرها مخفی و گروه‌های چت به عنوان یک بازار برای تولیدکنندگان ویروس‌های سایبری قلمداد می‌شوند.

آنها نرم‌افزارهای مخرب، بوت‌نت‌ها، کرم‌ها و دیگر سرویس‌های مخفی را با مبالغ بالا خریداری می‌کنند با استفاده از این محصولات بی‌نظیر جنایتکاران سایبری به راحتی حملات خود را به شکل‌های متنوع و متفاوت انجام می‌دهند. در سال ۲۰۱۹ پیش‌بینی می‌کنیم که خانواده‌های مخرب سایبری شکل بگیرد که به نحو بهم تنیده‌ای با هم همکاری می‌کنند و برندهای قوی‌تر و مخرب‌تر بدافزارها را تولید می‌کنند که کارآیی بالایی دارند و در محیط‌هایی مانند گوشی‌های تلفن همراه، کارت‌های اعتباری و... به راحتی به کار گرفته می‌شوند و نفوذ می‌کنند. ما پیش‌بینی می‌کنیم طول عمر آسیب‌پذیری سرویس‌ها و خدمات سایبری در سال ۲۰۱۹ کوتاه و کوتاهتر خواهد شد. ارزشهای رمزنگاری شده، نرم‌افزارهای تلفن همراه بخصوص اندروید و سیستم‌های عامل بانکی از جمله نقاط آسیب‌پذیر خواهند بود. دسترسی به حساب‌های بانکی از طریق نرم‌افزارهای تلفن همراه موضوعی جذاب برای مجرمان سایبری است. کارت‌های اعتباری قلابی و سرقت اطلاعات کارت‌ها همچنان ادامه خواهد یافت. تمرکز بر روی ردیابی آنلاین عملیات سایت‌های تجارت الکترونیک و سرقت اطلاعات حساب‌ها توسط تبهکاران سایبری دنبال خواهد شد. همچنین مجرمان سایبری تکنیک‌های گریختن و دور زدن و فرار از چنگ اقدامات امنیتی را در سال ۲۰۱۹ قویتر از همیشه خواهند آموخت. از طرفی دیگر ریموند بوگس معاون مرکز تحقیقات کسب و کارهای کوچک اظهار امیدواری می‌کند که هوش مصنوعی به کمک ابزارهای امنیت سایبری خواهد شتافت و به ارتقای قابلیت‌های امنیتی کمک خواهد کرد. با وجودی که نمی‌توان حسن

■ طبق مطالعات و تحقیقات ۹۳ درصد هکرها اذعان داشته‌اند که برای دستبرد زدن فقط به چند دقیقه زمان نیاز دارند. این در حالیست که شرکت‌ها و سازمان‌ها به هفته‌ها و ماه‌ها زمان برای کشف و ردیابی حمله سایبری وقت لازم دارند

سپری شده باشد. با این حال نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که تنها ۱۲ درصد پاسخگویان حمله سایبری را در روز اول حمله تشخیص داده‌اند. ۷۷ درصد پاسخگویان عنوان کرده‌اند که طی ۱۲ ماه گذشته شرکت آنها نوعی حمله سایبری را تجربه کرده است. همچنین بیشترین حمله به شرکت‌ها و سازمان‌های بزرگ صورت گرفته است که شاید بخاطر گنجینه غنی تر داده‌های حساس آنها باشد.

همانطور که گفته شد یکی از چالش‌های مهم نبرد سایبری کمبود تخصص و دانش است به نحوی که ۴۲ درصد پاسخگویان عنوان می‌کنند که از شیوه و راهبرد پاسخگویی در برابر تهدید سایبری در شرکت خود مطمئن و خاطر جمع نیستند. فقدان تخصص امنیت فناوری اطلاعات باعث شده است که ۵۲ درصد از پاسخگویان اذعان کنند که فرق یک حمله هدفمند و جدی سایبری با حملات عمومی روزمره را نمی‌توانند تشخیص دهند. در زمینه وجود متخصصان حوزه امنیت سایبری بین مناطق مختلف نیز تفاوت وجود دارد. ۵۸ درصد پاسخگویان گفته‌اند که برای تامین امنیت سایبری مشاوران و متخصصان خارجی استخدام کرده‌اند. این عدد در ژاپن ۶۵ درصد، در اروپا ۵۴ درصد و در روسیه ۴۰ درصد بوده است. در صنایع مختلف نیز میزان بکارگیری متخصصان و مشاوران فناوری اطلاعات متفاوت بوده است و بخش مالی بالاترین میزان را داشته است در حالیکه سازمان‌های دولتی بیشتر به نیروی متخصص خود متکی بوده‌اند. در نهایت بخش مهمی از پاسخگویان اذعان کرده‌اند که به باتجربه‌ها و میدان‌دیده‌های حوزه سایبری بیشتر از متخصصان صرفاً تحصیل کرده و دانشگاهی نیاز دارند.

این تحقیق و تحقیقات مشابه حاکی از ضرورت و اهمیت توجه به تهدیدات سایبری، گونه‌شناسی آنها و لزوم پاسخگویی سریع به آنهاست. نکته قابل توجه و کلیدی در این میدان تغییرات پی‌درپی و پیچیدگی‌های روزافزون است و موضوعی که باید به آن توجه خاصی معطوف کرد این است که هیچگاه نباید در باد امنیت سایبری موجود خوابید و فضا را ایمن قلمداد کرد. اگر چنین احساسی شکل بگیرد راهزنان و مهاجمان اینترنتی فرصت را مغتنم شمرده و درست در همان لحظه ضربه خود را خواهند زد. بنابراین می‌توان گفت امنیت سایبری نه در انتهای مسیر بلکه در دل مسیر جا دارد.

نیت بسیاری از شرکت‌ها و کمپانی‌های ارتقای امنیت سایبری را ثابت کرد اما به هر حال آنها در ظاهر برای کاهش ریسک و به حداقل رساندن خطرات تلاش می‌کنند.

آزمایشگاه کسپراسکای تحقیقاتی در باره نگرانی‌های عمده در صنعت سایبری و حوادث واقعی این حوزه در سال ۲۰۱۷ انجام داد. در تحقیقی که در بین بیش از ۵ هزار نفر از فعالان عرصه کسب‌وکارهای خرد، متوسط و کلان و همچنین حوزه امنیت سایبری انجام گرفته است نتایج جالبی بدست آمده است. طبق این نظرسنجی، بیشترین و سریعترین حملات هدفمند به شرکت‌هایی بوده است که تنها از شیوه متداول برای امنیت سایبری استفاده می‌کنند. در این تحقیق ۴۳ درصد پاسخگویان به موثر بودن و کارآمدی شیوه‌های امنیت سایبری شرکت خود اعتقاد ندارند. نیمی از پاسخگویان عنوان می‌کنند که به متخصصان حرفه‌ای شبکه که تهدیدات سایبری را بشناسند و دانش کافی در زمینه تهدیدات سایبری داشته باشند و به خوبی به آن پاسخ دهند نیاز دارند و در واقع فقدان این نیروها در شرکت خود را یک ضعف عنوان می‌کنند با این حال ۷۵ درصد پاسخگویان عنوان می‌کنند که در حال حاضر به اندازه کافی هزینه تامین امنیت سایبری را می‌پردازند و تمایلی به افزایش هزینه‌های خود برای محافظت در برابر حملات را ندارند. توانایی تشخیص فوری حمله سایبری نیز موضعی است که در این تحقیق به آن اشاره شده است هزینه مبارزه در زمان تشخیص فوری به مراتب پایین‌تر از زمانی است که یک هفته از حمله

گزارش «صیانت پایدار» از تهدیدات فضا پیرامون سال ۲۰۱۹

دنپایی که روز به روز ناامن‌تر می‌شود

تحقق شبکه ملی اطلاعات؛ شعار یا واقعیت؟!

ملی‌سازی فضای اینترنت راه‌بره‌ای برای تحقق حکمرانی سایبری

در کشور چین نیز این طرح در حال پیگیری و برنامه‌ریزی بوده و پس از انتشار بخشی از پژوهش‌های چینی‌ها، مشخص شد که اهداف ویژه‌ای در این زمینه دارند. موضوعی که امروز در دنیا مطرح است این بوده که تمام کشورها از جمله ایران برای حفظ حاکمیت، شکسته نشدن مرزها و ایجاد امنیت باید به سمت مدیریت device رفته و بر مبادی ورودی و خروجی کشور کنترل بیشتری داشته باشند. گوشی‌های تلفن همراه که استانداردهای کشور را ندارند نباید به هیچ وجه در شبکه مخابراتی رجیستری شوند که از جمله این استانداردها می‌توان به دارا بودن کلید عمومی، مدیریت و کنترل سیستم عامل‌ها، رعایت استانداردهای فنی و در نهایت مدیریت device اشاره کرد.

شبکه ملی اطلاعات در ۷ لایه مخابراتی ماموریت داشته و تنها مربوط به بستر نیست. اگر پروژه اینترنت ملی جزو طرح‌های کلان تعریف شود باید در سطح network و شبکه به گونه‌ای عمل شود که آپلودها، دانلودها و اقدامات از این دست در نزدیکترین نقطه از کاربر و از طریق مفاهیمی مثل نقاط تبادل اطلاعات انجام شود. متأسفانه امروز هیچ اثری از اینترنت ملی در کشور مشاهده نمی‌شود. امروز حتی به منظور خرید هاست برای سایت‌های معمولی ایرانی باید ۱۰ برابر نمونه خارجی هزینه شود در حالی که کیفیت مطلوبی نیز ندارد.

شبکه ملی اطلاعات را می‌توان در ۴ ویژگی سالم، سریع، امن و ارزان خلاصه کرد که هیچ‌یک از این ویژگی‌ها در اینترنت کشور وجود ندارد. شبکه ملی اطلاعات باید در سطح محتوا، شبکه و یا نرم‌افزارها به بخش مردمی واگذار شود تا شاهد پیشرفت در این بخش باشیم.

سوال: چه موانعی بر سر راه تحقق اینترنت ملی در کشور وجود دارد؟

جهل، پول و سیاست مهمترین موانع شبکه ملی اطلاعات هستند. از نظر قانون گذاری در کشور از سال ۷۹ در شورایی از جمله شورای عالی فضای مجازی، شورای عالی امنیت ملی، مجمع تشخیص مصلحت نظام، مجلس شورای اسلامی، شورای عالی انقلاب فرهنگی و هیئت دولت هر یک از نگاه خود در حوزه فناوری اطلاعات برای تشکیل اینترنت ملی قانون گذاری کردند اما به دلیل جهل، این قوانین اجرا نمی‌شود.

گفت و گو از حسین احمدی

اینترنت در حال حاضر به مهم‌ترین زیرساخت دنیا تبدیل شده و این تازه شروع کار است. به زودی اینترنت به زیرساخت همه زیرساخت‌ها تبدیل خواهد شد. خطوط هواپیمایی، کشتی‌های باری، نیروگاه‌های انرژی، شبکه‌های ارتباطی و ... همه و همه به طرز فزاینده‌ای در حال وابسته شدن به یک اینترنت جهانی هستند. پس تعجبی ندارد که مسائل راهبری و مدیریت اینترنت جهانی به طور فزاینده‌ای مهم و رقابتی شده است.

تاکنون، راهبری اینترنت قلمرویی از سازمان‌های رسمی و غیررسمی با ذینفعان متعدد که هر یک حرفی برای گفتن داشته‌اند اما هیچ یک تاثیر بانفوذی نداشته‌اند، بوده است. اما دینامیک تعاملات آن بدون تاثیر قدرتمند جامعه فنی امکان‌پذیر نبوده است. از آنجایی که بخش بزرگی از این جامعه فنی آمریکایی و نیز ترکیبی از باقیمانده بخش دولتی ایالات متحده هستند این احساس در بین سایر قدرت‌های جهانی رو به رشد به وجود آمده است که یک سیستم عادلانه‌تر در این خصوص باید ایجاد شود. اینترنت جهانی از مسائل روز دنیا بوده که از ابعاد و زوایای مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد.

روح‌الله مومن نسب کارشناس فضای مجازی در گفت و گو با خبرنگار ماهنامه «صیانت پایدار» بر ضرورت ایجاد شبکه ملی اطلاعات در کشور تاکید کرده و تحقق این امر را در گروی تعامل مردم و مسئولان دانست. مشروح این گفت و گو را در ادامه می‌خوانید:

سوال: اینترنت جهانی چگونه شکل گرفت و ضرورت ایجاد اینترنت ملی را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

اینترنت جهانی و اینترنت ماهواره‌ای بدین شکل ایجاد شد که تعدادی ماهواره توسط شرکت‌هایی همچون گوگل و فیس‌بوک خریداری شده و پس از مدتی هر یک از این شرکت‌ها طرحی را ارائه کردند. شرکت گوگل با کمک ماهواره‌ها، امواج را به پهبادهای نزدیک جو زمین فرستاده و این پهبادها اینترنت را توسط بالون‌ها به زمین و گوشی‌های تلفن همراه منتقل کردند.

شرکت فیس‌بوک نیز با انتشار فیلمی برای نخستین بار اعلام کرد که ماموریت خود در مورد اتصال ۱ میلیارد نفر به یکدیگر را انجام داده و حالا قصد دارد با کمک شرکت‌های تولیدکننده تلفن همراه مانند سامسونگ، ال جی، سونی و برندهای مهم دنیا، اینترنت را به ۵ میلیارد نفر برساند. در همین راستا org. را طراحی کرد به طوری که شبکه اینترنتی device bases بوده و device به شکل سلولی عمل کنند. در حال حاضر این پروژه به صورت چراغ خاموش در حال توسعه است.

مردم و مسئولان در این زمینه آگاهی نداشته و نمی‌دانند چه چیزی را باید مطالبه کنند، متأسفانه این ضعف در سطح علمی و اساتید نیز به مراتب وجود دارد. مانع دوم در مقابل اینترنت ملی، پول است. امروز بزرگترین درآمد دولت براساس آمارها پس از فروش نفت، فروش اینترنت است. به نظر می‌رسد دولت انگیزه چندانی برای تغییر توپولوژی در شبکه

اینترنت ندارد چراکه درآمد اصلی خود را از فروش اینترنت خارجی تامین می‌کند، پس هر چه مردم اینترنت به طور مثال اینستاگرام استفاده کنند به درآمدزایی بیشتری دارد و به همین سبب نرم‌افزارهای خارجی را تبلیغ کرده و از فیلترینگ آن جلوگیری می‌کند. متأسفانه برخی اپراتورها نیز به این پول عادت کرده‌اند و میزان مصرف نرم‌افزارهای داخلی و خارجی را برابر کردند تا درآمد خود را حفظ کنند.

سیاست سومین مانع در موضوع اینترنت ملی بوده که متأسفانه برخی مسئولان در این زمینه سودجویی کرده و به کشور آسیب می‌زنند چراکه برخی احزاب به دنبال منفعت‌طلبی هستند. مثلاً در انتخابات گذشته در تلگرام عده‌ای با راحتی قوانین انتخابات را زیر سوال برده و برخورد قانونی با آنها صورت نگرفت در نتیجه این فضا برای احزاب سیاسی که قصد سالم کار کردن ندارند، فضای مطلوبی است و تمایلی به تغییر آن ندارند. متأسفانه مسئولی که فضای مجازی را عامل رای آوردن خود می‌داند، به منافع ملی توجه نکرده و تنها منافع فردی و حزبی را مدنظر قرار می‌دهد. اگر شبکه ملی اطلاعات به وجود آید، سرعت، دقت و کیفیت نرم‌افزارهای داخلی افزایش یافته و مردم به سمت این نرم‌افزارها جذب می‌شوند. به طور مثال کشور کره جنوبی که از نظر مساحت و موقعیت جغرافیایی قابل مقایسه با ایران نیست، یک سوم تولید ناخالص ملی خود را از فضای مجازی به دست می‌آورد چراکه کیفیت محصولات خود را افزایش داده و با جمعیت ۵۰ میلیون نفری تنها یکی از برندهای تولیدکننده تلفن همراه این کشور تولید ۱ میلیاردی دارد. ایران متأسفانه به دلیل جهل، پول و سیاست فرصت‌های بسیاری را از دست داده که نیازمند بازنگری است.

تمام کشورها از جمله ایران برای حفظ حاکمیت، شکسته نشدن مرزها و ایجاد امنیت سایبری باید به سمت مدیریت Device رفته و بر مبادی ورودی و خروجی کشور کنترل بیشتری داشته باشند

شبکه ملی اطلاعات را می‌توان در ۴ ویژگی سالم، سریع، امن و ارزان خلاصه کرد که هیچ‌یک از این ویژگی‌ها در اینترنت کشور وجود ندارد

مانع دوم در مقابل اینترنت ملی، پول است. امروز بزرگترین در آمد دولت بر اساس آمارها پس از فروش نفت، فروش اینترنت است

سوال: فروش محصولات خارجی در کشور چه مشکلی در زمینه عدم توسعه اینترنت ملی دارد؟

فروش محصولات خارجی در کشور مشکلاتی داشته، به طور مثال

کسانی که سرورهای تلگرام را مدیریت می‌کردند شرکتی به ظاهر خصوصی بوده و سازمان بازرسی باید در این زمینه ورود کرده و تکلیف این پول را مشخص کنند. نمونه دیگری از نقش پول در جلوگیری از ایجاد اینترنت ملی می‌توان به ورشکستگی ۵ شرکت تولیدکننده گوشی تلفن همراه در سال ۹۲ اشاره کرد که اولین عامل در این ورشکستگی حذف مشوق‌های بیمه‌ای بود. با ورشکستگی شرکت‌های تولیدکننده تلفن همراه در کشور، فروش گوشی‌های هوشمند خارجی از ۲۵۰ هزار عدد به بیش از ۶۶ میلیون گوشی رسید که به طور میانگین سالانه حدود ۲۰ میلیون گوشی هوشمند وارد کشور شده و بر اساس اعلام وزارت ارتباطات ۹۸٪ این گوشی‌ها قاچاق هستند.

سال ۹۲ در شرکتی بیش از ۲۰۰۰ نیرو تولیدکننده گوشی در ۱۸ لاین تولید مشغول بودند که سال ۹۳، ۹۲۰ نفر از آنها اخراج شدند. امروز سوله شرکت‌های تولیدکننده تلفن همراه کشور به محل نگهداری دام تبدیل شده و این ظرفیت بزرگ اقتصادی و اشتغال به دلیل سودجویی عده‌ای از افراد از بین رفته است.

سوال: اینترنت جهانی چه تهدیداتی به دنبال دارد؟

اینترنت جهانی، اروپایی و در برخی کشورها از جمله بلژیک، روسیه، هند و برزیل بالقوه تهدید محسوب نمی‌شوند اما اگر بخواهند شبکه خود را به صورت غیرقانونی توسعه دهند، دیگر شبکه‌ها را تحت تاثیر قرار داده و به تهدید تبدیل خواهند شد.

کشور باید ابزار حکمرانی سایبری داشته و به سمت شبکه مستقل و متصل پیش برود به طوری که علاوه بر استقلال، اتصال بین‌المللی نیز داشته باشد.

زمانی که شورای عالی فضای مجازی به دستور رهبری تشکیل شد، یکی از بندهای دستوری مقام معظم رهبری تشکیل ائتلافی از دولت‌ها و ملت‌ها برای تاسیس سازمان جهانی اینترنت بود که این دستور عملی نشد.

با تشکیل شبکه ملی اطلاعات می‌توان نقاط تبادل اطلاعات بین‌المللی با کشورهای پاکستان، افغانستان، عراق و دیگر کشورهای همسایه ایجاد کرد و دیگر نگرانی از بابت تحریم و فیلتر نرم‌افزارها از سوی آمریکا نداریم.

در حوزه قانون‌گذاری در زمینه اینترنت ملی ضعف وجود دارد چراکه تنها تنظیم مقررات داشته نه تعیین مقررات. ایران در حوزه اینترنت مطلقاً خنثی عمل کرده و در حوزه IT دانشی تولید نمی‌شود.

با تشکر از شما

من هم از شما و مجموعه «صیانت پایدار» متشکرم.

انقلاب اسلامی علیه حاکمیت آمریکا بر فضای مجازی

دکتر رسول جلیلی

چندی پیش جمعی از استادان و اعضای هیئت‌های علمی دانشگاه‌ها با رهبر انقلاب اسلامی دیدار کردند و ۱۰ نفر از آنان به ارائه دیدگاه‌های خود درباره موضوعات مختلف وضعیت کشور پرداختند. یکی از این اشخاص، آقای دکتر رسول جلیلی، دانشیار دانشکده‌ی مهندسی کامپیوتر دانشگاه صنعتی شریف بود که طی سخنانی به طرح دغدغه‌هایی حول فضای مجازی پرداخت. مشروح این سخنرانی مهم را در ذیل مرور می‌کنیم.

بنده در اینجا نه به عنوان عضو حقیقی شورای عالی فضای مجازی بلکه به عنوان عضوی از جامعه‌ی دانشگاهی و دارای تجربیات عملیاتی در حوزه‌ی فناوری توجه جامعه‌ی دانشگاهی و نخبگان را به دغدغه‌ها و راهکارهای حول فضای مجازی کشور جلب می‌کنم.

اول واقعیت‌ها و دغدغه‌ها. عرض کنم فضای مجازی پدیده‌ای است که اهمیتش به اندازه‌ی انقلاب اسلامی است. عزیزان امتداد انقلاب اسلامی در فضای حقیقی تولد جمهوری اسلامی را به دنبال داشت. ما نیاز داریم که در فضای نوظهور مجازی که تمام قواعد، قوانین و موجودیت‌هایش را خودمان تعریف و تولید می‌کنیم.

امتداد انقلاب اسلامی در فضای مجازی را خلق کنیم. چیزی که ما به آن فضای مجاز طراز انقلاب اسلامی یا «فمطا» می‌گوییم.

سروران گرامی در جهانی زندگی می‌کنیم که شرکت‌های بزرگ صنعت فناوری اطلاعات در حال دورزدن حاکمیت‌های ملی و به دست گرفتن گلوگاه‌های نیازهای اولیه‌ی بشری هستند. مطلبی که به تعبیر حضرت عالی و به تدبیر حضرت عالی ما چند سال جلوتر از برخی از قدرت‌های جهانی و با تأسیس شورای عالی فضای مجازی به آن پی بردیم.

اما امروز این غربی‌ها و شرقی‌ها هستند که جلوتر از ما به اینترنت لقب آمریکایی داده‌اند و به دنبال راهکارهای عملیاتی برای تأمین استقلال خود در اینترنت اروپایی و روسی و چینی هستند. برادران و خواهران اگر حاکمیت ملی خدشه‌دار شود، دیگر قدرتی نیست که بخواهیم انتخاب کنیم دست کدام جناح باشد.

۲- گسترش اینترنت به جای شبکه‌ی ملی اطلاعات به ویژه در لایه‌های خدمات و محتوا در سال‌های گذشته و کاشت بذر بلکه جنگل خدمات پایه‌ی خارجی در سرزمین فضای مجازی کشور محصولی جز نگرانی‌های امنیتی، اقتصادی و فرهنگی نداشته است. این در حالی است که فضای مجازی موهبت الهی به ماست. ما نباید در این عرصه تمام فکر و ذکرمان دفاع باشد. ما اهل توسعه‌ایم، ما مدعی هستیم.

۳- توسعه‌ی نامتوازن لایه‌های مختلف زیرساخت، خدمات، محتوا و حتی ابزارهای حاکمیتی و سواد فضای مجازی در اقصی نقاط کشور و تمامی اقشار جامعه پس از گذشت نیم دهه، تنها نیم دهه آثار خود را در سبک زندگی و نگرش ورودی‌های جوان دانشگاه به وضوح نشان

در جهانی زندگی

می‌کنیم که شرکت‌های بزرگ

صنعت فناوری اطلاعات در حال دورزدن حاکمیت‌های ملی و به دست گرفتن کلوگاه‌های نیازهای اولیه بشری هستند

امروز این غربی‌ها و شرقی‌ها هستند که جلوتر

از ما به اینترنت لقب آمریکایی داده‌اند و به دنبال راهکارهای عملیاتی برای تأمین

استقلال خود در اینترنت اروپایی و روسی و چینی هستند

درک است. اما گزارش فعالیت‌های روزانه‌ی فلان نماینده‌ی مجلس یا وزیر در توئیتر و آن هم به زبان فارسی چه معنایی دارد؟ همین اعتماد.

این جمله را حیفم می‌آید نگویم. همین تبلیعت و اعتماد مجازی از حاکمیت شبکه‌های مجازی خارجی باعث شده است که دشمن گستاخانه حاکمیت خود را به همان نماینده و وزیر و حتی فرماندهی ما اعمال نماید. و کار را تا آنجا پیش برد که مسئول مملکت ما را به خاطر نشر عکس از یک

قهرمان ملی تنبیه یا اخراج نمایند. آیا حداقل لازمه‌ی عزت و اقتدار حکم نمی‌کند که مسئولین ما دل از خدمات شیک و مفت خارجی ببرند و به زمین تحت حاکمیت ملی هجرت نمایند. پیشنهاد ما تحریم در مقابل تحریم است. پیشنهاد ما توسعه‌ی بومی در مقابل تحریم است. دو بند را رد می‌شوم. حضرت آقا به فضل الهی و در سایه‌ی رهبری داهیه‌ای حضرت عالی فرزندان جوان و دانشمند و فناور و انقلابی شما در کنار اساتید دغدغه‌مند دانشگاه‌ها در قالب نهادهای دانش بنیان فراوانی که بحمدالله دور دانشگاه‌ها حلقه زده‌اند فمطا یعنی فضای مجازی طراز انقلاب اسلامی را محقق خواهند کرد و به دنبال آن آرمان زندگی پاک و باب طبع در فضای مجازی دست یافتنی خواهد شد. ان شاءالله.

داده است. استفاده‌ی گسترده از فلان پیام رسان خارجی در مدارس کاشتن است و خروجی‌های امروز مدارس و دانشگاه درویدن. ۴- علی‌رغم اقدامات قابل تقدیری که دولت محترم و به ویژه وزارت ارتباطات در ایجاد زیرساخت ارتباطی فضای مجازی کشور به عمل آورده‌اند، لیکن وابستگی ما در فضای مجازی قابل توجه است و اقدام اخیر چند شرکت آمریکایی نظیر اپل و گوگل در حذف برنامه‌های ایرانی از برخی بازارهای جهانی و بدتر از آن حذف برخی برنامه‌ها از گوشی میلیون‌ها ایرانی هم شرم دارد و هم درس دارد. شرمش برای آنهایی است که علی‌رغم همه‌ی ادعاهای به ظاهر روشنفکر مآبانه حضور محتواها و خدمات ایرانی را تحمل نکردند و با وقیحانه‌ترین شکل فیلترینگ را روی ما اعمال کردند. درس برای ما و مسئولین بود. که به واسطه‌ی تعلل امروز و فردا کردن و جدی نگرفتن دشمن فرصت را برای این اقدام شرم آور فراهم نمودیم. اقدام اخیر گوگل در یک ماهه‌ی اخیر، چیزی نبود جز رزمایش حکمرانی یک شرکت آمریکایی در فضای مجازی ما و بر فضای مجازی ما. و اما چه کنیم؟ ما چاره‌ای جز تولید قدرت ملی در فضای مجازی نداریم. شعار عزت و اقتدار در فضای مجازی بایستی به یک گفتمان در سطح دانشگاه‌ها و مسئولین کشور تبدیل شود. این عزت و اقتدار مستلزم شناخت مصادیق ذلت از یک‌طرف و رصد علمی و فناورانه‌ی فضای مجازی در راستای توسعه‌ی متوازن و بومی سازی فناوری‌های پایه است. در این راستا چند تا پیشنهاد دارم.

۱- شتاب‌دهی به توسعه‌ی شبکه‌ی ملی اطلاعات در لایه‌های مختلف دسترسی، پردازش و انبارش بومی، نرم افزارها و خدمات نرم افزاری پایه و همچنین محتوا ضرورت دارد. وضعیت و آمارهای موجود با مطلوب ما فاصله دارد. و انتظار بسیار بیشتری از همه‌ی دست اندرکاران هست.

۲- در زمانه‌ی که تغییرات فناوری روز به روز است و دسیسه‌ورزی دشمنان لحظه به لحظه انتظار جلسات هفتگی از شورای عالی فضای مجازی انتظار زیادی نیست. مع الاسف شورای عالی و قرارگاه ذیل آن یعنی مرکز ملی فضای مجازی مورد بی‌مهری قرار گرفته و باید اقرار کنم که کلیدی آن را قفل کرده است. در شرایط موجود استفاده از ظرفیت توده‌های مردم به موازات ساختارهای بعضاً ناکارآمد دولتی راهکاری

مناسب به نظر می‌رسد. اگر اغنای مردم توسط

صدا و سیما و رسانه‌ها در باب شناخت مناسبات و خصوصیات دنیای جدید به خوبی صورت پذیرد، تاریخ نشان داده است که در تجربیاتی مانند دفاع مقدس در صورت اغنای خوب مردم این مردم هستند که مسئولین را به دنبال خود خواهند کشید. لذا تقاضا می‌شود تدبیری بفرمایید که دغدغه‌مند سازی و آگاه سازی مردم جزو اولویت‌های نهادهای مختلف تحت امر قرار گیرد که اگر مردم آگاه شوند خودشان به صحنه می‌آیند و بسیاری از مشکلات می‌تواند حل بشود.

۳- در سال‌های گذشته به نقش فناوری‌های بومی پایه که از مؤلفه‌های قدرت در حاکمیت فضای مجازی هستند نظیر سیستم عامل و گوشی تلفن همراه کم توجه بوده‌ایم. دشمنی بروز داده شده‌ی اخیر یک شرکت آمریکایی سبب خیری شد تا مسئولین محترم به ضرورت بومی شدن این فناوری‌ها بیشتر پی برند. لیکن این رویداد نبایستی با تغییر راهبرد دشمن تغییر کند و ما به ورطه‌ی وابستگی تاکتیکی شویم. بومی‌سازی این فناوری یعنی همان کاری که اخیراً چینی‌ها کردند. این کار مستلزم وفاق و عزم دولت و همکاری دانشگاه‌ها و شرکت‌های دانش بنیان هست. پیشنهاد می‌شود به فناوران این حوزه به چشم طلایه داران استقلال مجازی کشور در سال‌های آینده نگریسته شود. که تأثیر این فناوری‌ها کم از فناوری هسته‌ای و موشکی نیست. عزیزان حضور دیپلمات‌هایمان در زمین و حاکمیت مجازی دشمن قابل

«صیانت پایدار» گزارش می‌دهد

پدافند غیرعامل و مقابله با توطئه‌های فناورانه

علی محمدیان

از منظر واژه‌شناسی، واژه پدافند از دو بخش «پد» و «آفند» تشکیل شده است. در فرهنگ و ادب پارسی «پاد» یا «پد» پیشوندی است که به معنای «ضد، متضاد، پی و دنبال» آمده و هرگاه قبل از واژه قرار گیرد، معنای آن را معکوس می‌کند. واژه «آفند» نیز به معنای «حمله، جدال، پیکار و تهاجم» است. پس پدافند در واقع آن عملی است که بر ضد آفند صورت می‌گیرد. معادل انگلیسی پدافند غیرعامل، Passive Defense است.

بر این مبنا دفاع در برابر آفند می‌تواند ماهیت عامل یا غیرعامل داشته باشد. پدافند عامل در واقع واکنش مستقیم به هرگونه آفند دشمن است که می‌تواند شامل دفاع نظامی در برابر حملات مستقیم دشمنان قلمداد گردد. در مقابل پدافند غیرعامل تلاشی برای کاهش آسیب‌پذیری‌ها در برابر حملات و تهدیداتی است که از سوی دشمن انجام می‌شود و معمولاً در ایام صلح صورت می‌گیرد. در ذیل برخی از مهمترین تعاریفی که از پدافند غیرعامل مطرح شده است را با هم مرور می‌کنیم:

کوتاه‌ترین تعریف پدافند غیرعامل دفاع بدون اسلحه است. تعریف مصوب از پدافند غیرعامل عبارت است از مجموعه اقدامات غیرمسلحانه‌ای که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقای پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدها و اقدامات نظامی دشمن می‌شود.

پدافند غیرعامل مجموعه اقداماتی است که مستلزم به‌کارگیری جنگ‌افزار و تسلیحات نبوده و با اجرای آن می‌توان از وارد شدن خسارات مالی به تجهیزات و تأسیسات حیاتی، حساس و مهم نظامی، غیرنظامی و تلفات انسانی جلوگیری نموده و یا میزان خسارات و تلفات ناشی از حملات و بمباران‌های هوایی موشکی دشمن را به حداقل ممکن کاهش داد.

پدافند غیرعامل عبارت است از به‌کارگیری هرگونه ابزار، شرایط و موقعیت‌ها به طوری که خودبه‌خود و بدون نیاز به عامل انسانی با مراحل مختلف حملات دشمن مقابله کند.

اهم چالش‌های شبکه‌های اجتماعی برای امنیت کشور

امکان سلب حاکمیت سیاسی، امنیتی، اقتصادی و قضایی کشور بر شهروندان

امکان تشکیل Big Data ایرانیان در خارج از کشور برای سنجش

دقیق اوضاع فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی امکان استفاده گروه‌های تروریستی، معاند و ضد انقلاب از پوشش امنیتی شبکه‌های اجتماعی جهت راهبری عملیات‌های میدانی امکان راهبری افکار عمومی و تغییر هویت و ارزش‌های جامعه اسلامی ایرانی امکان ترویج مفاسد اخلاقی، الگوهای مصرف، ترویج سبک زندگی غربی

مصدیقی از هشدار رهبری درباره موضوعات رسانه‌ای/سایبری

« دشمن از ابزار رسانه استفاده میکند برای اثرگذاری بر افکار عمومی. توجه کنید! ابزار رسانه، ابزار مهم و اگر دست دشمن باشد، ابزار خطرناکی است. ابزار رسانه را تشبیه میکنند به سلاح‌های شیمیایی در جنگ نظامی؛ سلاح شیمیایی را وقتی میزنند، سلاح شیمیایی تانک و تجهیزات را از بین نمیبرد؛ تجهیزات میماند و انسانها از بین میروند و از قدرت استفاده‌ای از ابزار می‌افتند؛ سلاح شیمیایی در جنگ نظامی این‌جوری است؛ ابزار رسانه هم این‌جور است. امروز از تلویزیون، از رادیو، از اینترنت، از شبکه‌های اجتماعی، از انواع و اقسام وسایل فضای مجازی، علیه افکار عمومی ما استفاده میشود؛ این را کسانی که مسئولیت این بخش از کشور را -بخش ارتباطات را- دارند، درست توجه کنند. ما در جلسات حضوری هم به اینها تذکر داده‌ایم، تأکید کرده‌ایم، حالا هم می‌گوییم؛ توجه کنند که آنها ابزاری نشوند برای اینکه دشمن راحت بتواند سلاح شیمیایی خودش را علیه این مردم به کار ببرد. وظیفه‌ی خودشان را بدانند و با جدیت عمل کنند.»

سخنان مقام معظم رهبری در همایش ده‌هزار نفری «خدمت بسیجیان» در ورزشگاه آزادی: ۱۳۹۷/۰۷/۱۲

چرخه دفاع سایبری در برابر تهدیدات شبکه‌های اجتماعی

اگر قائل باشیم که تهدیدات فوق در حوزه سایبری متصور است آنگاه می‌توان در برابر این هجوم با استفاده از اصول پدافند غیرعامل چرخه دفاع سایبری را رسم کنیم. به نظر می‌رسد که با توجه به نوع جدیدی از تهدیدات که در حوزه‌های سایبری ایجاد شده است ما باید به سمت ایجاد زیرساخت بومی، حمایت از شبکه‌های اجتماعی بومی، مرزبانی سایبری، رصد و پایش مستمر، مقابله با عملیات‌های روانی و تولید محتوای بومی و موثر حرکت کنیم. در این میان شاید تکیه بر توان داخلی از همه موارد مهمتر باشد که تحت عنوان بومی‌سازی فضای سایبری از آن یاد می‌شود. آنطور که کارشناسان و صاحبان نظر تأکید دارند تا زمانی که الفبای حوزه سایبری در اختیار دشمنان است عملاً ایجاد امنیت و اعمال حاکمیت میسر نیست و ما راه چاره‌ای جز تعیین قلمروی بومی در عرصه فضای سایبری نداریم. برای مثال وقتی تجهیزات امنیت سایبری توسط بیگانگان تهیه و تولید می‌شود و حتی گاهی نصب آن نیز با تکنسین‌های خارجی است چه طور می‌توان اطمینان داشت این تجهیزات در شرایط بحرانی عملاً به نفع دشمنان اقدام نکنند. آنچه که مبرهن ما برای تأمین امنیت زیرساخت‌های حیاتی خود نیازمند تعیین امنیت زیرساخت سایبری هستیم و این مساله نیز با توجه به فناوریانه بودن آن بسیار حساس و پیچیده است.

مجموعه اقدامات غیرمسلحانه‌ای که موجب کاهش آسیب‌پذیری نیروی انسانی، ساختمان‌ها، تأسیسات، تجهیزات و شریان‌های کشور در مقابل عملیات خصمانه و مخرب دشمن و یا کاهش مخاطرات ناشی از سوانح غیرطبیعی می‌گردد

پدافند غیرعامل نامیده می‌شود.

تعریف حوزه سایبری فضای سایبری:

به شبکه‌های وابسته به یکدیگر، از زیرساخت‌های فناوری اطلاعات، شبکه‌های ارتباطی، سامانه‌های رایانه‌ای، پردازنده‌های تعبیه‌شده (جاگذاری شده)، کنترل کننده‌های صنایع حیاتی، محیط مجازی اطلاعات و اثر متقابل بین این محیط و انسان به منظور تولید، پردازش، ذخیره‌سازی، مبادله، بازیابی و بهره‌برداری از اطلاعات گفته می‌شود که ممکن است در ارتباط مستقیم و مداوم با سامانه‌های فناوری اطلاعات و شبکه‌های ارتباطی اعم از شبکه اینترنت باشد و یا تنها قابلیت اتصال به محیط پیرامونی در آن تعبیه شده باشد.

تهدید سایبری:

احتمال هرگونه رویدادی که قابلیت وارد نمودن ضربه به مأموریت‌ها، وظایف، تصویر (پنداره) یا اشتهار دستگاه متولی سرمایه ملی سایبری یا افراد مرتبط، به واسطه یک سامانه اطلاعاتی، از طریق دسترسی غیرمجاز، انهدام (تخریب)، افشاء، تغییر اطلاعات و ایجاد اختلال یا یا ممانعت از ارائه خدمات را داشته باشد تهدید سایبری گفته می‌شود.

پدافند سایبری:

مجموعه اقدامات سایبری و غیرسایبری است که توانمندی رصد، پایش، تشخیص تهدید، استخراج آسیب‌پذیری، تجزیه و تحلیل میزان خطر، مدیریت و کنترل تهاجم سایبری، بازیابی اطلاعات و تولید قدرت پاسخگویی به تهدید سایبری دشمن را ایجاد کند و موجب مصون‌سازی، کاهش آسیب‌پذیری و حفاظت از سرمایه‌های ملی سایبری و زیست‌بومی سایبری کشور شود و با تولید بازدارندگی امکان تهاجم سایبری را از کلیه متخاصمین سلب نماید.

بیان ماهیت دوگانه بودن فناوری / Dual use

اساساً رشد فناوری موجب تحولات عظیم در حوزه امنیتی جهان شده است. یکی از این فناوری‌ها حوزه سایبر است که با ورود و نفوذ به بسیاری از بخش‌های زندگی انسانی، ماهیت آن را متحول کرده است. ما معتقدیم اغلب فناوری‌ها در کنار فرصت‌های متنوعی که ایجاد می‌کنند در صورت عدم مراقبت می‌توانند پایه و اساس تهدیداتی شوند که خطرات آنها بسیار گسترده است.

امروزه تمامی زیرساخت‌ها حیاتی و کلیدی جوامع اعم از ساختارهای تولید و توزیع انرژی، سدها، خدمات دولتی، بانکداری و ... ماهیتی سایبری پیدا کرده‌اند و کوچکترین اختلالی در این عرصه می‌تواند یک کشور را با بحران حیاتی روبه‌رو کند. ضمن آنکه تقریباً همه کارشناسان بر این نکته متفق‌القول هستند که بدون استفاده از فناوری‌های جدید به‌ویژه سایبر امکان مدیریت جوامع در عصر حاضر وجود ندارد.

شبکه‌های اجتماعی غیربومی مصداق نفوذ فناوریانه

ما معتقدیم رسانه‌های اجتماعی در کنار فرصت‌های بی‌بدیلی که در اختیار کشور قرار می‌دهند حسب برخی ملاحظات می‌توانند تبدیل به یک مخاطره

«صیانت پایدار» گزارش می‌دهد

رفتار مشکوک آمریکایی‌ها در برابر مساله «تغییر اقلیم»

■ گزارش ویژه سازمان ملل در تغییر اقلیم ۳۲۰ میلیون دلار خسارات مرتبط با تغییرات آب و هوایی را برای سال ۲۰۱۷ برآورد کرده است

■ تغییر اقلیم یک واقعیت پذیرفته شده و غیر قابل انکار است که از پشتوانه قوی علمی برخوردار است اما کشورها و قدرتهایی که خود باعث و بانی تغییر اقلیم هستند هیچ نگرانی در این زمینه نداشته و آن را انکار می‌کنند

■ شواهد بسیاری در دست است که انکارکنندگان تغییرات اقلیمی که رنگ و لعاب علمی به تحقیقات خود می‌بخشند اغلب با مراکز بزرگ صنعتی، سیاسی و تجاری آمریکا مرتبط هستند و بعضاً به ازای اثبات جدی نبودن موضوع تغییر اقلیم از این مراکز قدرتمند جایزه دریافت می‌کنند

دکتر سامان ولی نوری

تغییر اقلیم یک واقعیت پذیرفته شده و غیر قابل انکار است که از پشتوانه قوی علمی برخوردار است اما کشورها و قدرتهایی که خود باعث و بانی تغییر اقلیم هستند هیچ نگرانی در این زمینه نداشته و آن را انکار می‌کنند. تخمین زده می‌شود فعالیت‌های انسانی میانگین دمای کره زمین را از ابتدای قرن بیستم ۱٫۸ درجه فارنهایت افزایش داده است و اگر با همین سطح حرکت کند بین سال‌های ۲۰۳۰ تا ۲۰۵۲ حدود ۱٫۵ درجه دیگر بر گرمایش جهانی افزوده خواهد شد. یک اجماع عمیق علمی وجود دارد و آن اینکه فعالیت‌های انسانی مسئول اصلی تغییرات اقلیمی هستند. اما در مقابل نیز برخی دانشمندان و نهادها به طور هدفمند تلاش می‌کنند تا نشان دهند که عوامل انسانی مسئول اصلی تغییر اقلیم نیست.

در این خصوص یک گروه ۱۵ نفره از دانشمندان آمریکایی در گزارشی با نام ارزیابی اقلیم ملی اعلام کردند که محاسبات سایر سازمان‌ها و گروه‌ها در خصوص نقش انسان در تغییر اقلیم به شدت مخدوش و نادرست است و نوعی بازار گرمی محسوب می‌شود. آنها ادعا می‌کنند که دمای کره زمین همواره بالا و پایین شده است و بالا رفتن دما در قرن بیستم کاملاً در محدوده طبیعی نوسانات سه هزار سال گذشته است. در سال ۲۰۰۳ نیز گروهی از محققان دانشگاه هاروارد عنوان کردند که قرن بیستم یک دوره منحصر بفرد آب و هوایی در هزاره اخیر نیست. همچنین یک مطالعه در سال ۲۰۱۳ ادعا می‌کند که گرمای هوا در دوران امپراطوری روم شرقی و قرون وسطی بالاتر از قرن بیستم بوده است. آنها همچنین ادعا می‌کنند که افزایش CO₂ لزوماً به معنای گرمایش زمین نیست. مجموعه مقالات آکادمی ملی علوم آمریکا بر مبنای داده‌ها اعلام می‌کند که دوره‌های شدید از یخبندان زمانی رخ داد که سطح دی‌اکسید کربن در

مطالعات علمی علی‌رغم افزایش سطح دی‌اکسید کربن، گرمایش جهانی افزایش نیافته است. در ارتباط با بالا آمدن سطح آب دریاها نیز عنوان می‌کنند که آب دریاها به طور پیوسته در حال بالا آمدن بوده است و بر مبنای گزارش بنیاد سیاستگذاری گرمایش جهانی سطح آب دریاها به آرامی از ده هزار سال گذشته در حال بالا آمدن بوده است و زمانی که زمین هیجده هزار سال پیش از عصر یخبندان پلیستوسن در حال بیرون آمدن بود سطح آب دریاها ۴۰۰ فوت پایین‌تر از وضعیت امروز آنها بوده است. فریمن دایسون استاد ریاضی و فیزیک موسسه مطالعات پیشرفته دانشگاه پرینستون نیز در این زمینه می‌گوید هیچ شواهدی وجود ندارد که افزایش سطح دریا به خاطر تغییرات اقلیمی انسان ساخت باشد. اسیدی شدن اقیانوس‌ها که به میزان حدود ۳۰ درصد بیشتر از دوران مصرف سوخت‌های فسیلی توسط انسان است خود مسائل و مشکلات بسیاری را برای اکوسیستم‌های اقیانوسی پدید آورده است طبق مطالعات سازمان هواشناسی جهانی شتاب فعلی اسیدیته شدن اقیانوس‌ها طی سیصد میلیون سال گذشته بی‌سابقه است و کاهش تنوع زیستی دریایی و از بین رفتن صخره‌های مرجانی را به همراه داشته است اما انکارکنندگان تأثیر فعالیت‌های انسانی بر تغییر اقلیم اصرار دارند که سطح اسیدیته اقیانوس‌ها در سطوح طبیعی گذشته است و میانگین PH سطح آب اقیانوس‌ها فقط یک درصد نوسان داشته است. از طرفی جذب بالای دی‌اکسید کربن موجب افزایش فتوسنتز و تکثیر گیاهان دریایی شده است. در ارتباط با ذوب شدن یخچال‌ها مانند یخچال‌های هم‌مالیا که هیئت بین‌الدول تغییر اقلیم پیش‌بینی کرده تا سال ۲۰۳۵ به طور کامل ذوب شوند این گروه اعتقاد دارند که کم و زیاد شدن یخچال‌ها ربطی به فعالیت‌های انسانی ندارد و ناشی از چرخه طبیعی تغییرات گردش جوی است و عقب‌نشینی یخچال‌ها در کوه‌های آلپ در اواسط قرن نوزدهم که هنوز میزان CO₂ بسیار کمتر از وضع فعلی بوده شروع شده است. در خصوص طوفان‌ها و هوریکن‌ها نیز محققان ایالات متحده در دانشگاه کلرادو اصرار دارند که طوفان‌های نظیر سندی ایوان کاترینا ریتا و ایک نتیجه مستقیم گرمایش جهانی نیستند بلکه حاصل تغییرات سیکل استوایی که عمدتاً تحت تأثیر جریان‌های اقیانوسی هستند قرار دارند و شواهدی وجود ندارد که فعالیت انسانی بانی آنها باشد. ملاحظه می‌شود که ایالات متحده که کنوانسیون ژنو در زمینه گازهای گلخانه‌ای را امضا نکرده و از توافقنامه آب و هوایی پاریس نیز به طرز تاسف‌باری خارج شد. برای توجیه آثار مخرب ناشی از فعالیت‌های صنعتی خود به هر توجیهی متوسل می‌شود و نشان می‌دهد که به جز منافع خود هیچ چیزی را جدی نمی‌گیرد. شواهد بسیاری در دست است که انکارکنندگان تغییرات اقلیمی که رنگ و لعاب علمی به تحقیقات خود می‌بخشند اغلب با مراکز بزرگ صنعتی، سیاسی و تجاری آمریکا مرتبط هستند و بعضاً به ازای اثبات جدی نبودن موضوع تغییر اقلیم از این مراکز قدرتمند جایزه دریافت می‌کنند. ایالات متحده به هیچ عنوان نمی‌خواهد هیچ طرح کم‌کربنی را اجرا کند و برای این کار از مانورهای رسانه‌ای و تأثیرگذاری بر افکار عمومی نیز بهره‌مند می‌شود. نیروی ایدئولوژیکی که باعث می‌شود ایالات متحده چه به لحاظ تئوریک و چه اقدامات عملی تغییر اقلیم را انکار کند به نظر می‌رسد فراتر از بحث‌های تجاری و صنعتی و نگر داشتن تفکر اقتصاد بازار در موقعیت برتر باشد بلکه انگیزه‌های قویتری نیز می‌تواند پس پرده وجود داشته باشد. موضوع تغییر اقلیم به حدی در سیاست‌های کلان آمریکا حائز اهمیت است که سیاستمداران کاخ سفید در تبلیغات انتخاباتی خود همواره یکی از رئوس برنامه‌های خود را به آن اختصاص می‌دهند. به هر تقدیر این انکارها و خروج آمریکا از معاهدات و توافقنامه‌های بین‌المللی باعث نشده است که جامعه جهانی در خصوص تغییر اقلیم به درماندگی برسد بلکه بسیار فعال و پرتلاش در این زمینه اقدام می‌کنند. امروزه کنوانسیون تغییر اقلیم ملل متحد تلاش دارد با همفکری و برنامه‌ریزی تمامی کشورها جلوی این افزایش دما را گرفته و در راستای اهداف توافقنامه آب و هوایی پاریس قدم بردارد. گزارش ویژه سازمان ملل در تغییر اقلیم ۳۲۰ میلیون دلار خسارات مرتبط با تغییرات آب و هوایی را برای سال ۲۰۱۷ برآورد کرده است. مشارکت برای اقدام جهانی علیه تغییرات اقلیمی امری است که تحت عنوان دستور کار لیما - پاریس آغاز به کار کرده است. برنامه مقابله با تغییرات آب و هوایی که در دو بخش کاهش گرمایش جهانی و تغییر اقلیم و انطباق با آن پیگیری می‌شود وظیفه و چارچوب اقدام کشورهای مختلف را معین می‌کند و تامین مالی این انطباق نیز توسط کنوانسیون بین‌المللی تغییر اقلیم انجام می‌شود انطباق از طریق انواع اقدامات انسانی و فنی انجام می‌شود.

کره زمین بیش از پنج برابر میزان فعلی آن بوده است. بنابراین همبستگی معناداری میان افزایش دی‌اکسید کربن و گرمایش جهانی وجود ندارد. همچنین جایی که متخصصان اقلیم و هیئت بین‌الدول تغییر اقلیم ثابت می‌کنند که افزایش دی‌اکسید کربن ناشی از فعالیت‌های انسانی و مربوط به سوزاندن سوخت‌های فسیلی مانند نفت و زغال سنگ است متخصصان آمریکایی ادعا می‌کنند که CO₂ تولید شده توسط فعالیت‌های انسانی به وسیله جنگل‌ها، اقیانوس‌ها و دیگر جذب‌های کربن جذب می‌شود و موجب تغییر اقلیم نمی‌شود بلکه حتی جنگل‌ها میزان رشد خود را بر اساس سطح بالاتر دی‌اکسید کربن بالاتر می‌برند و همچنان ظرفیت جذب آنها در حال افزایش است. مخالفان و انکارکنندگان تأثیر فعالیت‌های انسانی بر تغییر اقلیم همچنین ادعا دارند که گرمایش و سرمایه‌گذاری زمین مربوط به نوسان در فعالیت‌های خورشیدی است و در طول ده هزار سال گذشته این امر همواره نوسانات دمایی شدیدی را به همراه داشته است. این گروه عنوان می‌کنند که طی دو دهه گذشته بر مبنای شواهد و

در نشست شورای پدافند غیر عامل استان تهران مطرح شد

استراتژی پدافند غیر عامل برای حفاظت از «شهروندان تهرانی»

جلسه شورای پدافند غیر عامل استان تهران با حضور سردار دکتر جلالی رئیس سازمان پدافند غیر عامل کشور، محسنی بندپی استاندار تهران، گودرزی معاون امنیتی و انتظامی استاندار و تعدادی از فرمانداران شهرستان‌های استان و سایر اعضاء در محل استانداری تهران برگزار شد. سردار دکتر غلامرضا جلالی در این نشست با اشاره به تأکید مقام معظم رهبری

شرایطی فراهم شده که فضای مجازی در اختیار دشمن قرار گیرد و آن‌ها هر اقدامی برای مخالفت با برنامه‌های حکومت را دنبال کنند. جلالی همچنین عنوان کرد: تهدیدها به صورت ترکیبی سایبری-سایبری و تهدید سایبری- فیزیکی وجود دارد که دشمن با استفاده از شبکه‌های مجازی به دنبال تحریک مردم است که باید ساماندهی این فضا در دستور کار جدی قرار گیرد.

رئیس سازمان پدافند غیر عامل کشور با اشاره به محورهای اساسی در پدافند غیر عامل تصریح کرد: حفاظت از زیرساخت‌ها و تضمین تداوم کارکردها از اصول مهم پدافند غیر عامل است که در زیرساخت‌ها ۵ طرح پایه وجود دارد که شامل پاسخ اضطراری، مصون‌سازی، کاهش دائمی آسیب‌پذیری‌ها، طرح تداوم کارکردها و آمادگی برای رزمایش است. سردار جلالی هشدار داد: وابستگی متقابل ۸ زیر ساخت اساسی شهر تهران باید کشف و با بررسی تدابیر ویژه نقطه اتصال این زیرساخت‌ها در شهر تهران بایستی موازی‌سازی شود، همچنین در شرایط بحران شهر تهران بایستی ۳ تا ۵ میلیون نفر را تخلیه اضطراری کند. دکتر جلالی در ادامه به برگزاری ۶۰ مانور سایبری در استان تهران با اولویت مراکز پرخطر اشاره کرد و گفت: حفاظت و صیانت از مردم دارای اهمیت بسیار است که باید طرح حفاظت از جمعیت و همچنین زیرساخت‌ها را برآورد کنیم، همچنین طرح تخلیه تقریباً در همه دنیا اجرا می‌شود که اگر خطری وجود داد مردم مناطق پرخطر تخلیه و سپس بازگردانده شود که در این راستا در تهران بیش از ۵۰ تا ۶۰ نقطه تخلیه جمعیت وجود دارد. وی تأکید کرد: ساماندهی طرح‌های هادی روستایی در ۶۰ کیلومتری شهر تهران با هدف ساماندهی سرریز جمعیت دنبال می‌شود چرا که حدود ۳ تا ۴ میلیون نفر جمعیت تهران در شرایط اضطرار باید از شهر خارج شوند که این امر باید در دستور کار قرار گیرد و تعیین تکلیف شود که می‌توان در قالب طرح‌های چندمنظوره در اطراف شهرها این نقاط را لحاظ کرد.

رئیس سازمان پدافند غیر عامل کشور با بیان اینکه شناسایی مراکز پرخطر در بافت شهری ضرورت دارد افزود: مراکز شیمیایی، نظامی و پرخطری وجود دارد که برای استقرار صنایع پرخطر باید مطالعاتی صورت گیرد که در صورت استقرار در شهر حتماً حریم خطر مشخص شود و طرح‌های آموزشی آن‌ها انجام شوند. سردار جلالی با اشاره به برگزاری مانور هسته‌ای در بوشهر اظهار داشت: ۸ مرکز

به ضرورت توجه به پدافند غیر عامل اظهار داشت: طبق بیانات مقام معظم رهبری مستحکم‌سازی و غیرقابل نفوذ کردن کشور از سوی دشمن وظیفه همه دستگاه‌ها است. وی با بیان اینکه طبق منویات مقام معظم رهبری مباحث حوزه پدافند غیر عامل جاری و مستمر است بیان کرد: آمریکا از برجام خارج شده تا تحریم‌ها را توسعه دهد چرا که از نظر آنها فشار اقتصادی و فضای مجازی مادون جنگ است؛ آمریکایی‌ها به این نتیجه رسیدند که در حوزه تداوم فشارهای اقتصادی و همچنین تأثیرگذاری در فضای سایبری می‌توانند طرح‌ریزی کنند و از ترس ناشی از جنگ جهت مقابله مردم با دولت استفاده کنند. رئیس سازمان پدافند غیر عامل کشور سپس به ضرورت تسلط بر شبکه‌های اجتماعی و فضای سایبری اشاره کرد و افزود: در مورد شبکه‌های اجتماعی به دلیل بی‌برنامگی‌ها، بی‌نظمی‌ها و وادادگی‌ها

مدیرکل پدافند غیرعامل استان تهران در پایان خاطر نشان کرد: در سال جاری پایش و مقابله با تهدیدات، آموزش و فرهنگ سازی و الزامات پدافندی مهم ترین اولویتهایی است که دنبال می شود.

■ **سردار جلالی: وابستگی متقابل ۸ زیر ساخت اساسی شهر تهران باید کشف و با بررسی تدابیر ویژه نقطه اتصال این زیرساختها در شهر تهران بایستی موزی سازی شود، همچنین در شرایط بحران، شهر تهران بایستی ۳ تا ۵ میلیون نفر را تخلیه اضطراری کند**

■ **استاندار تهران: استان تهران بالغ بر ۱۷ درصد جمعیت ایران را در خود جای داده و با استقرار ۲۰ درصد از صنعت ایران در این استان بالغ بر ۶۵ هزار میلیارد تومان از بودجه مالیاتی دولت را تامین می کند**

درمانی تهران از مواد هسته ای استفاده می کنند از این رو باید چنین مانورهایی در تهران برگزار شود، همچنین ضرورت دیگر پدافند غیرعامل طرح های پاسخ یعنی پاسخ به حوادث از نوع پدافند غیرعامل است.

وی با اشاره به برنامه های اختصاصی برای استان ها و شهرهای بالای ۲۵ هزار نفر افزود: طرح جامع پدافند غیرعامل استانی در تمام استان ها انجام شده و تنها تهران باقی مانده است که ۵۰ درصد اعتبارات آن را نیز اختصاص می دهیم تا تمام آسیب ها و تهدیدات در ۵ سال آینده مشخص شود.

دکتر جلالی در پایان خاطر نشان کرد: در مورد طرح جامع پدافند غیرعامل شهری با شهرداری تهران جلسه داشتیم تا با اعمال این طرح با تغییر مسئولیت ها، برنامه ها ثابت بماند ضمن اینکه باید وابستگی متقابل زیرساختی اساسی در همه شهرها به ویژه شهر تهران موزی شود چنانچه اگر آب وابسته به برق است باید برق موزی و ژنراتور نیز وجود داشته باشد تا اگر آب قطع شد برق فعال باشد و در عین حال ژنراتورهای برق جایگزینی وجود داشته باشد.

انوشیروان محسنی بندپی استاندار تهران نیز در این جلسه ضمن قدر دانی از اقدامات صورت گرفته در حوزه معاونت امنیتی و انتظامی و همچنین حوزه پدافند غیر عامل استان تهران اظهار داشت: امروز آمادگی همه جانبه ای را با اقدامات صورت گرفته داریم تا بتوان در سایه این آمادگی توطئه های دشمنان را یکی پس از دیگری خنثی کرد. دفاع یک امر مقدس و ارزشمند بوده و طبق فرمایش امام راحل در هر شرایطی باید بنیه دفاعی کشور را تقویت کرد.

وی تصریح کرد: اگر امروز خط مقدم ایران عزیز اسلامی را هزاران کیلومتر آن سوی مرزها سنگربندی کرده ایم این مهم نشان از اقتدار و صلابت کشور در حوزه های دفاعی است. همچنین پدافند غیر عامل باید در بنیه دفاع ملی گنجانده شود چرا که این حوزه یکی از حوزه های حیاتی و اساسی است.

استاندار تهران خاطر نشان کرد: به فرموده رهبر معظم انقلاب دشمن امروز وارد جنگ با ایران نخواهد شد اما تقابل با ملت ایران اسلامی را از راه های دیگر دنبال می کند. باید شرایطی را فراهم کنیم که در این جنگ در حوزه تروریسم اقتصادی با قدرت و صلابت ظاهر شویم. محسنی بندپی یادآور شد: استان تهران بالغ بر ۱۷ درصد جمعیت ایران را در خود جای داده و با استقرار ۲۰ درصد از صنعت ایران در این استان بالغ بر ۶۵ هزار میلیارد تومان از بودجه مالیاتی دولت را تامین می کند. این مهم نشانگر اهمیت و جایگاه ارزنده استان تهران در سطح کشور است و باید نسبت به مناسبات و ملاحظات پدافند غیرعامل در آن اهتمام جدی داشته باشیم. وی یادآور شد: نخستین بخشی که باید در دستور کار قرار بگیرد امر آموزش است. باید بتوانیم آموزش کودکان را از همان دوران کودکی مورد توجه قرار داده و فرهنگ و باور اقتدار را در مردم نهادینه کنیم، دومین بحثی که باید به صورت جدی دنبال شود بحث مقابله با جنگ روانی دشمن است که باید در این راستا امید نشاط و سرزندگی مردم را تقویت کرده و جامعه را از سوق یافتن به سوی یاس و افسردگی باز داریم. استاندار در پایان نیز خاطر نشان کرد: باید بالغ بر ۶۰ نقطه امن در جغرافیای مختلف استان تهران را رصد کرده تا بتوانیم در مواقع بحران نسبت به خروج بیش از ۴ میلیون نفر از جمعیت به سایر نقاط تعریف شده اقدام کنیم.

علی رضوان نیز در ادامه جلسه با اشاره به فعالیت پدافند غیرعامل استان تهران اظهار داشت: برگزاری شورای پدافند استان، شورای پدافند شهرستان ها، کمیته پدافند شهرهای استان، کارگروه های یازده گانه، قرارگاه ها و اقدامات مربوط به هفته پدافند غیرعامل از مهم ترین اقدامات است. وی بیان کرد: هماهنگی با وزارت بهداشت برای تجهیز آمبولانس ها، ساخت بیمارستان سیار برای مقابله با حوادث و احصای تهدیدات توسط دستگاه های اجرایی، شهرداری ها و فرمانداری ها در شورای پدافند استان پیگیری شده است. مدیرعامل پدافند غیرعامل استان تهران افزود: در حوزه شهرستان ها جلسات فصلی به طور منظم برگزار می شود که ارتقا حفاظت زیرساخت های شهری و شناسایی نقاط آسیب پذیر در شهر تهران از اهم اقدامات است. رضوان با اشاره به اقدامات کارگروه های یازده گانه گفت: کارگروه های آب و انرژی، کشاورزی، بهداشت و سلامت و بیولوژیک به طور منظم جلسات خود را برگزار کردند اما کارگروه سازماندهی و مشارکت مردم جلسه ای برگزار نشده است.

وی همچنین عنوان کرد: در مورد کمیته پدافند شهرهای استان تا سال گذشته کمیته پدافند شهرداری ها در شهرهای بالای ۲۰۰ هزار نفر تشکیل می شد اما به جهت ضرورت از سال گذشته به تمامی شهرهای استان تهران تعمیم داده شد که اسلامشهر، گلستان و شهر قدس در زمینه عملکرد وضعیت خوبی داشتند.

انسان‌ها از آغاز آفرینش تاکنون همواره با انواع بلاها دست به گریبان بوده‌اند و از این بابت آسیب‌های جانی و مالی فراوانی به آن‌ها وارد شده است که برخی از این بلاها (تهدیدات) طبیعی و برخی دیگر غیرطبیعی (انسان‌ساخت) بوده است. همین امر منجر شده که برای جلوگیری و کاهش خسارات و تقلیل آسیب‌پذیری در برابر تهدیدات طبیعی حوزه‌ای به نام مدیریت بحران و یا دفاع غیرنظامی ظهور نماید. به طور کلی بحران‌ها به دو دسته تقسیم می‌شوند: ۱. بحران‌های طبیعی: مانند سیل، زلزله، دریا لرزه، طوفان‌های سهمگین و ... ۲. بحران‌های غیرطبیعی: یا بحران‌های انسان‌ساخت مانند جنگ، بحران‌های ناشی از فن‌آوری، بحران‌های سیاسی، انفجار، صنایع شیمیایی، آلودگی هوا، آتش‌سوزی‌ها و ...

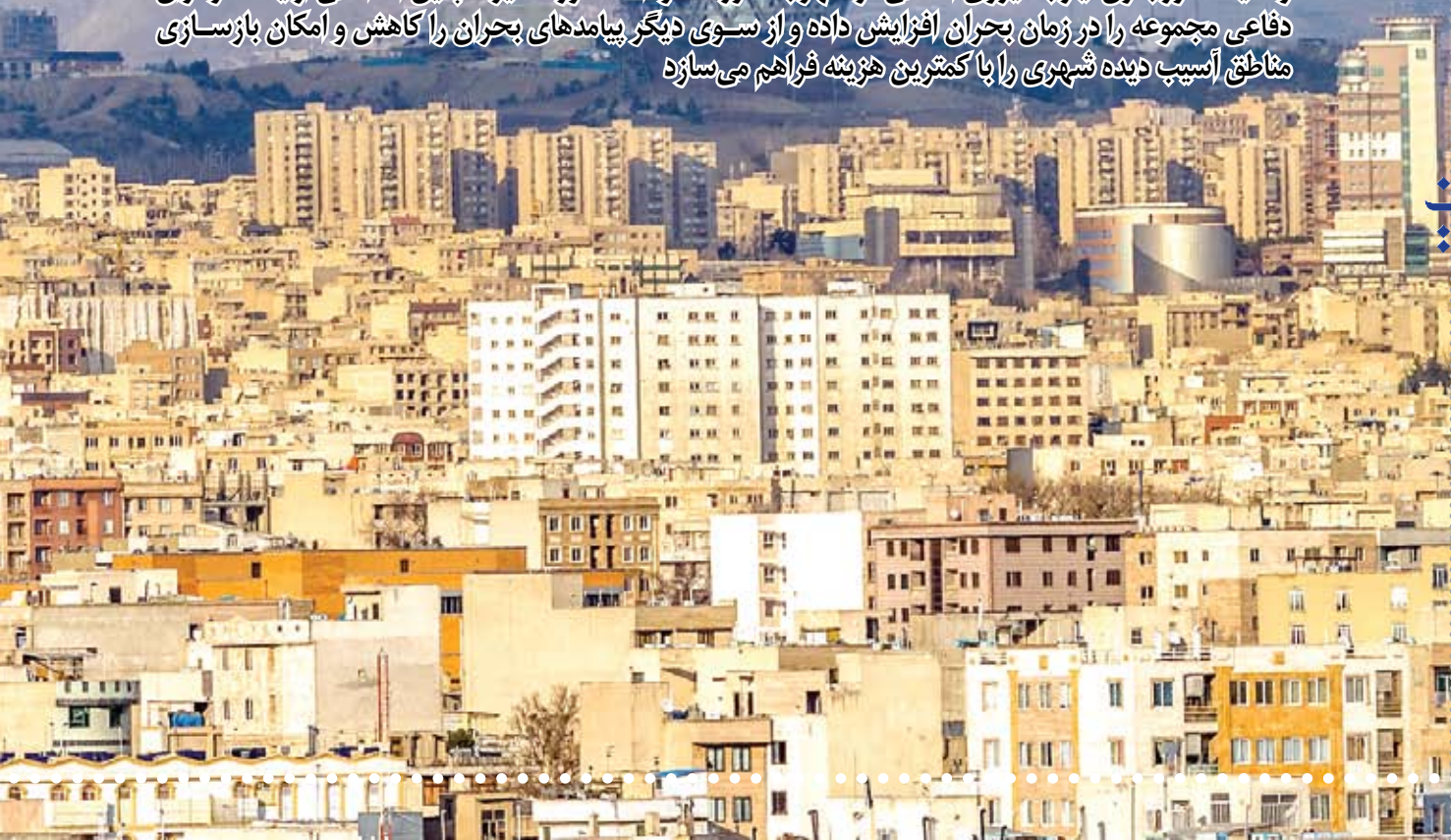
انسان در طول ۵ هزار سال تاریخ تمدن خود نزدیک به ۱۴ هزار جنگ را به خود دیده و در این جنگ‌ها بیش از ۱۴ میلیارد نفر جان خود را از دست داده‌اند. از جنگ بر سر تصاحب منابع آب و غذا در دوران انسان اولیه گرفته تا جنگ‌های پیشرفته سیاسی و اقتصادی و حتی سایبری امروزی همگی در زمره بحران‌های غیرطبیعی می‌باشند. در حوزه حوادث غیرطبیعی مثل جنگ‌ها ضرورت دفاع برای هر کشوری بسیار جدی و مهم است. دفاع شامل دو بخش عمده دفاع عامل و غیرعامل می‌شود. در دفاع عامل تمام طرح‌ریزی‌ها و اقدامات دفاعی مستلزم به کارگیری سلاح و تجهیزات جنگی بوده و در دفاع غیرعامل برنامه‌ها و اقدامات موجب کاهش آسیب‌پذیری‌ها و افزایش پایداری و خدمات و هوشیاری مردم در مقابل تهدیدات است. بنابراین جهت نیل به اهداف پدافند غیرعامل در کشور، با توجه به موقعیت خاص جغرافیایی و ژئوپلیتیکی ایران، آمادگی و آگاهی مردم در زندگی بسیار حائز اهمیت است.

در کمتر از یک قرن پیش زمانی که جنگ بین دو کشور در می‌گرفت، ماه‌ها و شاید سال‌ها طول می‌کشید تا یکی از ارتش‌های درگیر بتواند شهری را مستقیماً مورد حمله قرار داده یا تسخیر نماید.

ولی امروزه در همان سال‌های اولیه جنگ شهرها آماج حملات قرار می‌گیرند و غیرنظامیان خود را درگیر یک جنگ تمام عیار می‌بینند، به گونه‌ای که در استراتژی‌های جنگی موفق اخیر (مانند استراتژی مراکز ثقل واردن) کانون‌های جمعیتی و مراکز حیاتی، حساس و مهم در شهرها به اهداف مطلوب و سهل‌الوصول تبدیل شده‌اند. برای مثال: در طول جنگ تحمیلی کشور عزیزمان ایران با رژیم بعث عراق، در اثر حملات توپخانه‌ای، هوایی و موشکی، شش شهر سومار، مهران، نفت‌شهر، قصرشیرین و هویزه به طور کامل تخریب شدند. نزدیک به ۲۰ شهر دیگر نیز بین ۱۵ تا ۸۵ درصد آسیب دیده و در مجموع ۶۱ شهر کشور مورد تهاجم نظامی قرار گرفتند. بنا به گزارش رسمی سازمان ملل در طی جنگ تحمیلی در اثر بمباران‌های کور دشمن ۱۳۰ هزار خانه به کلی تخریب و به ۱۹ هزار خانه خسارات عمده وارد گردید. لذا با توجه به وجود زمینه تهدیدات بالقوه و خطراتی که امنیت ملی، استقلال و تمامیت ارضی کشور را نشانه گرفته ضرورت عقلی دفاع همه جانبه کاملاً مشهود است زیرا شهرها به عنوان مراکز ثقل فعالیت‌های اجتماعی، اداری-مدیریتی، اقتصادی-مالی، تولیدی و ... در اولویت‌های اول مراکز ثقل کشور می‌باشند.

مفهوم شهر از دیدگاه‌های مختلف قابل تعریف است. از دیدگاه اقتصادی، شهر زیستگاه ساکنانی است که در درجه اول از راه بازرگانی و نه کشاورزی زندگی میکنند. تنوع اقتصادی از دیگر ویژگی‌های شهر است و بر دو پایه استوار است اول بر پایه وجود املاکی که به صورت سرمایه‌داری اداره میشوند و دوم بر پایه وجود بازار به مثابه مکان مبادله ثروت. از دیدگاه آماری، بایستی فرقی عددی بین روستا و شهر باشد. در کشورهای مختلف اعداد متفاوتی برای تعریف شهر ارائه شده است. این اختلاف عددی جمعیت نشان میدهد که مفهوم شهر بر حسب نوع کشور، وضع جغرافیایی منطقه، سطح معیشت و درجه اقتصاد فرق میکند. بر این اساس شهر مکانی

■ دفاع غیرعامل شهری نیز در واقع مجموعه تمهیدات، اقدامات و طرح‌هایی است که با استفاده از ابزار، شرایط و حتی‌المقدور بدون نیاز به نیروی انسانی در شهر به صورت خوداتکا صورت گیرد. چنین اقداماتی از یک سو توان دفاعی مجموعه را در زمان بحران افزایش داده و از سوی دیگر پیامدهای بحران را کاهش و امکان بازسازی مناطق آسیب دیده شهری را با کمترین هزینه فراهم می‌سازد

است دارای جمعیت بیشتر و با تراکم نسبی بالا و وسعت زیاد که در آن مشاغل غیرکشاورزی غالب بوده و از نظر اجتماعی نامتجانس باشند و در آن محیط مصنوع و چشمانداز انسانی حکمفرما بوده و محل تمرکز فعالیتهای اداری، سیاسی و خدماتی باشد.

دفاع غیرعامل شهری نیز در واقع مجموعه تمهیدات، اقدامات و طرحهایی است که با استفاده از ابزار، شرایط و حتی المقدور بدون نیاز به نیروی انسانی در شهر به صورت خوداتکا صورت گیرد. چنین اقداماتی از یک سو توان دفاعی مجموعه را در زمان بحران افزایش داده و از سوی دیگر پیامدهای بحران را کاهش و امکان بازسازی مناطق آسیب دیده شهری را با کمترین هزینه فراهم می‌سازد. از طرفی برای حفاظت بعضی از تاسیسات، استحکامات و خدمات که دارای اهمیت ویژه‌ای می‌باشند، باید به اصل مهم پراکندگی نیز پرداخته شود، اقدامات پراکندگی یک نوع صف‌آرایی عمومی تاسیسات و تجهیزات در سطح گسترده‌ای از یک منطقه بوده و باید به عنوان یک روش اساسی برای حفظ بقا و کاهش آسیب‌پذیری و بالا بردن آستانه مقاومت در برابر حملات دشمن مورد توجه قرار گیرد.

در استراتژی‌های جنگی موفق اخیر (مانند نظریه حلقه‌های استراتژیک جان واردن) کانون‌های جمعیتی، مراکز حیاتی، حساس، مهم و شهرها به اهداف جنگی تبدیل شده‌اند و بیشترین تلفات انسانی در جنگ‌های دو قرن اخیر به جای نیروهای نظامی درگیر در جبهه‌های اصلی نبرد در بین عموم مردم ساکن در مراکز شهری با بار جمعیتی بالا ثبت شده است. حال باید دانست که اساسا هدف دشمن از حمله به شهرها و کشتادن شهرها به صحنه جنگ چیست؟ دشمن از حمله به شهرها به دنبال اهداف زیر است:

* ایجاد فشار بر دولت مردان و مسولان

* برهم زدن نظم اجتماعی

* ایجاد از هم گسیختگی در مردم و مجبور نمودن آن‌ها به مهاجرت از شهرها

* ایجاد نارضایتی در مردم و جامعه
* نگران ساختن رزمندگان و نیروهای عملیاتی (مهندسان - پزشکان ...) نسبت به اوضاع پشت جبهه
* از بین بردن آستانه مقاومت عقبه‌های شهر و پشتیبانی از جبهه
* براندازی نظام حاکم

گذشته از این که شهرها از نظر فیزیکی هدف‌های ثابت و بزرگی هستند که حتی از فاصله‌ی دور هم به آسانی می‌توان مورد هدف قرار داد. بدین ترتیب شهرها اکثرا هدف اصلی درگیری‌های نظامی بوده که پیوسته باید فشارهای ناشی از جنگ‌ها را تحمل نمایند. علاوه بر دلایل یاد شده باید نقش عوامل روانی و تخریب روحیه را نیز در حمله به شهرها در نظر گرفت. شکل زندگی در شهرها و همجواری بسیاری از ساخت و سازهای آن با یکدیگر، از شهر هدفی بسیار کارساز برای تضعیف روحیه به وجود می‌آورد.

معماری و شهرسازی به عنوان یک واسطه، قدرت دفاعی شهر را بالا می‌برد و در اغنای نیاز به امنیت، در سلسله مراتب پله‌ای نیازهای بشری - تعریف شده توسط مازلو - اثر مثبت و موثر داشته و باعث بقای انسان می‌گردد. بر این اساس بحث ایمنی و امنیت بایستی در کلیه‌ی سطوح برنامه‌ریزی شهری از موضوعات کلان شهرسازی تا معماری و حتی جزئیات مورد توجه قرار گیرد. تدابیر پدافند غیرعامل در معماری و شهرسازی می‌تواند علاوه بر کاهش خسارات و تهدیدهای انسان‌ساز، در کاهش خطرپذیری در برابر انواع خطرات طبیعی نیز مفید واقع شود. همان‌گونه که قبلا نیز مطرح گردید شهر و طراحی شهری در بحث پدافند غیرعامل جایگاه ویژه‌ای دارد. شهرها به علت قرار داشتن بسیاری از کاربری‌های حیاتی، حساس و مهم نظامی و غیرنظامی و همچنین وجود تاسیسات و سازوکارهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و آموزشی از اهمیت بسیاری برخوردار بوده و در صورت بروز جنگ می‌توانند زمینه بروز صدمات جانی و مالی زیادی باشند.

دفاع از شهرها با الگوی پدافند غیرعامل

یکی از مهمترین کارکردهای پدافند غیرعامل در زمینه زیرساخت‌ها و تأسیسات حیاتی پرتوی است. امروز استفاده از انرژی‌های نوین همچون هسته‌ای تبدیل به بخشی از ظرفیت‌های تولید انرژی در بسیاری از کشورهای توسعه یافته تبدیل شده است و در ایران اسلامی نیز با توان دانشمندان ایرانی صنعت هسته‌ای بومی‌سازی شده است.

نیروگاه هسته‌ای بوشهر نیز یکی از مهمترین تأسیسات تولید انرژی الکتریکی از فرایندهای پرتوی است که بخش عمده‌ای از تامین امنیت آن برعهده کارشناسان داخلی است. در زمینه مدیریت بحران‌های احتمالی نیز قرارگاه پدافند پرتوی کشور مسئولیت مدیریت و راهبری عملیات مقابله با بحران را بر عهده دارد و بر همین مبنا در زمان‌های مقرر قرارگاه پدافند پرتوی کشور با هماهنگی سایر دستگاه‌ها و نهادها اقدام به برگزاری رزمایش‌های مدیریت بحران می‌کند که جدیدترین آن چندی پیش در بوشهر با موفقیت برگزار شد. نیروگاه اتمی بوشهر نخستین نیروگاه هسته‌ای ایران است که دارای ظرفیت تولید یکهزار مگاوات برق است. بهره برداری از نیروگاه اتمی بوشهر در شهریور ۹۰ در محل این نیروگاه که در فاصله پنج کیلومتری جنوب شهر بوشهر واقع شده است انجام شد. هم اینک برق تولیدی نیروگاه اتمی بوشهر از طریق شبکه سراسری بخشی از نیازمندی‌های انرژی کشور را تامین می‌کند. ساخت دو راکتور هسته‌ای دیگر نیز در بوشهر در دستور کار مسوولان سازمان انرژی اتمی قرار گرفته است. پیش از این رزمایش پرتوی در استان‌های مرکزی و اصفهان نیز توسط سازمان پدافند غیرعامل کشور انجام شده است.

سردار جلالی: بوشهر میزبان رزمایش سالانه استان‌های هسته‌ای می‌شود

سردار دکتر غلامرضا جلالی در جمع خبرنگاران از برگزاری رزمایش پدافند عمومی غیرعامل در استان بوشهر خبر داد و اظهار کرد: انجام تمرین ستادی رزمایش پرتوی در استان بوشهر با هدف کنترل آمادگی‌ها در برگزاری رزمایش پرتوی مورد توجه قرار دارد.

سردار جلالی با تاکید بر شناسایی و کشف نقاط ضعف در رسیدگی به بحران‌ها و مشکلات گفت: برای کاهش آسیب‌ها در حوادث طبیعی باید آمادگی دستگاه‌ها افزایش یابد که در این راستا امسال رزمایش‌های پدافند غیرعامل برای توسعه آمادگی عمومی برگزار می‌شود.

وی از برگزاری رزمایش‌ها در حوزه‌های تخصصی خبر داد و گفت: در نیمه دوم سال گذشته در حوزه سایبری ۶۰ رزمایش

پدافند غیرعامل در بخش‌های بانکی، بانک مرکزی، انرژی، حمل و نقل برگزار شد.

سردار سرتیپ غلامرضا جلالی با بیان اینکه امسال رزمایش‌های سایبری ادامه دارد، افزود: این رزمایش‌ها در حوزه شبکه ملی اطلاعات، وزارت ارتباطات، شرکت زیرساخت، انرژی، حمل و نقل و بانکی که مورد توجه ویژه قرار دارد، برگزار می‌شود.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل تصریح کرد: رزمایش‌های تخصصی در عرصه پدافند

شیمیایی و هسته‌ای در همه مرکز استان‌هایی که زیرساخت‌های هسته‌ای دارند برگزار می‌شود. جلالی با بیان اینکه رزمایش‌های هسته‌ای به صورت نوبت بندی در استان‌ها برگزار می‌شود، گفت: امسال رزمایش پرتوی در بوشهر برگزار می‌شود و در این راستا در شهرستان‌های کاشان و اصفهان نیز این مهم مورد توجه است. وی از برگزاری رزمایش تخصصی دیگر در حوزه نفت و گاز خبر داد و خاطر نشان کرد: در مناطقی مانند ماهشهر، عسلویه، خارگ، اهواز و اصفهان رزمایش پدافند شیمیایی برگزار می‌شود.

جزئیات برگزاری رزمایش پرتوی شهدای خلیج فارس

رزمایش پرتوی بوشهر با هدف افزایش آمادگی‌ها در مقابل حوادث احتمالی و ارائه آموزش‌های لازم و همچنین ارزیابی نقاط ضعف و قوت در بوشهر برگزار شد.

این رزمایش در محل و شعاع پنج کیلومتری نیروگاه اتمی بوشهر برگزار شد و هزار نفر از ساکنان روستاهای هلیله، بندرگاه و شهرک مروارید در حاشیه نیروگاه از طریق دریا و خشکی تخلیه و به محل کمپ اسکان اضطراری در دانشگاه آزاد عالی‌شهر انتقال یافتند. سردار علی اصغر زارعی جانشین رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با بیان اینکه آژانس بین‌المللی انرژی اتمی از ایران خواسته است رزمایش پرتویی برگزار کند، اظهار داشت: نخستین مانور پرتویی سال ۱۳۹۳ در استان بوشهر برگزار شد و امسال این مانور برای آمادگی هر چه بیشتر دستگاه‌ها و مردم تکرار شد.

وی تاکید کرد: برای اینکه افراد و دستگاه‌ها وظایف خود را در زمان بروز حوادث به طور مرتب تمرین کنند و همیشه آماده باشند، باید رزمایش‌ها در حوزه‌های مختلف سالانه برگزار شود.

زارعی گفت: نیروگاه اتمی بوشهر مطابق اصول آژانس بین‌المللی انرژی اتمی ساخته و تا امروز با کیفیت مناسبی کار کرده و آژانس هم بارها تأییدیه خود درباره

■ سردار جلالی: رزمایش‌های تخصصی در عرصه پدافند شیمیایی و هسته‌ای در همه مرکز استان‌هایی که زیرساخت‌های هسته‌ای دارند برگزار می‌شود

■ سردار زارعی: با اینکه هیچ نگرانی از نظر ایمنی نیروگاه بوشهر نداریم، با این حال لازم است مانند دیگر کشورها آمادگی خود را برای مقابله با حادثه احتمالی حفظ کنیم

■ استاندار بوشهر: مردم، نیروگاه اتمی و دستگاه‌های اجرایی، سه ضلع مهم مانور پرتوی شهدای خلیج فارس بودند و ضمن اینکه مانور شهدای خلیج فارس یک مانور مردم‌محور بود و شاهد همکاری و هم افزایی بسیار خوب همه عوامل برگزاری بودیم

و ضمن اینکه مانور شهدای خلیج فارس یک مانور مردم‌محور بود و شاهد همکاری و هم افزایی بسیار خوب همه عوامل برگزاری بودیم. وی با قدردانی از تمام کارگروه‌های رزمایش پدافند پرتوی شهدای خلیج فارس خاطر نشان کرد: در اجرای این مانور هیچ مشکلی برای نیروگاه اتمی بوشهر ایجاد نشد و این نیروگاه در مسیر فعالیت خود همچنان با قدرت در حال کار است. مجید خورشیدی سخنگوی رزمایش پرتوی شهدای خلیج فارس نیز با بیان اینکه سناریو رزمایش پرتوی از قبل تعیین شده است، اظهار داشت: استان بوشهر در امنیت کامل است و این رزمایش بر اساس سناریویی از پیش تعیین شده اجرا شد. سخنگوی رزمایش پرتوی شهدای خلیج فارس بوشهر با اشاره به تدوین ۲۶۰ مرحله در اجرای این رزمایش گفت: ۲۳۰ مرحله رزمایش پرتوی شهدای خلیج فارس در جوار نیروگاه اتمی بوشهر با موفقیت اجراء شد. وی با بیان اینکه در اجرای این رزمایش سناریو لازم برای اجراء با مشارکت مردم از پیش تدوین شده است اظهار داشت: سناریو رزمایش پرتوی شهدای خلیج فارس با اعلام آلاینده‌گی آغاز شد که با حضور نیروهای متخصص و آموزش دیده، عملیات رفع آلاینده‌گی انجام شد. فرمانده سپاه امام صادق (ع) استان بوشهر نیز گفت: رزمایش پرتوی پدافند غیرعامل خلیج فارس دستاوردهای خوبی در استان بوشهر داشته است. سردار علی رزمجو نیز در نشست کارگروه پدافند غیرعامل استان بوشهر اظهار داشت: در برگزاری مانور پرتوی بوشهر شاهد همکاری و تلاش همه کارگروه‌ها بودیم که این برنامه به خوبی اجرا شد. وی با اشاره به اینکه کارگروه‌های تشکیل شده در مانور پرتوی بوشهر توانمندی بالایی دارند، تصریح کرد: این مانور نشان داد که با حداقل امکانات هم قادریم که بیشترین و بزرگترین کارها را انجام دهیم. فرمانده سپاه امام صادق (ع) استان بوشهر اضافه کرد: در این رزمایش حدود ۳۴ محاسن و ۲۱ عیب و شش راهکار پیشنهاد شده است. در سطح کشور با همت و تلاش اعضای کارگروه‌ها، رزمایش پرتوی پدافند غیرعامل خلیج فارس به بهترین نحو انجام شد. وی بیان کرد: آموزش‌های بسیار خوبی در این زمینه ارائه شده بود و همه افراد با آرامش و جدیت کارها را انجام می‌دانند و رزمایش بدون حادثه مالی و جانی انجام شد.

فعالیت آن را اعلام کرده است. جانشین رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور افزود: با اینکه هیچ نگرانی از نظر ایمنی نیروگاه بوشهر نداریم، با این حال لازم است مانند دیگر کشورها آمادگی خود را برای مقابله با حادثه احتمالی حفظ کنیم. عبدالکریم گراوند، استاندار بوشهر نیز از هماهنگی میان نیروها و امکانات برای مقابله با حوادث احتمالی به عنوان یکی از اهداف این رزمایش یاد کرد و اظهار داشت: این رزمایش با حضور تیم‌های تخصصی در راستای آمادگی در مقابله با حوادث احتمالی برگزار شده است. گراوند با اشاره به استقرار نیروگاه اتمی در استان بوشهر خاطر نشان کرد: ارتقای آمادگی در مقابله با حوادث پرتوی امری مهم و ضروری است که برگزاری رزمایش پرتوی در بوشهر در این راستا است.

وی از انجام آموزش‌ها برای ارتقای آمادگی در پدافند غیرعامل خبر داد و بیان کرد: در برنامه دوره‌ای سازمان پدافند غیرعامل انجام آموزش‌ها، تمرین‌ها و رزمایش‌ها مورد توجه است تا نارسایی‌ها ارائه شود و آمادگی‌ها ارتقا یابد. استاندار بوشهر در پایان عملیات رزمایش پدافند پرتوی شهدای خلیج فارس با قدردانی از همه عوامل برگزاری این رزمایش اظهار داشت: یکی از مهم‌ترین موضوعات این رزمایش همکاری و استقبال بسیار خوب مردم با عوامل این رزمایش بود. وی با قدردانی از تعامل و همکاری مردم و مجریان مانور افزود: مانور پدافند غیرعامل پرتوی شهدای خلیج فارس بوشهر در کمال آرامش، امنیت و مشارکت بسیار خوب مردم انجام شد و با موفقیت به پایان رسید. استاندار بوشهر با بیان اینکه در این مانور حدود ۱۲۰۰ نفر از ساکنان اطراف نیروگاه اتمی بوشهر اسکان اضطراری شدند خاطر نشان کرد: در اجرای این مانور با اجرای سناریو تدوین شده ۱۰۰ نفر از حادثه دیدگان از طریق دریا به بوسيله شناور به مکان امن انتقال شدند ضمن اینکه برای ۸۱۳ نفر هم رفع آلاینده‌گی صورت گرفت.

گراوند تصریح کرد: مردم، نیروگاه اتمی و دستگاه‌های اجرایی، سه ضلع مهم مانور پرتوی شهدای خلیج فارس بودند

گزارش برگزاری موفق رزمایش پرتوی شهدای خلیج فارس

تضمین امنیت زندگی مردم در کنار تأسیسات هسته‌ای

برگزاری موفق رزمایش پرتوی شهدای خلیج فارس در بوشهر

رزمایش پرتوی شهدای خلیج فارس در راستای تمرین مقابله با بحران‌های احتمالی در حوزه هسته‌ای در استان بوشهر برگزار شد. در این مانور حدود ۱۲۰۰ نفر از ساکنان اطراف نیروگاه اتمی بوشهر اسکان اضطراری شدند و با اجرای سناریو تدوین شده ۱۰۰ نفر از حادثه‌دیدگان از طریق دریا به وسیله شناور به مکان امن منتقل شدند و برای ۸۱۳ نفر نیز رفع آلاینده‌گی صورت گرفت. این رزمایش از سوی قرارگاه پدافند پرتوی سازمان پدافند غیرعامل کشور برگزار شد.

محمد حسین اسماعیلی عنوان کرد

راهبردهای رسانه‌ای

قرارگاه پدافند پرتوی کشور

محمد حسین اسماعیلی معاون اطلاع‌رسانی قرارگاه پدافند پرتوی کشور با اشاره به اینکه قرارگاه پدافند پرتوی کشور مسئولیت سیاست‌گذاری، فرماندهی و مدیریت، راهبری و هدایت دستگاه‌های اجرایی کشوری و لشکری برای پیشگیری و مقابله با تهدیدات و حوادث پرتوی و پیامدهای ناشی از آن را در سطوح مختلف بر عهده دارد، گفت: یعنی اگر حادثه‌ای اتفاق افتاد و بخش زیادی از مردم درگیر این حادثه شدند قرارگاه پدافند پرتوی جهت هماهنگ کردن دستگاه‌های کشوری و لشکری برای پاسخ به این حادثه وارد عمل می‌شود و در همین راستا یکی از وظایف مهم این قرارگاه، اطلاع‌رسانی، هدایت افکار عمومی و آرامش‌بخشی مردم در حوادث پرتوی می‌باشد.

وی با بیان اینکه از همین رو برای انجام این وظیفه بسیار مهم، در قرارگاه پدافند پرتوی معاونتی با نام معاونت اطلاع‌رسانی و مدیریت افکار عمومی تشکیل گردیده که این معاونت سه هدف را دنبال می‌کند، ادامه داد: اول بالا بردن سطح آگاهی مردم در مقابله با حوادث پرتوی از طریق انتشار جزوات آموزشی، پوستر، فیلم، فضای مجازی، نشریات تخصصی و ... که این مورد قبل از وقوع حادثه می‌باشد، دومین هدف، اطلاع‌رسانی دقیق در هنگام وقوع حادثه به مردم و مسئولین می‌باشد به نحوی که مردم بدانند که چگونه باید رفتار کنند و مسئولین نیز در جریان دقیق حادثه قرار بگیرند و سومین هدف رصد و پایش رسانه‌های بیگانه و مقابله با شایعه‌سازی احتمالی آنها می‌باشد.

اسماعیلی ادامه داد: البته لازم به ذکر است که وظیفه معاونت اطلاع‌رسانی هماهنگ کردن دستگاه‌های مرتبط با حوزه اطلاع‌رسانی و مدیریت افکار عمومی جهت نیل به این اهداف می‌باشد. وی با تأکید بر اینکه از اهداف این معاونت بالا بردن سطح آگاهی مردم در مقابله با حوادث پرتوی می‌باشد و این امر از راه‌های مختلفی امکان‌پذیر است، ادامه داد: برای اینکه بهترین روش‌ها را برای بالا بردن این سطح آگاهی پیدا کنیم باید شناخت بهتری نسبت به جامعه هدف بدست بیاوریم از این رو برنامه کوتاه‌مدت این معاونت تهیه پیوست فرهنگی از مناطق مسکونی همجوار تأسیسات هسته‌ای می‌باشد.

اسماعیلی در این خصوص توضیح داد: در پیوست فرهنگی ما از زوایای مختلفی جامعه هدف را مورد بررسی قرار می‌دهیم تا بتوانیم مناسب‌ترین روش‌ها را برای انتقال محتوا به مردم انتخاب کنیم به عنوان مثال، بررسی می‌کنیم که مردم منطقه با چه رسانه‌های بیشتر تعامل دارند یا اینکه به کدام تریبون اعتمادشان بیشتر است و موارد دیگر. این یکی از برنامه‌های کوتاه مدت ما است از دیگر برنامه‌های کوتاه مدت می‌توان به تهیه و تولید نشریات و جزوات آموزشی، روزرسانی سایت قرارگاه، تهیه و تولید فیلم‌های مستند در حوزه پدافند پرتوی و برگزاری همایش‌های تخصصی اشاره کرد. معاون فرهنگی قرارگاه پدافند پرتوی کشور در مورد برنامه‌های میان‌مدت گفت: برنامه‌های میان‌مدت معاونت بیشتر رزمایش محور است. همانطور که می‌دانید قرارگاه پدافند پرتوی در این سال‌ها چندین رزمایش به صورت استانی برگزار کرده که معاونت اطلاع‌رسانی نیز مسئولیت هدایت کارگروه اطلاع‌رسانی و مدیریت افکار عمومی را بر عهده گرفته است. اما با توجه به استانی بودن این رزمایش‌ها و نیاز به هماهنگی‌های گسترده برای اجرا آن، فاصله زمانی میان برگزاری رزمایش تا حدودی زیاد می‌باشد بنابراین معاونت اطلاع‌رسانی به عنوان برنامه میان‌مدت در نظر دارد رزمایش‌های تخصصی به صورت کوچک اجراء نماید در همین راستا معاونت اطلاع‌رسانی در حال بررسی تکنولوژی واقعیت مجازی یا (VR) برای انجام رزمایش با کمک از این تکنولوژی می‌باشد که تاکنون قدم‌های خوبی در این زمینه برداشته شده است و در حال مذاکره با تیم‌های تخصصی در این زمینه می‌باشیم.

اسماعیلی در خصوص ارتقای سطح آگاهی مردم نیز گفت: این قرارگاه برنامه‌های مختلفی در این زمینه انجام داده است که از مهمترین آنها می‌توان به تهیه پیوست فرهنگی استان

بوشهر و شهرستان کاشان، تهیه و تولید ۱۰ شماره نشریه تخصصی پدافند پرتوی، تولید اینفوگرافیشن معرفی قرارگاه پدافند پرتوی، تهیه و تولید مستند اهل هلیله که این مستند در هفته پدافند غیرعامل سال ۹۶ از شبکه‌های مختلف سیمای ج.ا.ا. پخش گردید، طراحی سایت تخصصی و روزرسانی آن، برگزاری همایش تخصصی در دانشگاه شهید بهشتی در اسفند ماه سال ۹۷، ترجمه و صداگذاری چندین فیلم مستند در حوزه پدافند پرتوی و نمایش بعضی از آنها از شبکه‌های سیمای اشاره کرد،

همچنین برای اولین بار در کشور در رزمایش شهرستان کاشان از رادیو محلی جهت اطلاع‌رسانی به مردم رونمایی گردید که این هم یکی از فعالیت‌های مهم معاونت اطلاع‌رسانی قرارگاه پدافند پرتوی بود.

وی در خصوص نحوه ارتباط قرارگاه با سایر سازمان‌های مرتبط نیز گفت: یکی از کارگروه‌های استانی کارگروه اطلاع‌رسانی و مدیریت افکار عمومی می‌باشد در این کارگروه نمایندگان سازمان‌هایی که به حوزه اطلاع‌رسانی مربوط می‌شوند حضور دارند که شامل سازمان صدا و سیما، وزارت فرهنگ و ارشاد، سازمان تبلیغات اسلامی، شهرداری و چندین سازمان دیگر است. با توجه به حضور این سازمان‌ها، معاونت اطلاع‌رسانی به منظور انتقال هر چه بهتر محتوا به مردم نیازمند ارتباط حداکثری با این سازمان‌ها می‌باشد لذا تاکنون ارتباط خوبی با دستگاه‌های مربوطه برقرار نموده و تلاش می‌کند این تعاملات هرچه بیشتر توسعه یابد.

معاون قرارگاه پدافند پرتوی کشور در پایان با تأکید بر اینکه امیدوارم که هیچگاه حادثه پرتوی در کشور اتفاق نیفتد، افزود: تمام تلاش ما این است که با فرهنگ سازی به شکلی مردم را آگاه کنیم که اگر حادثه‌ای رخ داد، کمترین تلفات مردمی و آسیب‌ها را داشته باشیم و همیشه این شعار را سرلوحه فعالیت خود قرار می‌دهیم که پیشگیری بهتر از درمان است.

معاونت اطلاع‌رسانی
قرارگاه پدافند پرتوی کشور در
حال بررسی تکنولوژی واقعیت مجازی یا
(VR) برای انجام رزمایش‌ها با کمک از این
تکنولوژی می‌باشد

تمام تلاش ما این است که با فرهنگ سازی به
شکلی مردم را آگاه کنیم که اگر حادثه‌ای رخ
داد، کمترین تلفات مردمی و آسیب‌ها را داشته
باشیم و همیشه این شعار را سرلوحه فعالیت
خود قرار می‌دهیم که پیشگیری بهتر
از درمان است

آرایش جنگی دشمن

آرایش دشمن آرایش جنگی است؛ از لحاظ اقتصادی، سیاسی و فضای مجازی آرایش جنگی گرفته؛ فقط از لحاظ نظامی علی الظاهر آرایش جنگی ندارد که آن هم البته حواس نظامی های ما جمع است؛ در مقابل این دشمنی که آرایش جنگی در مقابل ملت ایران گرفته، ملت ایران بایستی آرایش مناسب بگیرد.

سردار دکتر جلالی در گفت‌وگوی ویژه خبری شبکه دوم سیما عنوان کرد

پیشنهاد راه‌اندازی مرکز «دفاع ملی سایبری»

سردار دکتر جلالی در گفت‌وگوی ویژه خبری شبکه دوم سیما با اشاره به حمله اخیر سایبری آمریکا به صنعت برق ونزوئلا و اختلال در صنایع راهبردی این کشور گفت: آمریکا در حالی مدعی است که به این کشور حمله سایبری می‌شود، که خود بزرگترین مهاجم سایبری دنیاست. وی اضافه کرد: این رفتار آمریکا لزوم پرداختن ما به سامانه‌های بومی را دوچندان می‌کند و همه دستگاه‌ها موظفند برای سامانه‌های حیاتی خود از تجهیزات بومی استفاده کنند و سازمان پدافند غیرعامل کشور این موضوع را پیگیری می‌کند. رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور درباره راه‌اندازی مرکز دفاع ملی سایبری نیز گفت: در شورای طرح‌های تحقیقاتی و راهبردی بر ایجاد این مرکز تأکید شد، زیرا برای کاهش وابستگی و مقابله با تهدیدات نیازمند نظام جامع دفاع سایبری هستیم. سردار جلالی گفت: برای راه‌اندازی مرکز دفاع سایبری افزون بر تقویت صنعت دفاع سایبری و آموزش نیروی انسانی در شش رشته دانشگاهی نیازمند تنظیم اهداف و برنامه هستیم. وی تأکید کرد: در نظام عملیاتی دفاع ملی سایبری تهدیدات دسته‌بندی و نقش دستگاه‌ها و تجهیزات مورد نیاز مشخص شده است.